

Kırsal Kalkınma Sektör Programı

EU Aid programme for
Turkish Cypriot community

***KIBRIS TÜRK TOPLUMU İÇİN
LEADER PROGRAMI***

***KARPAZ BÖLGESİ İÇİN
YEREL KALKINMA
STRATEJİSİ***

Lefkoşa, 14 Aralık 2010

İçindekiler

Giriş	4
K saltmaları	5
I – Bölgesel Profil	6
1. – Fiziksel Özellikler.....	6
2. – Yerel yönetim birimleri ve altyapı 1	7
2.1 – Altı komşu belediye.....	7
2.2 – Modernize edilen altyapı 1.....	9
3. – Demografik yapı ve sosyal hizmetler	11
3.1 - Demografi	11
3.2 – Sosyal hizmetler.....	11
4. – İstihdam ve Ekonomi.....	14
4.1 - İstihdam.....	14
4.2 - Ekonomi	14
5 – Doğal ve tarihi miras.....	16
5.1 –Çevresel olarak korunmuş ancak tehdit altında olan bazı bölgeler	16
5.1.1 – Değerlendirilecek kaliteli bir çevre	16
5.1.2 – Sürdürülebilir olmayan bir çevresel yönetim.....	20
5.2 –Tarihsel miras ve kültürel faaliyetlerin zenginliği.....	22
5.2.1 – Farklı bir tarihsel miras ve çeşitli sosyal etkinlikler	22
5.2.2 – ...ama ihmal edilmiş ve değerlendirilmemiş	23
6. – Turizm Sektörü	26
6.1 – Çift odaklı bir turizm sektörü.....	26
6.1.1 – Kırsal/modern “kitle” turizmi modeli	26
6.1.2 – “Kırsal/eko/yeşil” turizm modeli	27
6.2 – Turizm pazarlaması ve tanıtı 1	28
7. – Tarım, tarımsal işleme ve balıkçılık	30
7.1 – Bitkisel ve Hayvansal Üretim: azalan faaliyetler	30
7.2 – Gıda İşleme: umut vaat eden ama zayıf bir sektör.....	32
7.3 – Balıkçılık: tehlike altındaki bir sektör.....	34
8 – KB’de yönetim	37
II. - Bölgesel SWOT	40
III. –Stratejik Yaklaşım, Hedefler ve Önlemler	44
1 – Genel Strateji.....	44
2. Eylem Planı	51
Önlem 1.1 Çiftçiliğin, hayvancılığın ve tarımsal işlemenin iyileştirilmesi.....	52
Önlem 1.2 Ekonomik aktörler arasında işbirliğini teşvik etmek.....	55
Önlem 1.3 Yeni ve mevcut kırsal turizm işletmelerinin güçlendirilmesi.....	58
Önlem 2.1 Bölgenin tanıtılması ve doğal/kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi	60
Önlem 3.1 Ekonomi ve kırsal nüfus için bölgenin temel hizmetlerinin iyileştirilmesi	63
Önlem 3.2 Yerel yönetimin etkinliğinin artırılması ve güçlendirilmesi.....	65

3 – Diğer stratejiler ile uyum.....	67
IV. - Ortaklık.....	68
VI – Danışma süreci.....	69
EKLER.....	73

Giriş

'LEADER yerel halkın sesini dinlemek ve onların katılımını artırmak demektir.'

Prof. Laurent Van Depoele
LEUVEN Üniversitesi (Belçika)

Karpaz bölgesi için **Yerel Kalkınma Stratejisi 2010-2013**, yerel paydaşlar ve topluluklar tarafından *Kırsal Kalkınma Destek Ekibi'nin*¹ desteği ile hazırlanmıştır.

KKDE, Ekim 2009 itibarıyla, Kıbrıs'ın kuzey kesiminde LEADER yaklaşımını başlatmak için çalışmalara başlamıştır. Avrupa Birliği Kırsal Kalkınma Politikası'nın ayrılmaz bir parçasını oluşturan LEADER yaklaşımı, tabandan tavana yaklaşımın kullanılmasına ve çok-sektörlü faaliyetlerin entegre edilmesi ile alana dayalı Yerel Kalkınma Stratejileri (YKS) hazırlanarak yerel yönetimi geliştirmeyi ve alan yönetimi açısından yerel kamu-özel ortaklıkların kapasitelerini artırmayı amaçlayan metodolojik bir yaklaşımdır.

KTİT organlarıyla birlikte seçilen Karpaz bölgesi, mevcut idari ilçe sınırlarıyla değil coğrafi olarak çalışma kapsamına alınmıştır. Bölge homojen doğal kaynakları ve çevresel özellikleri nedeniyle seçilmiştir ve belediye ve sivil toplum kuruluşlarının, tüm bölgede refahın artırılması ve yaşam kalitesinin iyileştirilmesi amacıyla çevre ve kültürel proje fırsatları değerlendirilmek için birlikte çalışma istekleri nedeniyle LEADER alanı olarak önerilmiştir. Bu yerel kalkınma stratejisinin hazırlanması sırasında merkezi kamu idaresinin desteğinden sürekli olarak faydalanılmıştır.

Bu Yerel Kalkınma Stratejisi'nde de tanımlandığı gibi, Karpaz bölgesi coğrafi olarak Kıbrıs'ın kuzey doğusundan dışarıya ve Türkiye'ye doğru uzanan (çoğunlukla "kalem ucu" olarak da anılan) uzun yarımada şerididir. Bu bölge özel ve kendine özgü zengin, çeşitli ve değerli doğal ve tarihi miras bütünlüğüne sahiptir. Bu miras hassas ve kırılgandır ve artan bir oranda kontrolsüz altyapı gelişiminin, ekonomik faaliyetlerin, ihmal edilmişliğinin, taş ocakları ve diğer tehditlerin baskısı altındadır.

Bu Strateji'de yer alan faaliyetler, bu özgün bölgenin çevresel ve sosyo-ekonomik açıdan sürdürülebilir kalkınmasına katkıda bulunmalı ve iyi bir yerel yönetimi teşvik etmelidir.

¹ KKDE; AB yönergeleri doğrultusunda Kırsal Kalkınma Planı hazırlamayı, LEADER yaklaşımını başlatmayı, kırsal ve toplum kalkınması için teklife çağrılar hazırlamayı, ve yerel ortaklıkların oluşturulması dahil proje hazırlarken potansiyel yararlanıcıları desteklemeyi amaçlayan bir teknik yardım projesidir.
<http://www.tccruraldevelopment.eu/rdst/>

K saltmalar

°C	Santigrat Derece
KMŞ	Kıbrıs Madencilik Şirketi (CMC)
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
Cu.m	Metre küp (m ³)
dn	Dönüm (1.338 Dekar)
Dka	Dekar (1.000 metre kare ya da hektarın 1/10'u)
AK	Avrupa Komisyonu
AB	27 Üye Ülke ile Avrupa Birliği (2006'dan beri)
EUNIS	Avrupa Doğa Bilgi Sistemi (Türler, Habitat çeşitleri ve Bölgeler)
LAÜ	Lefke Avrupa Üniversitesi
EUR	Euro Para Birimi (ya da €)
CBS	Coğrafi Bilgi Sistemi
KRT	Kıbrıs Rum Toplumunu
ha	Hektar (=10.000 metre kare)
YDD	Yüksek Doğa Değeri
ÖKA	Önemli Kuş Alanı
BİT	Bilgi ve İletişim Teknolojisi
YKS	Yerel Kalkınma Stratejisi
LEADER	Kırsal Kalkınma Faaliyetleri arasındaki bağlantı (K.Tüz.1698/05 Eksen "4")
ODTÜ KKY	Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kuzey Kıbrıs Kampüsü
Km	Kilometre
Km ²	Kilometre Kare(=100 ha)
m	Metre
mm	Milimetre
NATURA 2000	AB Kapsamında Doğa Koruma alanları ağı (1992 Habitatlar Direktifi)
KB	Karpaz Bölgesi
GD	Girne Dağları
KKP	Kıbrıs'ın kuzey kesimi için Kırsal Kalkınma Planı
KOBİ	Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
ÖÇKA	Özel Çevre Koruma Alanı
ÖİT	Özel İlgi Turizmi
Spp.	Türler
SWOT	Güçlü yönler, zayıf yönler, fırsatlar ve tehditler
KTT	Kıbrıs Türk Toplumunu
Ton	Ton (1 ton = 1,000 Kg)
TÜK	KT'nun tahıllar ve patateslerden sorumlu pazarlama kurumu
BM	Birleşmiş Milletler
UNDP	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNDP-PFF	UNDP Gelecek için Ortaklık (programı)
USAID	ABD Yardımı
ASAT	Atık Su Arıtma Tesisi

I – Bölgesel Profil

1. – Fiziksel Özellikler

Karpaz Bölgesi (KB) 898 km²'lik alanı ile toplam KTt alanının %27'sini kaplamaktadır.

Bölge, İskele ilçesine bağlı beş belediye (İskele, Mehmetcik, Büyükkonuk, Yenierenköy, Dipkarpaz) ve Mağusa bölgesine bağlı bir belediyeden (Tatlısu) oluşmaktadır. Tatlısu coğrafi olarak Karpaz bölgesiyle bağlantılı olup, Karpaz YKS'ne dahil olmayı talep etmiştir. Belediye merkezleri dışında KB'de 35 köy bulunmakta, bunlardan 5 tanesi Mesarya ovasında yer almaktadır.

KB'nin coğrafi sınırları; kuzey-bat da Esentepe belediyesi (Girne bölgesi), batı ve güney-bat da Geçitkale ve Yenibogaziçi belediyeleri (Magusa bölgesi)'dir.

KB'nin nüfus yoğunluğu km² başına 26 kısıdır (bu rakam KTt'nin ortalaması olan 78'in altındadır) ve bu durum çok yüksek bir işsizlik ve genç nüfusun şehirlere göç etmesi şeklinde nitelenmektedir.

Fiziksel bir bakış açısıyla Karpaz Bölgesi (KB);

- Karpaz yarımadasının özgün yapıları (Ada'nın kuzey sahiline paralel devam eden, tepeler, yamaçlar ve vadilere açılan geniş bir iç alana sahip Besparmak Dağlarının doğu ucu). Tatlısu ve Büyükkonuk belediyesine bağlı iki köyü içeren Beşparmakların kuzey yamacı, daha yeşil ve daha rutubetliken, Büyükkonuk ve Mehmetcik'in belediye merkezlerine uzanan güney yamacı daha kurudur. Yenierenköy ve Dipkarpaz belediyelerinin yer aldığı yarımadanın ucuna yaklaştıkça, peyzaja, küçük vadiler ve daha tepelik alanlar hakim olur ve Apostolos Andreas/Zafer Burnu yakasında son bulur.
- Karpaz yarımadası kapısı olarak bilinen Boğaz'dan başlayarak, yarımadanın güney yakası geniş Mesarya ovasına açılır. Burada ilçe merkezi olan İskele belediyesi yer almaktadır.

İklim kışın hafif soğuk ve yağmurlu, yazın ise sıcak ve kurudur. Yenierenköy meteoroloji istasyonu kayıtlarına göre bölgeye düşen yıllık ortalama yağış 455-506 mm'dir. Yağış en fazla Aralık/Ocak döneminde, en düşük ise Ağustos ayında kaydedilmektedir. İl boyunca baskın rüzgarlar kuzey ve kuzey-bat'dan eserken yazın ise güney ve güney-doğudan esen rüzgarlar hakimdir.

Karpaz yarımadası özellikle bozulmamış peyzajı ve yabani doğası ile bilinir. Bu olağanüstü doğal peyzaj ve zengin biyoçeşitlilik nedeniyle bir milli park ve iki özel çevre koruma bölgesi (ÖÇKB) ilan edilmiştir. Asya kıtasına yakınlığı nedeniyle belki de Kıbrıs'ta ilk yerleşilen bölge olan bu bölge, aynı zamanda bölgeye hala şekil veren zengin bir kültürel ve tarihi mirasa sahiptir (Antik dönem, Roma, Bizans, Orta çağ, vs).

Bu olağanüstü doğal ve tarihi miras kaynakları ekonomik açıdan şimdiye kadar büyük ölçüde değerlendirilmemiştir. Karpaz yarımadasının izole olması bir taraftan doğasını koruma ve farklı kültürlerin varlığını sağlarken (Dipkarpaz halen kuzey Kıbrıs'taki en büyük Kıbrıslı Rum nüfusunun yerleşim yeri durumundadır) diğer taraftan adanın en fakir grubu olan yerel halkı etkilemektedir.

Bölgenin güçlü yönleri ve fırsatlar üzerine oluşturulmamış yanlış kalkınma politikaları, bu bölgede bulunan zengin kaynakların bozulmasına neden olabilmektedir.

2. – Yerel yönetim birimleri ve altyapıları

2.1 – Alt komşu belediye

Bölgede altı belediye bulunmaktadır. Bunlar: İskele, Mehmetçik, Büyükkonuk, Yenierenköy, Dipkarpaz ve Tatlısu'dur.

İskele – 7.613 kişilik nüfusu ile İskele, Karpaz Bölgesi'nin en büyük belediyesi ve aynı zamanda ilçe merkezidir. İskele doğuda Geçitkale, güneyde Mağusa ile sınırdır. Sahil köylerinden birisi olan Boğaz, Karpaz yarımadasının kapısı durumundadır.

İskele, daha çok, bir 12.yüzyıl kilisesi olan Panagia Theotokos'ta yer alan ikon müzesi ve uluslararası halk dansları festivali ile tanınır. Nispeten mütevaz bir yerleşim yeri olan İskele'nin belediye alanı oldukça geniş olup Beşparmaklar'n bir bölümü ile Mesarya ovası ve turistik sahil şeridi (özellikle Boğaz çevresi) ile farklı peyzajlar içerir.

Kıbrıs sorununa bir çözüm beklentisi ve ayrıcalıklı mekan (Magusa ve Karpaz yarımadası arasındaki) ile, son beş yıl içerisinde emlak yatırımcılarının (ikinci evler ve resortlar) büyük ölçüde dikkatini çekmekte ve sahil şeridinin büyük bir bölümünü kentsel alan haline dönüştürmektedir. Turizm faaliyetleri ve gayrimenkul sektörüne dayanan yerel ekonomi, genel ekonomik kriz ve KTT izolasyonunun sürmesinden olumsuz etkilenmiştir. Sonuç olarak, sahil şeridi boyunca yer alan terk edilmiş ya da yarı tamamlanmış gayrimenkuller, ziyaretçilere üzücü ve harap bir izlenim vermektedir.

Yenierenköy – 5.693 kişilik nüfusuyla Karpaz Bölgesi'nin ikinci büyük belediyesi olup batıda Mehmetçik, doğuda da Dipkarpaz ile sınır komşusudur. Belediye merkezi, turizm enformasyon merkezi gibi bir çok kamu dairesi ve belirli ölçüde mikro ve küçük işletmelere ev sahipliği yapmaktadır.

Belediye alan dengeli olarak gelişmemiştir. Güney bölgesi az gelişmiş ve tarıma dayalı iken, kuzey sahil bölgesi (Yenierenköy kasabası ve İskele-Dipkarpaz ana yolu boyunca yer alan köyler) ekonomik olarak daha dinamiktir.

Kuzey sahili boyunca gayrimenkul aktiftir ve bir çok emlak projesi geliştirilmiştir (özellikle villalar) ancak bunların bir kısmı krizden etkilenmiştir. Bölgede Karpaz yarımadasının en ünlü tarihi mekanlarından birisi olan Sipahi Ayas Trias

bazilikası yer almaktadır; şu an bir marinanın inşa edilmekte olduğu kuzey sahilinde, birçok doğal barınak bulunmaktadır. Marinayla bağlantılı turizm yatırımları yerel ekonominin canlanmasına katkıda bulunabilecektir. Şu an yenilenmekte olan Yenierenköy balıkçı barınağı oldukça faal olup, Karpaz Bölgesi'ndeki çok sayıda balıkçıya ev sahipliği yapmaktadır.

Köylerin çoğunluğunun yer aldığı güney kıyı, Kıbrıs'ta bir zamanlar gelişen ve kazançlı tütün işlerinin merkezi olmuştur. Tütün fabrikası 2004'te faaliyetlerine son vermiş ve şu an sadece tütün stoklarının satışını gerçekleştirmektedir. Burada tarım geçimlik bir faaliyet olup, çiftçiler alternatif geçim kaynaklarından yoksundur ve daha çok koyun ve keçi yetiştirmektedir.

Mehmetçik – 3.381 kişilik nüfusuyla Karpaz bölgesinin üçüncü büyük belediyesi olup Büyükkonuk'un kuzey-batısında ve Yenierenköy'ün güney-batısında yer almaktadır. Ovaya ve denize yukardan bakan uzun engebeli bir sırt üzerine yayılmıştır ve rüzgarlarla hoş bir şekilde serinlemektedir.

Mehmetçik kasabasının ekonomisi, bölgede yaşayan nüfusun sağlam tarihsel kökenleri üzerine kurulu olup oldukça iyi gelişmiştir ve tarım, turizm ve etkin mikro ve küçük ölçekli işletmeler dayalıdır. Mehmetçik etrafındaki bölge şu an 50 kişiye kadar yapılar ve Mehmetçik Üzüm Festivali ile kutlanan geleneksel üzümleri ile meşhurdur. Mehmetçik, kuş gözlemcileri tarafından bilinen ve göze çarpan bir doğal sulak alana sahiptir.

Tarım ve mermer ocakçılığı dışında, belediyenin temel ekonomik odağı, merkezi turizm otoritesi tarafından öncelikli turizm kalkınma alanı olarak belirlenen, Bafra'da yer almaktadır. Bölgede Karpaz yarımadasının en yüksek standartta donatılmış oteli² yer almakta ve 2014 yılından önce de dört yeni yüksek standartta otel ve bir golf sahası kurulması planlanmaktadır.

Büyükkonuk – 2.885 kişilik nüfusu ile Karpaz bölgesinin dördüncü büyük belediyesidir. Güney-batıda İskele ve kuzey-doğuda Mehmetçik ile komşudur.

Kasaba şehir merkezindeki binalardan ve yerel işletmelerin sayısı ve büyüklüklerinden de anlaşılabilir gibi, zayıf bir ekonomik temele (esasen tarımsal) sahiptir. Bununla beraber toplum temelli çabalar katalize eden dinamik bir sivil toplumun olması bazı olumlu gelişmelerin ortaya çıkmasını da sağlamaktadır. Büyükkonuk senede iki kez gerçekleştirilen meşhur "EKO-GÜN" festivali nedeniyle ilk "ekolojik-köy" olarak bilinir. Bu etkinlik, bir çok diğer etkinliklerle birlikte (şehir merkezinin süslenmesi, konaklama kapasitesinin artması ve kırsal mirasın yenilenmesi), uluslararası donörler tarafından desteklenmektedir.

Belediyenin arazisi kırsal Tatlısu kıyı şeridi ÖÇKB'nin doğu kısmı tarafından kapsanmıştır. Kaplıca (kuzey sahilinde) ve özellikle Mersinlik köyü (önceleri izole ve denizden uzak bir köy olan) Tatlısu'yu Büyükkonuk'a bağlayan yeni yolun yapılmasından kesinlikle faydalanacaktır. Özellikle bir nirengi noktası olan ortaçağa ait Kantara Kalesinin bulunması nedeniyle turizmin öncü sektör olması beklenmektedir.

² Kaya Artemis

Dipkarpaz – 2.398 kişilik nüfusu ile Karpaz bölgesinin dördüncü büyük belediyesi olup güney-batıda Yenierenköy ile sınır komşusudur. Bölge, ana kent merkezlerinden uzak olması nedeniyle, şimdiye kadar sıkıntı çekmiş olsa da Ada'nın diğer bölgeleri ile bağlantısı ı kolaylaştıracak olan Yenierenköy ve Dipkarpaz yol iyileştirme çalışmaları 2010 yılında ele alınmıştır..

Kasaba özellikle nüfusun kültürel çeşitliliği (Kıbrıslı Rumlar ve Türkler) ve ana yolun etrafında gelişmiş olan eski şehir merkezi ile dikkat çeker. Turizm otoritelerinin hazırladığı eko-turizm stratejisine dayanarak 10 sene önce köy evleri turizm amaçlı olarak geleneksel tarz ve malzemelerle restore edilmiştir (Arch Houses). Bu olumlu örnekler benzer özel yatırımlarla kamu idaresi tarafından desteklenerek devam etmiştir.

Dipkarpaz belediyesi Karpaz yarımadasının bozulmamış kırsalı ile meşhur en yeşil ve yaban bölgesidir. Belediye alanı, adanın en güzel plajlarından bazıları³ ve ÖÇKB içerisindeki Karpaz milli parkı⁴ ve iki özel Çevre Koruma Bölgesinin⁴ bulunduğu göze çarpan koruma alanları içermektedir. Coğrafi konumundan ötürü Dipkarpaz adanın ilk yerleşim yerlerinden birisi ve Luzinyanlar'ın en geniş baronluklarından birisidir. Kökleri antik döneme uzanan zengin tarihi ile bölgede tarihsel miras tüm alana yayılmıştır.

Yerel ekonomi temel olarak yaygın çiftçilik, koyun/keçi besiciliği ve geleneksel balıkçılığa dayalıdır. Henüz uygun altyapı ve tanıtım ile yeterince desteklenmemiş, sürdürülebilir yeşil ve kültür turizminin bazı nüveleri bulunmaktadır.

Tatlısu – 1.379 kişilik nüfusu ile Karpaz bölgesinin altıncı belediyesidir. Güneyde İskele ve Geçitkale, doğuda Büyükkonuk ile sınır komşusudur. Tatlısu kasabası tipik olarak kırsal, kıyılardan içeride tepelerde konumlanmıştır. İki yürüyüş yolunun geliştirilmesi ile değerlendirilmiş ve Tatlısu Kıyı Şeridi ÖÇKB'nin bir parçası olan geniş ormanlık dağlarla çevrilidir.

Tatlısu belediyesinin batı kısmı, Girne bölgesi ile bitişik ve yapısal olarak bağlantılı olup, gayrimenkul gelişimi yoğun olarak görülmektedir; diğer taraftan doğu kısmı, Tatlısu kasabası da dahil, daha az el değmişliği ve daha az yapılaşmışlığı ve güzel manzarası ile Karpaz yarımadası ile aynı özellikleri taşımaktadır.

Zayıf olan yerel ekonomi, çoğunlukla tarıma dayalıdır; buna rağmen, belediye, kuzey sahil şeridinde bulunan ve ahşap bungalovlar ve restorandan oluşan tatil köyü gibi birtakım başarılı turizm faaliyetleri geliştirme konusunda oldukça aktiftir.

2.2 – Modernize edilen altyapı

Yol ağı

³ Altın Kumsal ve Ronnas plajları en çok bilinenleri olup başka plajları da vardır.

⁴ Karpaz ÖÇKB ve Güney Karpaz Sahilleri ÖÇKB

KB bugüne kadar adanın geri kalan kısmı ile dar yollar aracılığıyla oldukça zayıf bir şekilde bağlıydı. İzolasyon, doğanın korunmasına katkıda bulunmakla beraber, ekonomi ve turizmin kalkınmasını olumsuz etkilemiştir.

KB, Lefkoşa/Ercan hava alanından İskele'ye (Serdarlı ve Geçitkale üzerinden) bağlanan ve daha sonra Yenierenköy ve Dipkarpaz'a kadar ulaşan, doğu-batı kara yolu ile adanın diğer tarafları ile bağlanmaktadır; Girne bu ana yola Tatlısu-Büyükkonuk yoluyla bağlanır. Magusa da kuzeye doğru İskele'ye güzel bir sahil yolu ile bağlanır.

Bölgede şu an iki önemli yol iyileştirme/genişletme projesi bulunmaktadır; Besparmaklar'dan geçen ve Bafra ve Girne bölgeleri arasında turizm akışını kolaylaştıran Tatlısu/Büyükkonuk yolu, aynı zamanda Dipkarpaz'a giden yolun son yedi kilometresi, şüphesiz Karpaz yarımadasının adanın diğer bölgeleri ile bağlantısını iyileştirecek ve izolasyonunu azaltacaktır. Ancak yol inşaatının çevre açısından olumsuz etkileri ile ilgili bir takım eleştiriler bulunmaktadır.

İçme suyu, Elektrik ve İletişim

KB nüfusunun hem kasabalarda hem de köylerde içme suyu, elektrik ve iletişim hizmetlerine erişimi sağlanmaktadır. Ancak elektrik ve telefon hatları çeşitli hizmet kesintilerine maruz kalmakta, bu durum da nüfusu ve özellikle tarımsal işletmeleri (su pompaları, soğuk zincir, internet bağlantıları vs.) olumsuz etkilemektedir. Bu durumun bir çözüme ulaştırılması gerekmektedir, ancak bu tür yatırımlar yerel kalkınma stratejisinin kapsamı dışında kalmaktadır. AB tarafından finanse edilen ve Telekomünikasyon Dairesi tarafından uygulanan "Telekomünikasyon Altyapı Ağının Geliştirilmesi ve Yeniden Yapılandırılması" projesi bölgedeki telekomünikasyon altyapısının iyileşmesini sağlayacaktır.

Sanayi Bölgeleri

KB'de, temel altyapıya sahip iki küçük sanayi alanı dışında, gerçek anlamda sanayi alanı bulunmamaktadır. İlki İskele'de (telefon hattı bulunmayan 20 işletme), ikincisi Mehmetçikte'dir (üç işletme). Firmaların büyük çoğunluğu otomobil tamir atölyeleri, demirciler ve inşaat firmalarıdır.

3. – Demografik yapı ve sosyal hizmetler

3.1 - Demografi

Karpaz bölgesinin toplam nüfusu 23.349'dür (toplam KTt nüfusunun %9'u) Bu nüfusun %51.6's erkek, %48.4'ü kadınlardan oluşmaktadır. Nüfusun büyük çoğunluğu (yaklaşık %70'i) 15 ile 64 yaş arası olup, bunu %22.5 ile 15 yaş altı nüfus, %9.5 ile 64 yaş üzeri nüfus izlemektedir.

Yıllık nüfus artış hızı yaklaşık olarak %2.4 ve doğal nüfus artış hızı %0.9'dur. Köylerde ekonomik olarak aktif nüfus (15 ile 64 yaşları arası) KTt ortalama nüfustan altındadır. Bu durum, istihdam imkanlarının sınırlılığı ve sosyal ve kültürel olanakların yetersizliği nedeniyle, nüfusun bu kesiminin köylerden göç ettiğini göstermektedir. (Ek 1'e bakınız - Karpaz nüfusu).

3.2 – Sosyal hizmetler

Eğitim

Karpaz bölgesi nüfusunun genel eğitim seviyesi KTt ortalamasının altındadır. KTt istatistiklerine göre okul öncesi ve ilköğretim düzeyinde okullaşma oran %100, ortaöğretimde %60, 18 yaş üzeri nüfus için genel/mesleki yüksek okul okullaşma oran ise %37'dir. Bu rakamlar Karpaz'da yaşayan yaşlı nüfusun çocuklarından daha az eğitim alması nedeniyle zaman içerisinde artmaktadır. Tüm bu okullarda (ilk/orta/yüksek okul) kız-erkek oranı yarı yarıyadır. Okullarda çocuk nüfusu ile orantılı olarak alt yapı eksikliği bulunmaktadır (derslikler). Bu sorunun çözümü ise bu yerel kalkınma stratejisinin amacı dışındadır.

KB'de iki devlet meslek lisesi bulunmaktadır. Bunlar; Kumyal'daki Karpaz Meslek Lisesi (161 öğrencisi ve Eğitim, Turizm, Elektrik/Elektronik, Makina Teknolojileri ve Çocuk Gelişimi bölümleri ile) ve İskele Ticaret Lisesi (30 öğrencisi ile)'dir. Bunlar dışında diğer iki lise ise Bekirpaşa Lisesi (İskele'de) ve Erenköy Lisesidir (Yenierenköy'de).

Sağlık ve sosyal tesisler

Sağlık Merkezleri

Karpaz Bölgesi'ndeki sağlık tesisleri yetersizdir, en yakın genel hastane Mağusa'dadır. Sağlık merkezleri İskele, Yenierenköy, Mehmetçik (aynı zamanda Büyükkonuk'a da hizmet veren) ve Dipkarpaz belediyelerinde olup gündüz ilk yardım tıbbi hizmetleri ve danışmanlık hizmeti vermektedirler. Fakat Tatlısu Karpaz Bölgesi'ndeki birçok köy gibi, sadece basit bir sağlık ocağına sahiptir.

Merkezlerde genelde birkaç küçük sayıda tam zamanlı ya da yarı zamanlı çalışan pratisyen hekim, pediatrist, jinekolog ve dişi bulunmaktadır. Merkezlerde birkaç temel ekipman ve analitik aparat yer almaktadır. Sağlık Merkezlerinin her birinde birer ambulans bulunmakta fakat bunların bir kısmında hayat kurtarma

ekipmanları bulunmamaktadır. Yenierenköy Sağlık Merkezi yaşlılar için bakım projesi yürüten tek sağlık merkezidir.

Kreşler

Karpaz Bölgesi'nde sadece bir tek yerde, İskele'de, kreş bulunmaktadır. Genel durum çocukların aileleri ile birlikte (özellikle büyük baba ve büyük anneleri ile) evde kalmasıdır. Fakat gelecekte oluşacak ekonomik ve istihdam imkanları ile birlikte kadınlar için yeni imkanlar oluşacak, orta vadede kreşlere olan gereksinim artacaktır. İhtiyaç duyulduğunda özel sektöre hitap edecektir.

Spor ve kültür merkezleri ve rekreasyon alanları

Spor tesisleri anlamında Karpaz Bölgesi oldukça iyi donanımlıdır. Tüm belediyelerin futbol sahaları ve bazılarında aynı zamanda basketbol sahaları bulunmaktadır. İskele ve Yenierenköy'de kapalı spor salonları ve ilçe merkezinde bazı tenis kortları bulunmaktadır. Bazı spor ve rekreasyon alanları Boğaz ve Bafra gibi turizm alanlarında yer almaktadır.

Kültürel ve rekreasyonel tesisler anlamında bir çok kasaba merkezi internet bağlantısı sağlayan halk kütüphaneleri ile donatılmıştır ve bazılarında internet kafe bulunmaktadır. Bilişim teknolojisi ve kültürel tesisler bazında en az donanımlı bölge Dipkarpaz'dır. Bazı köylerde internet bağlantısı mevcut değildir. KB'nin iki kasabasında (İskele ve Yenierenköy) tiyatro gösterileri için kullanılan kültür merkezleri bulunmaktadır. Büyükkonuk'ta cafe bar ve bungalovların da yer aldığı güzel bir piknik alanına sahip belediye alanı içerisinde, yeni bir tiyatro inşaatı devam etmektedir.

Büyükkonuk ve Yenierenköy'de köylülerin ve tüccarların ürünlerini sattıkları birer haftalık pazar mevcuttur.

Toplu taşımacılık

Tüm Karpaz bölgesinde kayıtlı 11 ulaşım firması yer almaktadır. Aynı zamanda Mağusa'nın kamu otobüsleri ve diğer şehirlerde kayıtlı ve bu bölgede çalışan özel firmalar da bulunmaktadır. Genel olarak KB'de toplu taşıma yeterlidir ve düzenli hizmetler de özel Dolmuşlar (minibüsler) ve otobüsler ile sağlanmaktadır. Ana rotalar Magusa-Yenierenköy-Dipkarpaz, Lefkoşa-İskele-Yenierenköy, Tatlısu-Girne/Lefkoşa, ve Ercan Havaalanı-Bafra Turizm bölgesidir. Bunlara ek olarak Ercan Havaalanı-Bafra Turizm bölgesi arasında çalışan KB-Has havaalanı hizmetleri ve Artemis Oteli otobüsleri de bulunmaktadır.

Yabancı turistlerden gelen bir şikayet rotalar, binış durakları ve hizmetlerin programı hakkında yeterli bilgi (farklı dillerde broşürler) bulunmamasıdır.

Ele alınması gereken konularKB'nin kalkınması nüfusun refahına dayanmaktadır. KB'nin gelişiminin temel noktaları;

- Nüfusun ve bölgede beklenen artan sayıdaki turistin güvenliği için tıbbi hizmetler (özellikle acil müdahale). Bu durum yaşam kurtarma ekipmanlarıyla donatılmış ambulansların olması, daha iyi tıbbi ve laboratuvar ekipmanlarının ve aynı zamanda daha fazla medikal ve destek uzmanının olması ile sağlanabilir.

- Karpaz kırsalında halkın internet erişimini destekleyerek iletişim, bilgi alışverişi ve nihai ekonomik kalkınma (internet kafeler ve salonlar için donanım satın alınması, vb)
- Kıbrıs'ın kuzeyindeki (sınır noktaları dahil) KB'ne turist ulaşımının kolaylaştırılması ve yerel halkın ulaşım olanaklarını iyileştirmek amacıyla turizm noktalarından kamu/özel ulaşımın organizasyonu, bilgilendirmesi ve entegrasyonu.

4. – İstihdam ve Ekonomi

4.1 - İstihdam

Resmi istatistiklere göre Karpaz'ın toplam iş gücü 2006 yılında 7.000 kişi olup, bu da toplam Karpaz iş gücünün %7'sini oluşturmaktadır. İşsizlik oranı %17.8 olup bu rakam Karpaz'ın %10 olan ortalama oranından yüksektir. Kayıt dışı çalışmanın yüksek oranı göz önünde bulundurulduğunda, gerçek işsizlik oranının daha düşük olması beklenir.

Genç nüfusun (15-24 yaş arası) işsizlik oranı oldukça yüksek (%28.1) olup bu rakam Karpaz'ın %19.7lik oranı karşısında oldukça yüksektir. Erkeklerle karşılaştırıldığında kadınların işgücüne katılımı oldukça düşüktür (toplam %24). Köylerde erkekler arasında işsizlik oranı %11.6 iken, kadınlarda bu oran %35.1'e kadar yükselmektedir (Karpaz ortalaması %17).

Hizmet sektörü istihdamda en büyük paya sahiptir⁵ (toplam %69'u, Karpaz ile aynı düzeydedir). Tarım sektörü (başlıca hayvancılık da dahil) toplam istihdam içindeki pay %5.3'tür ki (Karpaz ortalaması %3.5), bu da tarımın yerel ekonomideki önemine işaret etmektedir. Sanayi, çoğunluğu inşaat sektöründe (%19.6 civarında, yani Karpaz ortalaması olan %11.5'in yaklaşık iki katı) olmak üzere, %25.3'lük bir paya sahiptir. Bu durum inşaat işçilerinin bölgedeki turizm gelişimi ile bağlantılı olduğunu göstermektedir. Emlak sektöründeki durgunlaşma eğilimi, inşaat sektöründeki istihdamın düşüşüne neden olmakta ve diğer taraftan tarımda işsiz ve/veya istihdam edilenlerin sayısında artışa sebep olmaktadır. (Ek 2'ye Bakınız - Karpaz İşgücü)

4.2 - Ekonomi

Karpaz bölgesi ekonomisi oldukça az gelişmiştir ve yüksek sayıda mikro işletme ve bir kaç küçük işletmeyi kapsamaktadır.

Sanayi Odası, Ticaret Odası ve Esnaf ve Zanaatkarlar Odası müşterek kayıtlarına göre toplamda yaklaşık 490 aktif işletme bulunmaktadır. Buna göre %40'ı perakendeci/dükkan sahibi, %13'ü inşaat işletmesi, %9'u zanaatkar (tamirci, doğramacı, demir işçisi, berberler, vs), %9'u kafe ve restoranlar, %7'si turizm operatörleri, %6'sı konfeksiyon perakendecisi, %5'i üretici/işleyicidir (çoğunlukla tarımla ilgili gıda işleyicileri ve bazı sanayi ürünleri üretimi).

İşletmelerin çoğunluğu köylerde yer alırken (%67), %31'i belediye merkezlerinde ve %2'si de küçük sanayi sitelerinde yer almaktadır. Bu durum, kasaba merkezi ve küçük sanayi sitelerindeki işletmelerin daha çok mikro-işletmelere hizmet vermesi, diğer taraftan büyük işletmelerin ise kasabaların çevresinde çalışması şeklinde açıklanabilir.

Coğrafi bölünme anlamında İskele Belediyesi en yüksek sayıdaki işletmeye sahiptir. Bunlar arasında büyük olanlar; bir çimento fabrikası, bir elektrik üretim

⁵ Hanehalkı İşgücü Araştırması'na göre istihdam, Ekim 2006, DPT.

santrali, iki petrol depolama tesisi, bir kireçtaşı ocağı, bir harnup fabrikası ve bir çok tarımsal işleme fabrikası (bal, vb). Yenierenköy'de süt ürünleri işleme fabrikası ve tütün fabrikasından arta kalanlar bulunmaktadır. Mehmetçik'te bir taş ocağı işletmesi, bir zeytin yağı imalathanesi ve bir yemek fabrikası bulunmaktadır. Büyükkonuk'ta bir adet zeytin yağı imalathanesi ve Tatlısu'da bir su şişeleme tesisi vardır. Dipkarpaz'da herhangi bir sanayi işletmesi bulunmamaktadır.

Esnaf ve Zanaatkarlar Odası yakınlarda Avrupa Komisyonu'nun finansal desteği ile Lefkoşa Sanayi Bölgesi'nde bir İrakk ve Yetişkin Eğitimi Merkezi kurmak için bir girişimde bulunmuştur. Bu merkezde on farklı meslek alanında üç yıllık mesleki eğitim verilmektedir. Mesleki eğitimle ilgili diğer bir güncel gelişme de AB tarafından ilgili organizasyonlar (eğitim, istihdam kuruluşları ve meslek okullarını da içeren), standart oluşturma, program ve müfredat geliştirmeye ilişkin kapasite geliştirmeyi amaçlayan üç yıllık teknik destek projesidir.

Ele alınması gereken konularKB'nin ana sorunu, özellikle kadınlara yönelik olmak üzere, ekonomik olarak sürdürülebilir alanlarda istihdam fırsatları yaratmaktır. Bu da iş gücünün, yabancı dillerde ve çeşitli teknik konularda (eko-turizm, el sanatları, çevre, vb), niteliğinin geliştirilmesini gerektirmektedir.

5 – Doğal ve tarihi miras

5.1 –Çevresel olarak korunmuş ancak tehdit altında olan bazı bölgeler

5.1.1 – Değerlendirilecek kaliteli bir çevre

Karpaz Bölgesi, doğal bir peyzaja, habitata ve biyoçeşitliliğe sahiptir. Orman arazisinin yaklaşık 27,900 ha'ı Beşparmak sırtlarından yarımadanın uçlarına kadar uzanır.

KB'de potansiyel NATURA 2000 alanları olan üç adet özel çevre koruma bölgesi (ÖÇKB) bulunmaktadır. Bunlar; Karpaz Milli Parkı, Güney-Karpaz Sahilleri ve Tatlısu Kıyı Şeridi ÖÇKB'leridir. Buna ek olarak, "Beşparmak Sıradağları Öneri ÖÇKB'sinin bir kısmında KB'nin bazı kısımlarını içine almaktadır. KB, yarımadanın ucunda bulunan Karpaz Milli Parkı'ı (Kuzey Kıbrıs'ta tek) içermektedir ve yabancı eşeklerin yerleştiği zengin ve sık bir ormana sahiptir.

Potansiyel NATURA 2000 alanları

Üç ÖÇKB'nin kapladığı toplam alan yaklaşık 15.300 ha'dır. Beşparmak Sıradağları Öneri ÖÇKB'si Tatlısu, Büyükkonuk ve Mehmetçik belediyelerinin bir kısmını kapsarken, yarımadanın ucunda da iki Karpaz ÖÇKB'si yer almaktadır. İlki kuzey ve güney sahillerini kapsarken, ikincisi (Güney Karpaz ÖÇKB's) güneyde sahil şeridini ve Dipkarpaz belediyesinin güney doğusunu kapsamaktadır.

Bu bölgelerin potansiyel NATURA 2000 alan seçilmesinin ana sebebi, bölgede uluslararası korunan flora ve faunanın varlığı (Beşparmak Sıradağları Öneri ÖÇKB'ine özgü veya ilgili 13 endemik bitki) ve Habitatlar Direktifi Ek 1'inde (21 Mayıs 1992 tarihli doğal habitatlar ve yabancı fauna ve flora koruma Konsey Direktifi 92/43/EEC) listelenen önemli habitatlar varlığıdır.

Habitatlar

⁶ AB tarafından finanse edilen NATURA 2000 projesi çerçevesine bazı yatırımlar ve faaliyetler planlanmıştır (bir ziyaretçi merkezi, gönüllü araştırmacı merkezi ve Dipkarpaz bölgesi ve ÖÇKB'lerin girişlerinde güvenlik merkezi, tabelalar, tahta ve taş basamaklar ve bir ahşap köprüsü olan 160 km yürüyüş yolu, ahil bölgesinde tabela ve bilgi panolarının olduğu iki otomobil park yeri yapılacaktır).

Alanların tipik vejetasyon yapısı kumlu ve/veya kayalık sahil şeritleri ile Akdeniz sahil doğasıdır. “Mattoral” ve kumul (deniz kaplumbağası⁷ yumurtlama alanlar) gibi benzersiz, değerli ve kırılgan bir çok doğal sistem bulunmaktadır. Bu doğal alanlar, özellikle ekosistemler, dikkatli bir korunma gerektirmektedir.

Üç alan içerisinde Habitatlar Direktifi (Dir 92/43/EEC) altında koruma altına alınacak toplamda 20 farklı habitat tipi (15 tane Beşparmak Sıradağları Öneri ÖÇKB, 14 tane Karpaz ÖÇKB ve 7 tane Güney Karpaz Sahilleri ÖÇKB) ve güney Karpaz ÖÇKB'sinde iki EUNIS habitat belirlenmiştir.

Özellikle Karpaz ÖÇKB'sinde tarımsal uygulamalar ve küçük ölçekli turizm gelişimlerinden kaynaklı bazı rahatsızlıklar olmasına rağmen, bu alanların doğal habitatları adanın diğer bölümlerinde rastlanan olumsuz gelişmelerden nispeten az etkilenmiştir.

Karpaz bölgesinin bir çok çevre koruma ve muhafaza çabaları için odak noktası olması gerçeğine rağmen, Tatlısu/Büyükkonuk ve Yenierenköy/Dipkarpaz arasındaki yol yapım çalışmaları, artan turist varlığı ve turizm tesislerinin (oteller, bungalovlar, restoranlar, vb.) kontrolsüz gelişimi baskısı ile, bu hassas habitatlar üzerinde olumsuz etkilere yol açabilir.

Flora

Beşparmak sıra dağları, kuzey Kıbrıs'ın endemik bitkileri için en önemli merkez durumundadır. Habitat Direktifi Ek II'de yer alan 13 endemik bitki ve toplamda 45 endemik tür kaydedilmiştir. İki Karpaz ÖÇKB'si de, kendine özgü özel habitatlarda, bir çok endemik ve nadir bulunan bitki türlerine ev sahipliği yapmaktadır. Özellikle Mart-Nisan aylarında çiçek açan Kıbrıs Orkidesi (*Ophrys Kostchyi*) AB Ek II bitki türleri altında listelenmiş ve kuzey Kıbrıs Flora-Fauna Koruma Emirnamesi (21/97) ile koruma altına alınmıştır. Buna ek olarak başka 19 endemik bitki türü⁸ ve 2 UICN tehdit altındaki bitki türü⁹ bulunmaktadır.

Fauna

Her iki Karpaz ÖÇKB'si de Akdeniz havzasındaki yeşil (*Chelonia mydas*) ve adi (*Caretta caretta*) deniz kaplumbağaları için önemli yuvalama alanlarıdır ve bir çok turist onların yuvalama ve yumurtlamalarının gözlemek için bölgeye gelmektedir. Buna ek olarak, nadir görülen foklar (*Monachus monachus*) da Karpaz mağaralarını dinlemek ve yavrulamak için kullanırlar. Çok sayıda yarasası, Mısırmeyvesi yarasası (*Rousettus aegyptiacus*) ve Büyük At Naı yarasası (*Rhinolophus ferrumequinum*) da KB'nin sık görülen özel habitatlarından. Kıbrıs'ta bulunan 386 kuş türünün büyük bir bölümü de, özellikle, 2 Kıbrıs endemik türü, Kıbrıs Benekli Kuyrukkakan (*Oenanthe cypriaca*) ve Ötleğen kuşu

⁷ Yeşil (*Chelonia mydas*) ve adi deniz Kaplumbağası (*Caretta caretta*)

⁸ *Juncus maritimus*, *Salsola soda*, *Valantia muralis*, *Helianthemum obtusifolium*, *Helianthemum obtusifolium*, *Astragalus cyprius*, *Sedum porphyreum*, *Asperula cypria*, *Anthemis tricolor*, *Limonium albidum*, *Onosma fruticosum*, *Origanum majorana tenuifolium*, *Scutellaria sibthorpii*, *Teucrium divaricatum*, *Teucrium micropoidoides*, *Teucrium karpasiticum*, *Bosea cypria*, *Gladiolus triphyllus*, *Onopordum cyprium*

⁹ *Juncus maritimus*, *Salsola soda*, *Valantia muralis*, *Helianthemum obtusifolium*, *Helianthemum obtusifolium*, *Astragalus cyprius*, *Sedum porphyreum*, *Asperula cypria*, *Anthemis tricolor*, *Limonium albidum*, *Onosma fruticosum*, *Origanum majorana tenuifolium*, *Scutellaria sibthorpii*, *Teucrium divaricatum*, *Teucrium micropoidoides*, *Teucrium karpasiticum*, *Bosea cypria*, *Gladiolus triphyllus*, *Onopordum cyprium*

(*Sylvia melanothorax*) KB'nin üç ÖÇKB'sinde de gözlemlenebilir. Ayrıca Beşparmak Sıra Dağları Öneri ÖÇKB'sinde ise, önemli üreyen kuş türleri¹⁰ ve bazı endemik ve nadir görülen kelebek türleri¹¹ bulunmaktadır. Kıbrıs iki ana Avrupa kuş göç yolu üzerinde yer almaktadır. Bu durum bir çok kuşun (bir kısmı AB Kuşlar Direktivi Ek 1'de listelenen) göçleri sırasında üreme ya da kışı geçirmek için adaya uğradıklarını göstermektedir. Karpaz bölgesindeki en önemli göç alanı adanın doğu ucunda yer alan ve aynı zamanda iki nadir tür olan Tepeli Karabatak (*Phalacrocorax aristotelis desmarestii*) ve ada martısının (*Larus audouinii*) da yuva yapma alan olan Klidhes Adaları'dır. Bahar ya da kış göçlerinde bölgede görülen diğer türler ise Bayağı Tuna (*Grus grus*), arı şahini (*Pernis apivorus*) ve Kızıl Tuynun (*Circus aeruginosus*)'dur.

Karpaz Milli Parkı

Karpaz Emirnamesi kapsamında olan Karpaz Milli Parkı¹² 9.486 hektarlık bir alan kaplar ve Dikarpaz belediyesi alanından Zafer Burnu'na, güney batıdan kuzey doğuya tepelik bir alana yayılır. Milli Park Alanı içerisinde yer alan Flora ve Fauna "**Flora ve Faunanın korunması**" emirnamesine¹³ göre koruma altında olmasına rağmen, parkın uygun bir yönetim planı mevcut değildir. Uygun bir yönetim planının hazırlanması ve uygulanmasının iki farklı kurumun¹⁴ sorumluluğunda olması, alanın yönetimini (yetersiz yasal uygulama, parkın fiziksel planlamasının olmaması, kontrol politikası, yaptırımlar, cezalar, vs.) zorlaştırmaktadır.

Yetersiz yönetim politikası, alanda görünürlüğün artması ve olağanüstü doğal mirasının geliştirilmesine yönelik girişimlerin olmamasında kendini göstermektedir. Alanda bir Milli Parkın olduğunu gösteren bir tabela ve burada olağanüstü bir doğa mirasının bulunduğu dair de bir işaret yoktur. Hatta Karpaz'ı tanıtan mevcut turist broşürlerinde bile Milli Park'ın varlığı çok az yer almaktadır.

Park, buradaki özgür eşeklerin varlığıyla ortaya çıkan güçlü bir imajdan yararlanmaktadır. Park, eşek sayısının artması nedeniyle, taşıma kapasitesi sınırlarını aşmaktan –aşırı otlatma, yabancı floranın azalması, otlama ve tarım ürünlerinin zarar görmesi nedeniyle yerel topluluklarla çatışma- kaçınmaya yönelik daha iyi bir kontrol mekanizmasına gereksinim duymaktadır.

Karpaz'ın geniş ormanlık alanı

Kuzey Kıbrıs'ın en büyük orman alanlarından birisi olan Karpaz ormanlık alanı (yaklaşık 27.900 ha), toplam KT'nin %43'ünü kapsamakta ve üretim rolünden ziyade, çok yüksek bir doğal değere ve önemli bir sosyal ve çevresel işleve sahiptir. Orman kaynaklarının sadece %21'i kereste üretimi için kullanılmaktadır.

¹⁰ Hieraaetus fasciatus, Falco peregrinus, Corvus corax, Coracias garrulus, Lanius nubicus, Caprimulgus europaeus

¹¹ Maniola cypricola, Glaucopsyche paphos, Hipparcia cypriensis, Charaxes jasius, Gegeres pumilio, Blue leptotes pithous

¹² Orman Dairesi Yasasına Göre Milli Park Olarak İlan Edilmiştir. 12 Ağustos 2004 yılında Şehir Planlama Dairesi tarafından çıkarılan Karpaz Bölgesi Emirnamesi ile de koruma altına alınmıştır.

¹³ Çevre Koruma Dairesi tarafından 2003 yılında yayınlanmıştır.

¹⁴ 21/97 Çevre Yasası, 59/89 Orman Dairesi Yasası (organizasyon, görevler ve çalışma prensipleri), 55/89 İmar Yasası, ve 60/94 Eski Eserler Yasası

Ormanda baskın olarak Akdeniz bölgesi çalılık vejetasyon karakteristiği olan maki ve phrygana bulunmaktadır. Maki en çok rastlanan formasyon olup, genel olarak *Juniperus phoenicea* (ard ç, bu bölgede endemik) ve *Pistacia lentiscus* içerir. Phrygana ise aksine daha çok düşük, çoklukla yastık-şekilli, çalılarının (köselemsi, geniş yapraklı her dem yeşil veya dikenli) baskın olduğu açık cüce bodurlardan oluşur. Bu formasyonlar son derece yüksek ısıya ve sele dayanıklıdır. Bir çok bitki aromatik ve antik çağlardan beri tıbbi amaçlar için kullanılmaktadır.

Tarım-silvo-pastoral sistemler mozaiği karakteristik bitki örtüsü türleridir. Otlaklar ve arpa tarlaları arasına serpiştirilmiş şekilde zeytin-harnup ağaçları tüm alana yayılmıştır.

Orman Dairesi Karpaz Bölgesi'ne doğa koruma ve ağaçlandırma çalışmaları kapsamında özel bir önem vermektedir. Özellikle çam ağaçları (*Pinus brutia* and *Pinus pinea*) açısından zengin olan Beşparmak dağlarının doğu kısmı, çalılıklar, Kıbrıs Akasyası (*Acacia Cyanophylla*) ve Okaliptus (*Eucalyptus meliodora*) ile ağaçlandırılmıştır. Orman alanlarının neredeyse tamamı nadir olmaları, koruma ihtiyaçları ve çevrenin stratejik öneminden dolayı kamu arazisi olarak ilan edilmiştir. Ormanlık alanların içerisindeki yabancı orman ürünleri, hane halkı tarafından kullanılmak ve aynı zamanda ek gelir elde etmek için satılmak (marketlerde, yol üzerinde ve işleyicilere) amacıyla toplanmaktadır. Toplanan ana ürünler, Ayrelli¹⁵(yabancı kuşkonmaz), yabancı mantar¹⁶, Kapari¹⁷, Al ç¹⁸, Adaçay ve Kekik, Çam fıstığı¹⁹, Harnup²⁰.

Yangınlar, kaçak yapılar, yabancı eşek nüfusu, koyun ve keçilerin aşırı otlatılması Karpaz Bölgesi ormanlarını etkilemektedir.

Plajlar

Karpaz bölgesi doğal ve tarihi mirasa ek olarak, bir kısmı Kıbrıs'ın en güzelleri arasında olan, uluslararası düzeyde bilinen ve turistleri cezbeden plajlar ile donatılmıştır.

KB'nin kuzey sahili boyunca genel olarak kayalık bir sahile yayılmış on tane kumlu veya çakıllı plaj bulunmaktadır. Bu plajların büyük çoğunluğu kısırdır ve küçük koylar şeklindedir. Sadece dört plajda restoran, bar, bungalov ve otel gibi tesisler bulunmaktadır (Tatlısu, Kapıca, Yenierenköy ve Ayios Fillion). Bölgede 3 km uzunluğunda beyaz kumu, el değmemiş mekanı ve aslında kaplumbağa yuvalama bölgesi olarak bilinen (NATURA 2000 kapsamında koruma altına alınmak üzere önerilen) Ronnas Koyu adında uzun bir plaj bulunmaktadır.

¹⁵ Ayrelli Kıbrıs'ın meşhur bir ürünüdür. Kışın/ilkbaharın başında toplanır.

¹⁶ Yabancı Mantarlar (Lactarius Deliciosus Red mushroom Kırmızı mantar, beyaz mantar Russula Delica, yabancı Champignon, Agaricus Campestris), Pleurotus Eryngii Var. Ferulae, Morchella Conica, Coprinus comatus). Kışın yağmur sezonunda toplanır.

¹⁷ Gabbar - Kapari (Capparis spinosa L.) duvarlarda ya da kayalık sahil bölgelerinde büyüyen çok yıllık yabancı dikenli çalı. Toplanan ve turşusu yapılan yuvarlak, etli yaprakları, tomurcuk ve meyveleri vardır.

¹⁸ Al ç (Crataegus laevigata -Hawthorn) kuru ve unlu/kırıllı bir meyvedir. Meyvesi reçel ve turşu yapımında kullanılır. Meyvenin çekirdeksiz kısmı kurutulabilir, yemeklere katılabilir ve ekmeğe yapmak için unla karıştırılabilir.

¹⁹ Çam fıstığı (pinus pinea).

²⁰ Harnup (keçi boynuzu) ormanlık alana yayılmış harnup ağaçlarından toplanır. Toplanan keçi boynuzları Magusa'da yerleşik bulunan fabrikalarda işlenmek üzere bu işleme fabrikalarına satılır ve burada işlenerek hayvan yemine dönüştürülür ve ihracatçılara ulaştırılır (bu ürünün ihracatı 2007 yılında 548 ton iken 2009 yılında bu rakam 575 tona artmıştır).

Hakim rüzgarlara daha az maruz kalan KB'nin güney sahilinin daha kumlu ve uzun plajları vardır. Mağusa'dan başlayarak İskele'ye, Boğaz'a kadar, bir tek plaj hattı sahil boyunca yaklaşık 11 km. boyunca uzanmaktadır. Boğaz'dan önceki plajlar çoğunlukla Kıbrıslılar tarafından kullanılır ve yabancı turistlerin ilgisini çekmez. Boğaz'dan Bafra'ya kadar olan plajlar, genellikle turistlerin talep ettiği tesisler ve konforu sunan (güneşlenme yeri, banyolar, şemsiyeler, duşlar, bar ve restoranlar) oteller/resortlar tarafından işletilmektedir.

Bafra'dan sonra, diğer çeşitli plajlar bulunmaktadır; Pamuklu (yaklaşık 5 Km), Kumyayı (yaklaşık 4 Km) ve yaklaşık 8 km'ye kadar uzanan ve bir tanesi NATURA 2000 kapsamında korunma altına alınmak üzere sunulan, başka küçük plajlar da bulunmaktadır. Doğuya doğru devam edildiğinde güney sahil yolu boyunca, turistler arasında çok meşhur, konaklama ve restoranlara sahip üç bungalov resortu olan Altın Kum Plajı (4 km) ile karşılaşılır. Buna ilaveten, Apostolos Andreas manastırını geçtikten sonra, küçük bir koyun kumsalına yukarıdan bakan küçük bir resort bulunmaktadır.

5.1.2 – Sürdürülebilir olmayan bir çevresel yönetim

Karpaz Bölgesi'nin aslında güçlü ya da yüksek kaliteli doğasıdır, ancak, bir çok tehdit bunu etkilemektedir.

MAP HOT SPOT

Kontrolsüz inşaatlar

Son yıllarda Karpaz bölgesi²¹ yabancılar için villalar, apartmanlar ve resortlar inşa etmek isteyen birçok gayrimenkul girişimcilerinin hedefi haline gelmiştir. Global ekonomik kriz ve Kıbrıs'ın kuzeyindeki gayrimenkul sektöründeki olumsuzluklar emlak sektörünü olumsuz etkilemiştir. Karpaz Bölgesi'ndeki bir çok gayrimenkul projesi tamamlanamamış ve bölgede birçok yapı kalmış hayalet köymanzaralar oluşmuştur..

Boğaz bu emlak spekülasyonunun merkezlerinden biriydi ve özellikle etkilenerek bu bölgenin başarısını sağlayan etkileyici yönünü kaybetmiştir. Yenierenköy belediyesinin kuzeyi, Sipahi yakınları ve Dipkarpaz yolu boyunca bir çok villa yapılmış ve satılamamıştır.

Karpaz Bölgesi'nin bütününde kaçak yapılaşmalar gözlemlenmektedir. Bu da, bölgede plansız yerleşime, çevrenin bozulmasına ve belediyelerin vergi geliri kaybına yol açmaktadır.

Yol inşaatı projesi ile birlikte yeni marina tamamlandığında muhtemelen gayrimenkul yatırımcılarının güveni geri kazanılacaktır. Ayrıca Tatlısu'da bir çok yeni gayrimenkulün elektrik altyapısı ile bağlantısı olmamasından dolayı bir çok emlak projesi güvenilir bir konumdadır.

Katı atık ve atık su yönetimi

²¹ Tatlısu belediyesi, Boğaz (İskele belediyesi), Sipahi (Yenierenkoy belediyesi)

Atık suların toplanması ve arıtılması KB belediyelerinin sorumluluğu altındadır. Haneler ve kamu binalarının atık suları yer altı septik tanklarında toplanır ve bunlar periyodik olarak kamu ya da özel kanalizasyon vidanjörleri tarafından boşaltılır. Atık daha sonra ilgili belediyenin çöplük alanlarında bertaraf edilir. Bölgedeki tek Atık Su Arıtma Tesisi (ASAT) Bafra'da yer almakta ve deniz kıyısındaki otellere hizmet vermektedir.

KA belediyeleri katı atıklarını kendi sınırlar içerisinde toplar ve ilgili çöplük alanlarına (Bölgede bunlardan altı adet mevcuttur) ulaştırırlar. Bu çöplükler bazen yanlış yerlerde konumlandırılmış²², tasarlanmamış²³ ve uygun olmayan atık depolama yöntemleri²⁴ kullanılmıştır. KTt seviyesinde katı atık bertarafının rasyonalizasyonu AB tarafından finanse edilecek Güngör merkez çöplüğü ve Mağusa'daki transfer istasyonu inşaatı ile ele alınacaktır.

KB'deki çöp kamyonu filosu genel olarak nüfusun ihtiyaçlarını karşılamak için yeterlidir, ancak kamyonların çoğu eskidir (İskele'de 3 ünite ve bir yol süpürme makinesi, Yenierenköy'de 4 ünite, Dipkarpaz'da 2, büyükkonuk'ta 2 ve Tatlısu'da 2 adet mevcuttur). Köylerde çöp genelde haftada iki kez toplanmaktadır. Çöp bidonlarının sayısı (kasabalar, köyler ve rekasyon alanlarında) yeterlidir.

Tüm KTt içinde, Büyükkonuk'taki alüminyum tenekeleri toplamaya amaçlayan sivil toplum girişimi dışında, yeniden kullanılabilir atık maddelerin (kağıt, cam, alüminyum, diğer metaller, piller, atık yağlar, vb) ayrıştırılması için bir sistem bulunmamaktadır.

KB'de doğaya çöp atmaya (ev çöprü, plastik maddeler, inşaat artıkları, vb) tek tek rastlanmaktadır ve halen KB'nin çevresel açıdan hassas alanlarında kayda değer bir sorun olarak görünmemektedir. Ancak, nüfusun ve ekonomik faaliyetlerin artışı ile etrafa çöp atmak, hızla ortaya çıkan bir probleme dönüşebilir. Buna, deniz aşırı çöplüklerden ve gemilerden gelip, deniz yoluyla taşınarak sık sık sahile gelen plastik torbalarda eklenmektedir.

Kalecik'te Ağır Sanayi İşletmeleri

Kalecik'te ciddi bir çevre kirliliğine yol açan, birisi petrol dolum tesisi, toplam üç adet sanayi kuruluşu bulunmaktadır. Petrol dolum tesisinin kendisi kirliliğe neden olmamakla birlikte dolum tesisine petrol taşıyan gemiler denize petrol sızmasına sebep olmakta ve denizi kirletmektedir.

Diğer iki işletmeden birisi çimento fabrikası, diğeri de akaryakıtla çalışan, filtreleri ya da bacaları olmayan ve hava kirliliğine yol açarak bu bölgenin etrafındaki doğal habitatı olumsuz yönde etkileyen elektrik santralidir.

²² Özellikle, İskele çöplüğü Kantara yolunda, Tatlısu çöplüğü ormanlık alanda ve Dipkarpaz çöplüğü Ayios Philon bölgesindeki eski maden alanında bulunmaktadır.

²³ Çöp alanlarının sınır çizgisi bulunmamaktadır.

²⁴ Alanların sınırları belirsizdir ve hava kirliliği ve sağlık tehditine sebep olacak katı atık yakma uygulamaları kullanılmaktadır.

5.2 –Tarihsel miras ve kültürel faaliyetlerin zenginliği

5.2.1 – Farklı bir tarihsel miras ve çeşitli sosyal etkinlikler

Tarihi Anıtlar

Karpaz bölgesi, Asya kıtasına yakınlığı ile, muhtemelen Kıbrıs'ın ilk yerleşim alanıdır ve farklı medeniyetler ve kültürler ev sahipliği yapmıştır. Yukarıda bahsedilen çevresel olarak iyi korunan alanlar (pilajlar da dahil) tarafından temsil edilen önde gelen turist ürünlerini tamamlayan ve destekleyen önemli tarihi, dini ve kültürel unsurlar aşağıdakilerdir:

- Iskele İkon müzesi: Müzeyi barındıran kilise (Panayia Theotokos - Blessed Virgin Mary) erken 12. yüzyılda inşa edilmiş ve duvarlarında adada nadir bulunan orta çağ sanat dekorasyonu ve bir kısmı bu kiliseye bir kısmı da KTT'nin diğer bölgelerinden gelen ikonalar bulunmaktadır.
- Kantara Kalesi: Deniz seviyesinden 639 metre yükseklikte Beşparmak sıradağlarının üzerinde bulunan kale, Bizanslılar tarafından 10.yüzyılda Arap baskılarına karşı bir gözetleme karakolu olarak inşa edilmiştir. Kale Luizinyan döneminde tekrar inşa edilmiş ve av köşkü olarak kullanılmıştır.
- Ayias Trias bazilikası: Sipahi (Yenierenköy)'de yer alır. Orjinal olarak 3 adet nef ve vaftizhane bulunmaktadır ve hala 6.yüzyıl mozaiklerine sahiptir.
- Ayios Philion: 5. Yüzyıldan kalma olan bu kompleks; sütunlarla çevrili bir bazilika avlusu, piskopos yeri, ve içlerinde bir barınağında bulunduğu eski Helen ve Roma devrinde inşa edilmiş diğer başka yapılar içermektedir.
- Karpazia şehir yerleşimi: Klasik döneme tarihlenen ancak esas olarak IV. yüzyılda Hristiyanlığın yayılması ile gelişen, KB'nin en önemli arkeolojik sit alanıdır. Şehir Arap korsanlar tarafından defalarca işgal edilmiş ve sadece birkaç kalıntı ayakta kalmıştır: *Karpazia şehir limanı*, *Tsambres mezar alanı*, *Anavrysia mezarları* ve *Latsia mezarları* ile antik taş ocakları.
- Aphendrika sit alanı: Urania şehrinin kuruluşu MÖ 200 yılları civarındadır. Üç kilisenin kalıntıları hala ayakta durmaktadır: Ayios Georgios (Bizans) Panayia Chrysiotissa ve Panayia Asomatos (Roma stili).
- Apostolos Andreas Kilisesi ve Manastırı: 12. Yüzyılda, Aziz Andrew'un Filistin'deki son misyonundan dönüşünde kısaca konakladığı yerde, güçlendirilmiş bir manastır inşa edilmiştir. Şimdiki küçük kilise (şapel) 15. yüzyıldan kalmadır. Kilise Kıbrıs'lı Rumlar ve diğer turistlerce ziyaret edilir ve şifa verdiği söylenir.

Karpaz bölgesinin övündüğü bir çok başka daha küçük arkeolojik eserler vardır ve bir çoğu da hala keşfedilmeyi beklemektedir: başlıcaları *Agria şehir sitesi*, Dipkarpaz köyünün güneyinde yer alan *Chelones Şehir Sitesi*, Apostolos Andreas burnunun sonunda yer alan *Kastros yerleşkesi*. Dipkarpaz'daki 12. yüzyıl kilisesi Ayios Synesios ve Nitovikla olarak bilinen orta Bronz Çağ kalesi. Çok sayıda diğer küçük siteler (mezarlar, nekropol, antik tapınak, prehistorik siteler ve limanlar,

vb) sadece yerel halk ve uzmanlar tarafından bilinmekte, genel kamuoyu tarafından bilinmemektedir.

Bekçisi olan ve korunan²⁵ İskele İkon müzesi, Kantara kalesi ve Ayias Trias dışında bilinen ya da az bilinen tarihi ve kültürel sitler geliştirilmemiş bir halde ve korunmaz (danışma ya da bilgilendirme tesisi olmayan, yollara ulaşımı bozuk ve tabelasız, parmaklıkları, kapılar olmayan) durumdadır. Turistlerin ilgisini çekmek için yerel bilinci artırmak ve bu alanların koruma/değerlendirilmesi gerekmektedir. (*Ek 3'e bakınız - Karpaz tarihi mirası*).

Festivaller

KB'de KTT seviyesinde meşhur üç ana tematik festival (Mehmetçik üzüm festivali, Büyükkonuk'ta ekolojik günler festivali, İskele Uluslararası Halk Dansları Festivali) ve Avtepe Lale Festivali ve Tatlısu Harnup festivali gibi bazı küçük etkinlikler vardır. (*Ek 4'e bakınız - Karpaz festivalleri*).

Bir umut vaat eden el sanatları sektörü

El sanatları KB'de aile bütçesine tamamlayıcı bir katkı sağlayan popüler bir faaliyettir. Mevcut ürünler genelde yerel talebe cevap verirken, özellikle pazarlar, fuarlar ve festivaller ile kuzey ve güney Kıbrıs'taki dükkan sahipleri aracılığıyla bazı temel satış noktalarında satışlar da yapılmaktadır.

Hasder el sanatları derneği Büyükkonuk'ta nitelikli el sanatları eğitimi düzenlemekte ve Lefkoşa'daki satış noktasında ürünleri pazarlamaktadır. Tüm el sanatları pazarı yabancılar için sınırlıdır. Köylü kadınlara el sanatları kursları eğitim otoritesi²⁶ ve bazı belediyeler (Tatlısu gibi) tarafından verilmektedir. Bu eğitimler genellikle basit koşullarda (yetersiz tesis ve ekipmanlarla) ve pazar odaklı olmaktan ziyade sosyal amaçlı olarak, geleneksel eğitimler tarafından verilmektedir.

5.2.2 – ...ama ihmal edilmiş ve değerlendirilmemiş

KB'de 55 temel tarihi ve anıtsal sit alanının listelenmiş olan antik eserler ve müzelerden sorumlu kurum, onları koruyacak, bakacak ve değerlendirecek kapsamlı bir kalkınma planından ve fonlar ve araçlardan yoksundur. Üç sit (düzgün bir şekilde korunan ve bakılan Yenierenköy'deki Aya Trias Bazilika', Panagia Theotokos kilisesi ve İskele'deki İkon Müzesi ve Kantara kalesi) dışındaki tüm diğer tarihi/arkeolojik "küçük" olarak listelenen sitler, kamu kontrolü altında korunamamakta, bakılamamakta ya da değerlendirilememekte²⁷ ve artan bir bozulmayla karşı karşıyadır. Kısmi bir istisna; acilen önemli bir restorasyona ihtiyaç duymasına rağmen ortodoks cemaat tarafından işletilen ve

²⁵ Bu üç sit yaklaşık olarak 23.000 ziyaretçi tarafından ziyaret edilir (bu rakam yıllık toplam KB'yi ziyaret eden ziyaretçilerin %50'sini oluşturur ve bu rakamın %40'ını yabancılarıdır). En çok ziyaret edilen, ziyaretçilerin yarısının gittiği Aya Trias Bazilikası'dır, onu ziyaretlerin üçte birinin yapıldığı Panagia Theotokos İkon Müzesi takip eder.

²⁶ İskele, Büyükkonuk, Kilitkaya ve Sipahi köyleri

²⁷ "Küçük" sitler yol boyunca sinyalizasyondan, alana ulaşım için düzgün yollardan, park alanları, sitlerin en hassas ve değerli unsurları için (mezarlar gibi) çitlerden, uygun ziyaretçi yollarından, sitler hakkında işaretler ve bilgilendirmelerden, binalar ya da yapılar ve uyarılardan (çöp atmayın, vb) yoksundur.

(aralarında çoğunlukla Kıbrıslı Rumlar'ın bulunduğu) turistler tarafından ziyaret edilen Dipkarpaz'daki Apostolos Andreas Manastırı'dır.

Bu üç ana tarihi/arkeolojik sit alanınının yönetimi zayıftır (bilet satışı yapan kişilerin yabancı dil konuşamaması; sitlerin tuvalet, bar, dükkan gibi turistik tesislerinin zayıf olması; rehberlerin normalde gruplar için tur operatörleri tarafından sağlanması ve bireysel ziyaretçiler için mevcut olmamaları; ve sit alanı, binalar ya da tesisler hakkında bilgili olmaması, bilginin yetersiz olması ya da sadece Türkçe olması)

Bir çok Karpaz bölgesi festivali ve etkinliği bölgeyle ilgili ve ilginç konularda (üzüm, halk dansları, lale) düzenlenir ve genellikle bölge ya da festival konusunun kendisi ile ilgili olmayan (tekstil ürünleri satışı ya da ev aletleri, vb) ama festival etkinliğini fuara dönüştüren, daha çok yerel halkın ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik ve turistleri cezbetmekten çok eğlence beklentilerini karşılayan daha başka faaliyetler de içerir. Karpaz festivallerinin organizasyonları yeterince programlanmış, bölgesel olarak tanıtılmış ve reklamı yapılmış değildir ve görünürlüğü ve katılımı artırmak amacıyla etkinlikler arasında daha iyi bir koordinasyona ihtiyaç vardır.

Yerel zanaatkarların, el sanatlarının karlı turizm faaliyetlerine entegre olabileceğini anlamalarına rağmen, üretilen bir çok çeşitli el sanatı çoğunlukla geleneksel ve eski modadır ve modern gereksinimler ve moda endüstrisi ile ilgili olmayıp, böylece yabancı turistlerin ilgisi de sınırlı kalmaktadır. El sanatları atölyeleri ve ekipmanları basittir ve el sanatları tasarımını geliştirici/modernize edici kapasite eksikliği vardır.

Ele alınması gereken konularKarpaz yarımadası Kıbrıs'ın en doğal ve el değmemiş bölgelerinden birisidir ve tarihsel ve kültürel mirası ile bilinmektedir. KB'nin sürdürülebilir gelişimi için önemli varlıkları bulunmaktadır. Bölgenin dengeli bir sosyo-ekonomik kalkınması beşeri sermayenin iyileştirilmesi kadar bu varlıkların da değerlendirilmesine dayalı olmalıdır.

Çevre ve kültürel/tarihi miras alanında ele alınması gereken konular:

- Hassas çevrenin korunması ve değerlendirilmesi, kontsüz/yayılan konut gelişmelerini önlemek ve artan çöp ve yasa dışı çöp atmadan kaynaklanan zararları engellemek için sağlam bir bölgesel planlama politikası (Master Plan) ve yasal yaptırımlar uygulanması. Master planın temel bileşeni, tüm yönleri kapsayan (yatırımların önceliklendirilmesi, pazarlama/tanıtım, ağ oluşturma, turist dolaşımları), kapsamlı bir kültürel/tarihi miras alan planı olmalıdır.
- Temel koruma araçları (dış çitler, vb), yeni ya da iyileştirilmiş turist kabul tesisleri, erişim yollarının rehabilitasyonu, uygun yönlendirme ve bilgilendirme panoları ve alanlar hakkında temel turist bilgilendirmeleri, yerel bilinci artırmak, vb unsurlar aracılığıyla, tarihi miras projelerini (master planda çerçevelendiği şekilde) uygulamak için kamu ve özel finansmanı seferber etmek

- Eğitim (özellikle okullarda), temizlik kampanyaları, uyarı levhaları, yeniden kullanılabilir atıkların toplanması için pilot çalışmalar ve çevre dostu faaliyetler aracılığıyla yerel halkın çevre bilincini artırarak temiz bir çevre sağlamak için katkıda bulunmak
- Biyoçeşitliliğin korunması (kaplumbağalar, foklar, kuşlar, vb) amacıyla, görselliğin artırılması ve hem KB içinde hem de dışında ağlar oluşturmak yoluyla bölgenin olağanüstü doğal mirasının tanıtılması
- Yeni girişimlerin (festivaller, halk dansları gösterileri, bölgesel varlıklarla bağlantılı ve tutarlı özel spor ve kültürel etkinlikler: doğa, kültür ve yerel ürünler, el sanatları, gelenekler, vb. gibi uğraşların) geliştirilmesi, iyileştirilmesi ve tanıtılmasının desteklenmesi ve mevcut etkinliklerle koordine edilmesi
- Geleneksel folklorik el sanatlarının (modern ihtiyaçlar ve moda uyarlanarak ve bölgenin imajıyla ilgili) üretim, tanıtım ve satışını iyileştirmek amacıyla eğitimlerin (tasarım, pazarlama, vb) organize edilmesi. Mevcut satış noktaları/atölyelerin ekipmanlarının iyileştirilmesi.

6. – Turizm Sektörü

6.1 – Çift odaklı bir turizm sektörü

Resmi rakamlara göre kuzey Kıbrıs'ta konaklayan turistlerin %11'i Karpaz Bölgesi'nde kalmaktadır (yatak kapasitesinin %80'i oteller ve %20'si turistik pansiyonlardadır). Bölgede konaklayan turistlerin ortalama geceleme sayısı üçtür ve bu rakam KTT'nin ortalamasından biraz daha düşüktür.

KB, her ikisi de gelişmekte olan ve her ikisi de turizm otoriteleri tarafından desteklenen ve birbirinden oldukça farklı iki turizm modeli ile özdeşleşmiştir. Birincisi ve ekonomik olarak en önemlisi, özellikle Bafra, Boğaz bölgelerinde olan ve gelecekte de Yenierenköy'de gelişecek olan, büyük resortlar ve büyük otellerle ifade edilen kıyısız/modern "kitle" turizmidir. İkincisi, coğrafi olarak bölgeye yayılan fakat yerel ekonomiye etkisi nispeten daha önemli olan, turistik pansiyonlar ve misafirhaneler/bungalovlarla, kırsal ve eko-turizm sektörüdür.

Konaklama kapasitesi göz önüne alındığında, KB'de, toplam 2.695 yatak kapasitesi bulunmaktadır. Bunların %84'ü 13 otele ve %16'sı 25 pansiyon ve misafirhane /bungalovlara aittir. (*Ek 5'e bakınız Karpaz turizm kapasitesi*).

6.1.1 – Kıyısız/modern "kitle" turizmi modeli

Konaklama kapasitesinin yoğunluğu Bafra (Mehmetçik) ve Boğaz (İskele) kitle turizmi bölgelerinde yoğunlaşmıştır. Bu bölgelerdeki yatak kapasitesi 1.762 olup tek bir otel²⁸ KB'nin toplam yatak kapasitesinin (1.484 yatak) %54'ünü karşılamaktadır. KB'deki geri kalan oteller 1 ile 3 yıldız aras ve 795 yataktır. Bu rakam pansiyonlar ve misafirhane/bungalovların kapasitesinin iki katıdır (432 yatak).

Bafra turizm bölgesi Karpaz Bölgesi'nde Turizm Kalkınması için öncelikli alan olarak tasarlanmıştır ve YAGA²⁹ koordinasyonu altında sıkı planlama ve gelişme düzenlemelerine tabidir. Mevcut duruma 2012'ye kadar dört adet yüksek standartta otel ilave edilecektir. Bu nedenle Bafra'da toplam yatak kapasitesinin 15.000'e çıkması beklenmektedir. Bölgeye harcama düzeyi yüksek olan turistleri hedef alan bir golf sahası kurulacaktır. Yatırımın etkisini artırmak için YAGA, yatırımcı ve KTT'nin merkezi ve yerel paydaşlarını içeren Bafra Turizm Komitesini koordine etmektedir. Bu komite, istihdam edilmesi beklenen 5.000 kişinin istihdam sürecini ve eğitimini gözlemleyecektir. Komite, yerel nüfus üzerindeki doğrudan olumlu ekonomik etkinin sağlanması için, sunulacak olan turizm faaliyetlerinin artırılması amaçlanmaktadır.

Kuzey Kıbrıs'ın ilk turizm kalkınma bölgelerinden birisi olan Boğaz turizm bölgesi, Karpaz yarımadasının güney kıyısında yer almakta ve yakındaki Bafra'nın

²⁸ Bafra, Mehmetçik'teki 5 yıldızlı Kaya Artemis oteli

²⁹ Kıbrıs Türk Yatırım Geliştirme Ajansı

rekabeti, eskiyen otelleri, bazı yanlış ve çok yoğun emlak yatırımları nedeniyle bir turist destinasyonu olarak düşüş eğilimi göstermiştir. Fakat Boğaz turizm bölgesi sunduğu restoranları, yeri ve dikkat çekici balıkçı liman sayesinde olumlu olarak gelişmiştir.

Karpaz Bölgesi'ndeki üçüncü turizm merkezi, şu an yapım halinde olan ve 2011 sonunda tamamlanması planlanan *Marina* etrafında, Yenierenköy'dedir. Turist limanında yaklaşık 300 tekne barınabilecek ve doğu Akdeniz'in diğer limanları (Türkiye, Lübnan, İsrail, vs) ile bağlantılı olacaktır. Marinaya ek olarak, projede, toplam 2,000 yatak kapasiteli tatil köyü ve iki resort otel bulunmaktadır. Daha sonraki yatırımların uygulanması Marina'nın başarısına bağlı olacaktır.

6.1.2 – “Kırsal/eko/yeşil” turizm modeli

Karpaz Bölgesi'nin az bulunur doğasına dayanarak son on yılda, özellikle Karpaz Yarımada'sında, KTT otoriteleri ve uluslararası donörler (USAID, UNDP) tarafından turizm kalkınması için daha dengeli ve sürdürülebilir bir yaklaşım desteklenmektedir. Alternatif turizmi (kırsal-eko/geleneksel) desteklemek ve toplumun çevre bilincini artırmak amacıyla, kırsal, ekolojik ya da doğa-merkezli turizm kavramına uygun bir çok girişim uygulanmaktadır.

25 pansiyon/misafirhane/bungalov (432 yatak veya toplam KB yatak kapasitesinin %16'sı) yoğunlukla Dipkarpaz'da (KB'nin %53'ü) bulunmakta, onu Büyükkonuk (%21) ve Tatlısu (%13) izlemektedir. Yatak kapasitesinin yarısı pansiyon/misafirhane, diğer yarısı da bungalovlardan oluşmaktadır.. Şu an 8 tane olan bungalovlar yoğunlukla plajların yakınlarındadır ve temel bir konaklama ve yiyecek içecek olanağı sunmaktadır. Bu bungalovların avantajı, turistler için güçlü bir çekim noktası olan deniz kenarında bulunmalarıdır.

Pansiyonların yoğunluğu (17 tanenin 15 tanesi) yeni kurulan “*Karpaz Eko Turizm*” Birliği'nin üyeleridir. *Birlik*, üyeleri arasındaki (yani bilgi ve müşteri paylaşımı ile) ağ oluşturma ve işbirliğini geliştirmeyi amaçlar. Birlik, KB'nin kırsal, ekolojik ve yeşil turizm platformunun gelişimi için sağlam bir temeldir ve potansiyel olarak bir çok yerel işletmeciyi de üye yaparak (bungalov işletmecileri, el sanatları, niş gıda üreticileri, hizmet sağlayıcılar, vb) bir derneğe dönüşmeyi planlamaktadır. Böylece kalite, çeşit ve turist talebi için ağ entegrasyonu artacaktır. Ancak Birliğin tanıtım materyalleri ve tek mevcut internet sitesi³⁰ Türkçe olup, uluslararası pazarda çekim gücüne sahip değildir.

Genellikle iç kırsal alanlarda, köy merkezleri etrafında konumlanan ve geleneksel Kıbrıs evlerinden dönüşen veya geleneksel tarzda yeni inşa edilmiş pansiyon/misafirhaneler yüksek standartlardadır. Bu girişimlerden bazıları, Kumyal'daki Nitovikla Otel³¹ ve Dipkarpaz'daki Archouse gibi, başarılı hikayelere imza atmıştır. İkincisi, gelecekteki pansiyon girişimlerine örnek olmak amacıyla, belediye tarafından turizm fonu kullanılarak geliştirilmiştir. Buradaki konsept ne

³⁰ www.karpazekoturizm.com

³¹ Nitovikla Otel Lonely Planet Guide tarafından (en çok satılan uluslararası gezi rehberi) sadece orijinal bir “çiftlik evi deneyimi” olarak değil, aynı zamanda tüm Kıbrıs'ta, tipik geleneksel yiyecekler sunan beş restoranttan birisi olarak bilinmektedir.

yazık ki Archouse'nin etrafına 8 özel turistik pansiyon yapılarak değişmiştir. Sonuç olarak evler birbirinden farklı olmayan sınırlı hizmetler sunmakta, panoramik görünüme sahip olmayan bir alanda konumlanmakta ve iklim ve denizden uzaklık nedeniyle gerekli olan havuzlar veya plajlara özel servis gibi bazı temel imkanlardan yoksundur. Bu nedenle doluluk oranları düşüktür. Bu yapılar pazar potansiyeli, müşteri ihtiyaçları, yapısal dağılım ve mekan için uygun bir analiz yapılmadan, bütçe destekli düşük faizli krediler ile finanse edilmiştir.

Pansiyonlarda sunulan hizmetler sınırlıdır; birçoğu yerel sınırlı ve çevreyi tanıtıcı bazı bilgiler sunmaktadır. Ancak bölgenin temel zenginlikleri üzerine kurulu bisiklet turları, yürüyüş ya da kültürel turlar gibi organize edilmiş hizmetler sunmamaktadırlar. Sunulan hizmet ve faaliyetler son derece zayıf (ya da ulaşımı zor), turistlerin taleplerini karşılamayan ve diğer benzer Akdeniz ülkelerinde sunulan hizmetlerle karşılaştırıldığında fazlasıyla yetersizdir.

Diğer taraftan, altyapı (sitalanlara ulaşım için yollar, park alanı, önemli noktalardaki turist karşılama alanları, yürüyüş/bisiklet yolları, vs.) da yetersiz ya da zayıftır. Yürüyüş/bisiklet faaliyetleri için bazı ilginç girişimler (özel³² ya da kamu³³ girişimleri) mevcuttur fakat büyük oranda yetersizdir.

6.2 – Turizm pazarlaması ve tanıtımı

Karpaz bölgesi uluslararası seviyede tanıtım ve pazarlama faaliyetlerinden yoksundur. KB'de turizm varlıklarını tanıtan çok sayıda internet sitesi ve yaygın olmasına rağmen bunların pek çoğu ticari odaklıdır, yüzeysel bir anlatıma sahiptir ve önemli bilgiler eksiktir ya da karışıkır.

Turizm'den sorumlu KTT otoritesi geniş çapta tanıtım dokümanları yayınlamakta ve bir internet sayfası³⁴ sunmaktadır. Bu broşürler çoğunlukla stokta bulunmamakta ve otel resepsiyonlarında ve turizm bürolarında bulunması zordur. Kıbrıs Türk Rehberler Birliği'nde iki kez bir dergi yayımlanmaktadır ve internet sayfasında³⁵ tarihi ve kutsal miras hakkında bilgi sunmaktadır.

KB, doğal ve tarihi varlıkların sinyalizasyonu, yeterli ve uygun yerleştirilmiş danışma büroları ve bölgesel pazarlama yokluğundan müzardır. Karpaz Bölgesi'nin tek çalışan turizm danışma bürosu³⁶ Yenierenköy'de yer almaktadır. Burada yabancı dil bilgisi olmayan tek bir kişi görev yapmaktadır.

İnternet siteleri, broşürler, rehberler, turist danışma merkezleri, vb. pazarlama stratejileri güncellenmeli ve bölgesel yapıya göre şekillendirilmelidir. Modern bir pazarlama planı, Karpaz bölgesinin çevresel ve kutsal görünümünü Akdenizli rakipler ile karşılaştırarak doğruca tanımlamalı ve vurgulamalıdır. Bu arada kısa, orta ve uzun vadede turizm ihtiyaçlarını önceden tahmin etmeye çalışmalıdır. Bu

³² Girne Dağı patika faaliyetleri

³³ Yollar Büyükkonuk halkı için USAID projesi kapsamında oluşturulmuş, Tatlısu yürüyüş yolları, Kaleburnu kral yolu Turizm Bakanlığı ve Dağcılık Derneği tarafından düzenlenmiştir.

³⁴ www.northcyprus.cc

³⁵ www.kitreb.org

³⁶ İskele'de bulunan ikincisi kapanmıştır.

bağlamda, iç turizm de, kırsal topluluklara kaynak sağlamak için, arzu edilen bir yol olarak görülebilir.

Yerel turizm operatörleri de uyumlu pazarlama ve promosyon faaliyetlerinden yoksundur. Bu durum büyük bir hayal kırıklığı yaratmakta ve bazı durumlarda çok iyi sonuçlar verebilen “kendin yap” pazarlama stratejisinin doğmasına sebep olmaktadır.³⁷

Ele alınması gereken konularKB’de turizm “çift” odaklıdır (kitle ve kırsal). Her iki model de sinerji yolu ile geliştirilmeli ve yerel ekonomiye yeterince entegre olmalıdır. Turizm sektöründe önerilen;

- “kitle” turizmi işletmelerince sunulan ürünler ve hizmetlerin sağlanmasında (otel personelinin istihdam edilmesi, temizlik/hizmet, Karpaz yarımadasında “doğa” gezileri, el sanatları ve geleneksel niş gıdalar, vb.), mümkün olduğu kadar çok yerel topluluğu dahil etme amacıyla, YAGA’nın koordine ettiğiBafra Turizm Komitesi örneğinde olduğu gibi, yerel koordinasyon komiteleri kurmak,

- Mevcut kırsal/ekolojik/yeşil konaklama tesislerinin ekonomik yaşayabilirliklerini (artan doluluk oranı ve genişleyen turizm sezonu) desteklemek için;

• kırsal/ekolojik/yeşil turizm paydaşlarının gruplanması / dernekleşmesi/ağ kurması. Bu durum, Karpaz Eko - turizm Birliği’nin operasyonel kapasitesi artırılarak sağlanabilir (standartlar/fiyatlandırma, uluslararası tanıtım/pazarlama yönetimi, dil kursları, bölgesel bilgilendirme materyalleri, vb. hazırlanması üzerine özel eğitimler ve danışmanlık hizmetleri ve minibüsler, vb. gibi ortak turist faaliyetlerine ekipman sağlanması).

• KB’nin “bölgesel pazarlama” için bir plan geliştirilmesi. Geleneksel ürünler, değerli çevre, tarihi/kültürel miras ve insan faktörü ve bunlar arasındaki karşılıklı ilişkilerin dikkate alındığı, yeşil Karpaz imajı (temiz çevre, kaliteli ürünler, altın plajlar, kristal deniz, içten ve misafirperver insanlar, vb.) tanıtım amaçlayan bir politika/plan geliştirilmelidir.

• Misafirler için hizmetlerin ve faaliyetlerin çeşitlendirilmesi (dalış merkezi, olta balık ılığı, ata binme, bisiklet, kuş/flora/fauna gözlemciliği, kültürel miras ve yiyecek-içecek³⁸ turları, vs.)

• Önemli ilgi alanlarındaki yollar, danışma noktaları ve turist danışma merkezleri, yürüyüş/bisiklet yolları, vb. gibi turizmle ilgili altyapının iyileştirilmesi.

³⁷Burhan’s Golden Beach web sitesi ve 6 dilde hazırlanan broşürler

³⁸Şaraphane, zeytin değirmenleri, fırınlar ve peynir fabrikaları tadım ziyaretlerini içerir

7. – Tarım, tarımsal işleme ve balıkçılık

Tarımsal üretim son yıllarda düşen bir ivme izlese de, tarım Karpaz bölgesinin temel ekonomik faaliyet alanıdır. Temel ürünler; arpa, süt ve et (koyun ve keçi) ve belirli alanlarda zeytin, patates, harnup, üzüm ve baldır. KTT'nin diğer bölgeleri ile karşılaştırıldığında bölgede tarımda yüksek oranda istihdam (%3'e karşılık %5) olmasına rağmen, çiftliklerin küçük ve parçalı yapıda olması ve teknolojinin düşük seviyede kullanımı nedeni ile üretim düşüktür. Diğer ana kısıtlar; pazarlara ulaşımın zor olması (özellikle ihracat için) ve düşük hijyen kalitesi, gıda standartlarının, markaların olmaması ve düzgün paketlenmemesi ile özdeşleşen küçük ölçekli işletmelerdir.

2008 yılında KB'nin toplam tarımsal arazisi KTT'nun %20'sini oluşturan, 38.893 ha (290.681 dönüm)'dir. Bu araziler içerisinde sulanan alan sadece 634 ha (4.743 dönüm)'dir.³⁹

Çiftçiler ve çiftlik yapıları

Resmi istatistiklere göre 2009 yılında Karpaz Bölgesi'nde, çoğunlukla hayvan yemi amaçlı tahıl (buğday ve arpa) üretimi yapan, yaklaşık olarak 1.722 aktif çiftlik bulunmaktadır. Karpaz Bölgesi'nde tahıl üreten işletmelerde ortalama arazi büyüklüğü 70 dönümdür. Bu rakam KTT ortalamasından (105 dönüm) düşüktür. Bahçe ve bağlar için ortalama çiftlik büyüklüğü 7 dönümdür ve bazı çiftçiler 2 ya da 3 dönümde üretim yapmaktadır. Karma çiftçilik yaygındır ve bu nedenle tarımsal işletmelerin çoğunluğunda uzmanlaşma bulunmamaktadır. Bu ilkel çiftçilik yapısının sonucu olarak, geçimlik düzeyde gelir elde edilmektedir. Bu nedenle çiftçilerin çoğunluğu, küçük işlerde yarı zamanlı çalışma, mevsimlik işler gibi çiftlik dışı işlere yönelmekte ya da çiftçiliği emeklilik aylığını tamamlayıcı bir iş olarak yapmaktadırlar.

Bu yapısal engeller, su sıkıntısı (tekrarlayan kuraklık ve sulama yetersizliği), yetersiz ekipman ve altyapı ve düşük ticari kapasite/fırsatlar nedeni ile daha da artmaktadır. Özellikle 1994 yılından sonra AB ticaretine uygulanan sınırlamalar ile birlikte ünlü Karpaz patatesi, harnup, üzüm, hellim, kavun ve zeytin üretiminde dramatik bir düşüş gözlenmiştir. Karpaz bölgesinde tarımsal üretim üzerindeki diğer önemli kısıtlarda, uzun/orta dönem yatırımlar olumsuz etkileyen arazi mülkiyetindeki belirsizliktir.

7.1 – Bitkisel ve Hayvansal Üretim: azalan faaliyetler

Tarımsal üretim

Tahıllar. Çevresel (suyun yeterli olmaması) ve yapısal koşullar nedeniyle tahıl üretimi temel tarımsal üretimdir. 2008 yılında buğday (yaklaşık 1.500 ton) ve arpa

³⁹ Tarımsal Yapı ve Üretim 2008, İstatistik ve Planlama Bürosu.

(7.200 ton) üretimi toplam KTT üretiminin⁴⁰ yaklaşık %50'si civarında olmuştur. Ancak yağışın az olması, tohum kalitesinin düşüklüğü, günümüz teknolojisinin kullanılmaması, sertifikalı tohum olmayışı, tek çeşit ürün kullanılması gibi nedenlerden dolayı verim düşüktür.

Patates. Karpaz bölgesinde 2008 yılında 7.300 ton (KTT'nin %31'i) üretilmiştir. Bahar patatesi genelde Yeşilköy ve Gelincik köylerinde üretilir (toplam KB üretiminin %70'i). Çiftlik düzeyi patates depolama kapasitesi çok düşüktür. TÜK⁴¹ en önemli patates alıcısıdır ve aynı zamanda çiftçilere sertifikalı tohum sağlamaktadır. Geri kalan üretim, Yeşil Hat Tüzüğü dahilinde aracılar tarafından satın alınmaktadır. Sınırlı pazar olanağı patates üretimini kısıtlayan temel unsur olup, sınırlamalar kalktığı takdirde ürüne olan talep de artacaktır.

Harnup bölgenin önemli bir ürünüdür. Ağaç sayıları ve üretim anlamında Karpaz bölgesi tüm KTT'de yapılan üretimin (2008 yılında 1.600 ton) %70'ini oluşturur. Bugünlerde devlet harnup üretimini artırmak için teşvik programları uygulamaktadır. Kooperatif Bankası ürünün en önemli alıcısıdır ancak pazarda aktif olan ve Magusa'daki tarımsal ürün işletmelerine satış yapan bazı tüccarlar da mevcuttur.

Zeytin. KTT'de bulunan toplam zeytin ağaçlarının %40'ı Karpaz bölgesindedir. Ancak üretim payı düşük olup, toplam KTT üretiminin⁴² %20'sine tekabül etmektedir. Bu durum ağaçlardaki düşük verimin yansımasıdır. Yakın zamanda çiftçiler yeni ağaçlar dikmiştir.

Üzüm. Mehmetçik toplam KTT üretiminin %35'ini karşılaması nedeni ile bölgenin temel üzüm üretim alanıdır. Üretimin büyük çoğunluğunu beyaz üzümler oluşturmaktadır ve en çok rastlanan çeşit kurutulmuş meyve ya da işlenmiş olarak şarap, sirke ya da *pekmez* halinde pazara sunulan *Sultani* çeşididir. Siyah üzüm üretimi ise toplam KTT üretiminin sadece %4'üdür. Taze üzüm yaprakları, geleneksel yiyeceklerin hazırlanması için, iç pazar tarafından yüksek oranda talep edilmektedir. Şarap üretimi için İskele ilçesinde yeni bağlar kurulmaktadır.

Seralar. KB'de oldukça önemli miktarda örtü altı sebzeçiliği yapılmaktadır. Sera ve tünellerin asıl yoğunluğu Tatlısu'da ve daha az oranda Yenierenköy'dedir.

Hayvansal Üretim

Siğir, koyun ve keçi. Karpaz Bölgesi'nde, hayvan yetiştiricilerinin geleneksel olarak deneyimli olmaları ve çevre koşullarının da kaliteli koyun ve keçi yetiştiriciliği için uygun olmasına rağmen, son on yıl içerisinde üretimde düşüş söz konusudur. Soğuk zincir süt üretimi büyük ölçüde eksiktir; organize hayvan alanları (inek mandırası ve/veya keçi ya da koyun mandıraları) bölgede

⁴⁰ Üretim rakamları, özellikle kurak geçen 2008 yılının verilerine dayanmaktadır. İskele için rakamlar, Tarımsal Altyapı ve Üretim 2008, İstatistik ve Planlama Ofisi'nin verilerinden alınmıştır ve Tatlısu üretim rakamları tahmini olarak eklenmiştir.

⁴¹ KTT'nun tahıllar ve patateslerden sorumlu pazarlama kurumu

⁴² Veriler İskele için 2008 yılı Tarımsal İstatistikler yılığında alınmış ve Tatlısu üretim rakamları tahmini olarak eklenmiştir.

yetersizdir.. Hayvan barınaklarının çoğunluğu, genel hijyenik koşulları olumsuz etkileyecek şekilde, köylerin yanında ya da içerisinde yer almaktadır. Yenierenköy ve Dipkarpaz'da organize hayvan barınakları kurmak için bazı yeni yatırımlar vardır. Hayvancılık sektöründeki temel problem hayvan refahını etkileyen kötü besleme ve hijyen koşullardır ve bu durum da düşük kaliteli/miktarlı üretimle sonuçlanmaktadır.

Karpaz bölgesinde 2008 yılında kaydedilen sığır ve koyun/keçi sayıları sırasıyla 5.000 ve 58.000'dir (%80'i koyun) ya da toplam KTT rakamlarının yaklaşık %10'u ve %20'sidir. Bu oranlar ilgili et ve süt üretimlerine kabaca yansımıştır. Sığır ve koyun/keçi yetiştiricilerinin sayısı yaklaşık olarak 550 ve 1.330 civarında olup buna göre KTT'nin %32'si ve %28'idir.

En yüksek sığır yetiştiriciliği rakamları İskele ve Yenierenköy'de (%80 civarında) iken büyük oranda koyun ve keçi üreticiliği Yenierenköy ve Mehmetçik'dedir (%80 civarında). Hayvancılık işletmelerinin ortalama büyüklüğü 10-15 inek ve 50-100 koyun ve keçidir. Koyun ve keçi yetiştiricilerinin büyük çoğunluğu yar geçimlik (30-100 küçük baş) ya da geçimlik (30 hayvanın altında) koşullardadır. Koyun ve keçi yetiştiricileri tarım sektöründe en düşük gelir kazanan gruptur ve ağır çalışma koşulları ile başa çıkmaktadırlar.

2008 yılında KB'de koyun/keçi et üretimi 850 ton iken sığır eti üretimi 400 tondur. KB'de kasaplar tarafından kullanılan dört belediye mezbaha bulunmaktadır (İskele, Yenierenköy, Mehmetçik ve Dipkarpaz – son üç tanesi UNDP tarafından 2002 yılında kurulmuştur). Genel olarak bu mezbahalar kötü koşullarda olup (personel ve ekipman eksikliği ve su sıkıntısı) İskele ve Yenierenköy mezbahaları nispeten daha iyi durumdadır.

2008 yılında dörtte biri keçi sütü olan koyun/keçi süt üretimi 2.400 ton iken inek sütü üretimi 9.400 ton'dur. Sütün %90'ı soğutulmamakta (soğutma tanklı süt sağım yerleri) ve özellikle yazın kontaminasyondan (yüksek bakteri oranı, fermantasyon, vb.) dolayı üretici gelir kaybına uğramaktadır.

Bal üretimi 2009 yılında 70 ton civarında tahmin edilmiştir (çoğunluğu iç pazarda yüksek oranda tercih edilen kekik balı). Topçuköy, Ziyamet ve Yenierenköy'de bulunan bir kaç bal üreticisi büyük oranda üretim yapmakta ve pazarı kontrol etmektedir. Arıcılık işletmeleri, genellikle küçük ölçekli, ortalama 20 ile 50 koloni ile yar geçimlik işletmeler olarak kabul edilebilir (çoğu arıcı yarı zamanlı çalışmaktadır).

7.2 – Gıda İşleme: umut vaat eden ama zayıf bir sektör

Ev yapımı geleneksel ürünler

Kırsal hane halklarının büyük çoğunluğu kendi meyve ve sebzelerini işler ve dahası pekmez⁴³, macun⁴⁴, üzüm sucuk⁴⁵, zivania⁴⁶, samarella, sucuk⁴⁷,

⁴³ Pekmez üzüm ve harnuptan yapılan geleneksel yoğun bir öz sudur.

⁴⁴ Macun, ceviz, narenciye ve bergamot, incir ve kapruz gibi çeşitli meyvelerden yapılan tatlıya verilen addır.

pastırma⁴⁸, zeytinli⁴⁹, hellimli⁵⁰, peksimet⁵¹, pilavuna⁵² gibi özel ürünlerin üretimi için bazı mikro-girişimler vardır. Aynı zamanda düşük hijyenik koşullarda üretim yapan ve gıda standartlarını karşılamayan bazı geleneksel yoğurt ve hellim üreticileri de vardır. Bunlar herhangi marka isimleri ve uygun paketlenmeye sahip değildir. Ancak Kaleburnu gibi bazı köylerde üretilen hellim yurtdışındaki Kıbrıslı Türkler arasında meşhurdur.

Eğer yeterli tanıtım ve pazarlama yapılabilirse (imaj, marka, kalite kontrol, vb.), bu geleneksel niş ürünler, çiftçiler için ilginç birer tamamlayıcı gelir kaynağı olabilirler.

Gıda işleme endüstrisi

KB bölgedeki gıda işleme girişimlerinin gelişmesi için bir çok fırsat sunmaktadır. Ancak dış ticaret zorlukları ve düşük iç talep nedeniyle bunlar atıl durumdadır. Bölgedeki bir çok küçük ve mikro işletme zeytin, harnup, meyve/sebze ve bal gibi tarımsal ürünlerin işlenmesi ve paketlenmesi ile uğraşmaktadır.

Zeytin işleme tesisleri. Burada iki modern zeytin yağı fabrikası bulunmaktadır. Bunlar; Çayrova'daki Diner Zeytinyağı firması ile Pamuklu köyünde bulunan Mehmetçik Zeytinyağı firmasıdır. Yeni fidan dikimine sağlanan desteklerden ötürü zeytin üretiminin gelecekte büyük oranda artması beklenmektedir. Büyükkonuk ve Ergazi köylerinde bazı geleneksel zeytinyağı fabrikaları mevcuttur. Diner firması tarafından kullanılan, "Karpaz" adında, sadece bir marka vardır. Zeytinyağı üretiminin büyük bir bölümü karayağ adıyla ev tüketimi için kullanılır. Zeytinler de yeşil zeytin (çakıstes) ya da salamura olarak yine ya aile tüketimi için kullanılır ya da arkadaş veya akrabalara satılır.

Bal işleme. Bal pazarında da sadece bir kaç markalaşmış isim vardır. Bunlar; Kantara ve Topcuoğlu'dur. Diğer arıcılık ürünlerinin (arı sütü, arı reçinesi ve polen) henüz bir pazarı yoktur. Arıcılık ürünlerinde modern dolum ve paketlenme tesislerine sahip olan Kantara Bal şirketi pazarın en büyük oyuncusudur. Bal ve arıcılık ürünleri dışında, firma, önemli miktarda "macun" ve diğer popüler geleneksel tatlı reçellerin üretimini de yapmaktadır. Firma İngiltere, Türkiye ve bazı Orta Doğu ülkelerine ihracat yapmaktadır.

Süt işleme. Karpaz Bölgesi'nde yer alan tek modern özel süt işleme tesisi Yenierenköy'dedir (Akgöl mandırası). Günlük işlenen süt miktarı 20 tondur (bu

⁴⁵ Üzüm Sucuğu da pekmez ve cevizden yapılan bir tatlıdır.

⁴⁶ Zivania Kıbrıs adasında üretilen ezme (ya da posa) dan yapılan geleneksel bir içecektir. Kıbrıs'ın yerel üzüm çeşitlerinden yapılan yüksek kaliteli sek şarapların (sap ve tohumları da dahil olarak) şarap yapımı sırasında preslenmesi ile çakan üzüm posalarından yapılan damılmış bir üründür.

⁴⁷ Sucuk bir çeşit çiğ sosistir (sığır eti ile yapılır ve özellikle sarmak gibi bir çok baharat konularak yapılır, İspanya'nın chorizo'su ile benzerlikleri vardır) ve genelde kahvaltıda yenir.

⁴⁸ Pastırma diğer bir çeşit sığır etinden yapılan meşhur lezzetli yiyecektir. Aromasını artırmak için pastırma ve sucuk, her ikisi de, kuru fasulyeye konabilir. Aynı zamanda her ikisi de meze olarak sunulabilir.

⁴⁹ Zeytinli zeytinden yapılan bir tuzlu pastadır. Hamur, zeytin ve soğan karıştırılarak yapılır. Zeytinli de kahvalt için uygundur.

⁵⁰ Hellimli Kıbrıs'ın hellim ile yapılan poğaçadır.

⁵¹ Peksimet (Kurutulmuş galetalar)

⁵² Pilavuna (Geleneksel lezzetli çörekler)

miktar kurulu kapasitenin %50'sidir). Süt işleme tek bir ürüne odaklanmıştır: hellim. Bunun %95'i dış satıma (özellikle Orta Doğu) yöneliktir. Fabrika yöneticileri, mevcut Pazar koşullarında ve mevcut kapasite ile satışlarının ciddi oranda artırılabilceğini, ancak kısıtlayıcı faktörün yetersiz süt arzı olduğunu belirtmiştir..

Harnup işleme. Harnup ağacı kuzey Kıbrıs peyzajın belirleyen önemli bir sembol olup, harnup, hayvan yemi ve pekmez üretiminde kullanılan, meşhur bir üründür. Harnup çekirdeklerinin değişik amaçlar için ihracatı yapılmaktadır (film yapım, kozmetik sektörü, vb.). Kooperatif Bankası'na bağlı olan şirketiskele ilçesinde bir depolama ve işleme tesisini işletmekte ve Kıbrıs'ın tüm kuzeyine hizmet vermektedir. Bu fabrikada 2009 yılında 600 ton harnup işlenmiştir ve bu rakam 1985 yılındaki işlenen 6000 tonluk miktar ile karşılaştırıldığında üretimdeki büyük bir düşüşü göstermektedir. Dünya üretimi ve aynı zamanda alternatif ürünlerin piyasaya girmesinden dolayı harnup çekirdeği uluslararası piyasasında ciddi bir kriz yaşanmaktadır; fiyatlar çok düşüktür ve son üç yıl içerisinde harnup çekirdeği satılamamış, daha iyi piyasa koşulları için depolanarak bekletilmektedir. Harnuptan elde edilen diğer ürünler olan hayvan yemi ve pekmezin, daha istikrarlı bir iç piyasa bulunmaktadır.

Su şişeleme tesisleri. Birisi Tatlısu'da (Belediye tarafından işletilen) ve diğeri de Çayrova'da (Diner Zeytinyağı şirketi) olmak üzere bölgede iki adet su şişeleme tesisi bulunmaktadır. Her iki işletme de KB'de maden suyu üretimi değil, sadece içme suyu şişeleme ve dağıtımını yapmaktadır. KT'nin diğer bölgelerinde üretilen ya da ithal edilen her iki tip şişe suyunun da (sade ya da gazlı) bölgede yüksek oranda satılıyor olması, bu ürünler için potansiyel bir pazarın var olduğu anlamına gelmektedir.

7.3 – Balıkçılık: tehlike altındaki bir sektör

Karpaz bölgesi kuzey Kıbrıs'ın en yüksek sayıda tekne ve barınağa sahip bölgesidir. Burada (KT toplamının %40'ını temsil eden) 190 kayıtlı ticari tekne tarafından kullanılan 9 barınak vardır. Bu teknelerden sadece 41 tanesi (özellikle Yenierenköy'de kayıtlı) Yeşil Hat Ticaret tüzüğü gereğince balık satmak üzere onaylıdır. Karpaz balıkçılık sektörü unsurları için Ek 6'ya bakınız.

- Yenierenköy ve Taşlıca barınakları (Yenierenköy belediyesi) sırasıyla 36 ve 2 profesyonel tekne ve 5 ile 2 amatör tekne barındırmaktadır. Yenierenköy barınağı, AB tarafından finanse edilen iyileştirmenin ardından, bölgenin en önemli balıkçılık merkezi olacaktır.
- Boğaz barınağı (İskele belediyesi) 58 tekne (34 profesyonel ve 24 amatör tekne) barındırmaktadır.
- Selonez ve Zaferburnu barınakları (Dipkarpaz belediyesi) toplam 29 tekne (sırasıyla birincisi 15 profesyonel + 2 amatör ve ikincisi 10 profesyonel + 2 amatör) barındırmaktadır.
- Balalan ve Kumyalı barınakları (Mehmetçik belediyesi) 34 tekne (sırasıyla birincisi 4 profesyonel + 4 amatör ve ikincisi 23 profesyonel + 3 amatör) barındırmaktadır.

- Kapıda barınağı (Büyükkonuk belediyesi) 15 tekne (7 profesyonel ve 8 amatör) barındırmaktadır.
- Tatlısu barınağı 11 tekne (7 profesyonel ve 4 amatör) barındırmaktadır.

Avlanan temel balıklar küçük açık deniz türleridir: Lagoz, Orkinos, Iskorpit, Mercan, Barbun, Tekir, Sinarit, Sorgoz, Karagöz, Uskumru, Sokan, Çarpan. Balıkların çoğunluğu satışlarını yerel pazarlarda "kamat" adı verilen araçlar yoluyla yaparlar.

Geleneksel kırsal balıkçılığı potansiyeli, sektörün organize olmaması nedeniyle, yeterince kullanılmamaktadır. Balıkçılara balıkçılık faaliyetlerini yürütmek için sağlanan, gerekli harcamaların ortalama %50'sini karşılayan, devlet desteğine rağmen kayıtlı balıkçılık tekneleri genelde küçük (ortalama 7 metre uzunluğunda), geri kalmış, zayıf donanımlı ve bakımsızdır. Tamamı ahşaptan yapılmış ya da fiber gövdeli ve düşük güçlü motorlara (4 ile 100 beygir gücü arası) sahiptir. Bu tip tekneler çekili dişliler yerine sabit dişliler kullanırlar: paraketa, bottom line, solungaç ağları ve tuzaklar. Özellikle soğuk depolama tesisleri, hijyen ve güvenlik koşulları konularında oldukça kötü teknik özelliklere sahiptirler.

Barınakların altyapıları ve sahip oldukları ekipmanlar yetersizdir. Hiç birisinde iskele, depolama ya da balık ürünleri satışı için özel tesisler yoktur. Tekne onarım, su, yakıt ve buz ihtiyaçları için tesisler de eksiktir. Dikarpaz, Yenierenköy, Boğaz ve Mehmetçik barınakları, Kıbrıs Türk Balıkçılar Birliği, Belediyeler ve İskele-Boğaz Balıkçılar Geliştirme Derneği tarafından yönetilen ve AB tarafından finanse edilen projeler tarafından geliştirilecektir.

Bölgedeki en büyüklerinden birisi olan Boğaz Balıkçılar Birliği'ne⁵³ göre KB'nin en büyük sorunu, balık stoklarını azaltması ve gelir seviyesini ancak geçim seviyesine düşürmesi nedeniyle⁵⁴, yasadışı balıkçılıktır. Yasa dışı avlanma, balık üreme alanlarının sömürülmesi, yanlış balıkçılık uygulamaları ve zararlı balık ağlarının kullanımı içermektedir. Ayrıca yerel balıkçılar Türkiye'den gelen trol teknelerinden de olumsuz etkilenmektedirler. Tüm Akdeniz'de ortak olan diğer faktörlerin de, küresel ısınma ve tropik kirpi balığının sularda koloni kurması gibi, balık popülasyonuna önemli etkileri vardır.

Eleman, tekne ve ekipman yetersizliği nedeniyle, tarım otoritesi hayvancılık dairesi, yetkisinde olan denizlerde ve iskelelerde balıkçılık kontrollerini yerine getirememektedir. Yasa dışı balıkçılık için kontroller sahil güvenlik tarafından arada bir, yerel kurum üyelerinin bilgilendirmeleri ile yapılır.

KB'de çipura ve levrek türlerini yetiştirmek için iki balık çiftliği bulunmaktadır. Bunlar Kalecik'te (Deepsea Balıkçılık Ltd 250 ton/yıl kapasiteli ve ekipman satımını için AB'den hibe almıştır) ve Kumyal (Dardanel Grup- 500 ton/yıl

⁵³ Bu dernek, balık kaynaklarını artırmak için yapay resif kurulması için AB'den hibe almaya hak kazanmıştır.

⁵⁴ Bu grubun ortalama geliri asgari ücret civarındadır. Bu rakam da 2009 yılında 1.237 TL'ye karşılık gelmektedir.

kapasiteli)dadır. Yeni balık çiftliklerinin kurulması için KTT'de sınırlandırmalar getirilmiştir.

Özellikle turistler tarafından sıkça uğranılan Boğaz balıkçı barınağında büyük bir potansiyel olmasına rağmen, turizmle bağlantılı bir geleneksel balıkçılık (örneğin balıkçı teknelerinde tursitlerin zaman geçirmesi gibi) KB'de gelişmemiştir.

Ele alınması gereken konular Adanın diğer bölgelerine nazaran, KB'de tarım, doğal kaynaklar, peyzaj ve kültürel mirasın birbirine bağımlılığı daha güçlüdür. Bunun anlamı da tarımın hala bu kırsal bölgenin sosyo-ekonomik gelişmesine çok değerli bir katkısı olduğudur. KB'de "sürdürülebilir tarım" kavramı bir esas olarak ortaya çıkmakta ve bu nedenle çevresel sürdürülebilirlik, kırsal ekonominin canlılığı, gıda kalitesi, hayvan sağlığı ve refah standartları gibi konuların gerektiği şekilde altı çizilmeli ve bu Strateji'nin diğer sektörleri ile kısmen birlikte değerlendirilmelidir.

Tarım, tarımsal işleme ve balıkçılık sektörü için temel unsurlar:

- Kalite standartları ile uyum sağlayan (eğer varsa, ev yapımı işlenmiş ürünler de dahil), maliyet azaltmayı teşvik eden (girdiler, makina) ve bölgesel tanıtım/markalaşma ve pazarlamayı güçlendirmeyi amaçlayan üretici örgütlerinin kurulmasını desteklemek,
- Yasa dışı balık avlanmasını kontrol ederek ve yapay resifler kurarak balık stoklarının yenilemek; geleneksel balıkçılık teknelerinin, güvenliğin sağlanmasına yönelik ekipmanlarla donatmak suretiyle, teknelere olta ya da ağ spor balıkçılığı amaçlı turistlerin kabulünü sağlamak yoluyla balıkçıların gelirlerini çeşitlendirmek.

8 – KB’de yönetim

İlçe

Karpaz Bölgesi’nin büyük çoğunluğu, İskele ilçesi’ne dahildir (geriye kalan kısm ise Mağusa İlçesi’ne dahildir). Yerel düzeyde merkezi otoriteyi temsil eden Kaymakamlıkların biri İskele’de (İskele’de bir merkez ofisi ve Mehmetçik’teki bucak ofisi).diğeri Mağusa’da bulunmaktadır.

Kaymakamlığın temel görevi merkezi otoriteler (tarım, veterinerlik, sosyal hizmetler, istihdam, ormancılık birimleri, vb.) ile koordinasyon komiteleri (yılıda üç kez toplantılar düzenlenerek, günlük olarak da operasyonel iletişim ile) üzerinden belediyeler de dahil diğer kamu kurumları ile koordinasyon ve işbirliği sağlamaktır.

Bölgesel yönetim çerçevesinde Kaymakamlık, derneklerin kaydedilmesi ve kontrolü, avcılık ve ağaç kesme-budama izinleri, vb’den sorumludur. Arazi yönetimi anlamında yetkisi, hali araziler ve dere yatakları ile sınırlıdır. İskele belediyesi dışında Kaymakamlık, Karpaz Bölgesi’nin diğer tüm belediyelerinin (Tatlısu Belediyesi dışında) bölgeleri içerisinde bulunan inşaat izinlerini düzenlemektedir.

Belediye ve köyler

Karpaz Bölgesi alt belediyeden oluşmaktadır: İskele, Mehmetçik, Büyükkonuk, Yenierenköy, Dipkarpaz ve Tatlısu. İlk beş belediye İskele ilçesine, geri kalan, Tatlısu ise Mağusa’ya bağlıdır.

Her belediye altında bazı köyler bulunmaktadır. İskele belediyesi en büyük belediyedir ve ona bağlı 16 köy (muhtarlık) bulunmaktadır. Diğer belediyelerin daha küçük arazileri ve daha az sayıda köyü (Mehmetçik 6, Büyükkonuk 7, Yenierenköy 12, Dipkarpaz 2 ve Tatlısu 3 muhtarlık) vardır.

Belediyeler yerel konuların yönetimi anlamında yetkili makamlardır ve genellikle iyi yapılandırılmış (farklı birimler, vs.) ve insan kaynakları bakımından zengindirler. Ancak çalışanların büyük çoğunluğu genel olarak lise mezunu ya da daha düşük eğitim almış, birkaçı üniversite eğitime sahiptir ve bir çok alanda teknik kapasite eksikliği bulunmaktadır. Belediyelerin sorumlulukları (bağlı bulunan köyler de dahil olmak üzere); atık toplama, içme suyu sağlama, su şebekesi iyileştirme, kanalizasyon hizmetleri geliştirme ve iyileştirme, aydınlatma sağlama, mimari, çevre düzenleme, parklar ve kent güzelleştirme işlerini kapsamaktadır. Aynı zamanda geniş anlamda sosyal ve kültürel faaliyetleri de desteklemekte ancak ekonomik gelişim faaliyetlerine daha az destek vermektedir. Belediyeler kendi bütçelerinden belediye ve köyler arası yollardan da sorumludurlar. Eğitim ve sağlık konularında ise hemen hemen hiç görevleri bulunmamaktadır.

Köy seviyesinde ise Muhtarlar’ın sınırlı sivil sorumluluklar (mülkiyet belgeleri düzenlemek, doğum/ölüm belgeleri, vb.) bulunmaktadır. Belediyeler ve diğer yerel paydaşlar (Muhtarlar ve çeşitli sivil toplum örgütleri) arasındaki danışma ve

koordinasyon mekanizmaları zayıf ve yapılandırılmamıştır. Bu durum bazen, ikincisinde, yerel yönetim sürecinden dışlanma duygusunun oluşmasına sebep olmaktadır.

Belediyeler Yasa'sında, belediyeler altında Muhtarlar Danışma Komitesi kurulması zorunluluğu olmasına rağmen, bugüne kadar hiç bir belediyede bu komiteler aktif hale gelmemiştir. Belediyeler, katılımcı mekanizmalar kurmak ve yönetmek için araç ve yöntemler konusunda bilinçli değildir. Bu kapsamda belediyeler ve diğer paydaşların kapasite iyileştirme ve dışardan desteğe ihtiyaçları vardır.

Sivil Toplum Kuruluşları'nın rolü (STK)

Karpaz sivil toplum kuruluşları az sayıdadır, ancak, oldukça dinamik olup yerel toplumu geniş çaplı etkinliklere dahil etme kapasiteleri güçlüdür. Büyükkonuk Eko-Turizm Derneği ve Karpaz Dostları Derneği bunlara örnektir. Sivil toplum kuruluşları, KKDE tarafından sunulan ve konuya göre düzenlenen çalıştaylar (tarım/balıkçılık, turizm/kültür, ve çevre/ormancılık) vasıtasıyla; Kırsal Kalkınma Planı ve Yerel Kalkınma Stratejisinin hazırlanma süreçlerine aktif olarak katılmışlardır. Bu STK'lar, hibelerin kısıtlı olmasına rağmen, AB mali yardım çerçevesinde açılan hibe programlarına proje başvuru formu hazırlıklarla da oldukça ilgi göstermişlerdir. Bunun yanı sıra, Büyükkonuk'ta bazı STK'lar, USAID ve UNDP tarafından doğa-dostu yaklaşımla köyü canlandırmayı amaçlayan destekler almışlardır.

Ele alınması gereken konular "Tabandan tavana yaklaşımı" olarak anılan yaklaşım bu stratejiyi tanımlarken ve hazırlarken yaygın olarak kullanılmıştır. Bu Yerel Kalkınma Stratejisi'nin başarı ve sürdürülebilirliğinin sağlanması için tüm yerel halk ve özel paydaşların stratejiyi sahiplenmesi esastır.

Sonuç olarak temel yerel yönetim sorunlarına çözüm önerileri aşağıdaki gibidir:

- Merkezi otoriteler, belediyeler ve diğer yerel paydaşlar (muhtarlar, çeşitli sivil toplum kuruluşları ve özel sektör operatörleri, vb.) arasındaki işbirliği ve koordinasyon mekanizmaları iyileştirilmelidir. Böylelikle, bölgenin yerel yönetimi gelişecektir. Belediyeler, katılımcı mekanizmaların harekete geçirilmesi ve yönetilmesi araçları ve metodlarının bilincinde değildir. Bu kapsamda, belediyeler ve diğer paydaşların kapasitesinin geliştirilmesi ve dışardan destek alınması gerekmektedir.
- Kamu/özel ortaklıklarının geliştirilmesi yerel bölgelerdeki yönetimi geliştirecek/arttıracaktır. Bu nedenle, planlama ve strateji hazırlama, önceliklendirme, proje dizaynı ve uygulaması gibi konularda eğitim sağlanarak belediye personelinin, aynı zamanda diğer yerel kalkınma komitelerinin ve STK'ların kapasitesinin artırılması önem arz etmektedir.
- İmar planlarının oluşturulması ve çıkarılmasının "Şehir Planlama Dairesi"nin sorumluluğuna geçmesi ile belediyeler, yerel düzeydeki arazi ve doğal kaynakların korunması ile ilgilenme **yetkisine** sahip değildir. Bu görevi

gerçekleştirirken yerel sorumluluğu ve ilgiyi arttırmak amacıyla, yerel düzeyde arazi kullanımı planlaması için merkezi ve yerel otoriteler arasında ortak sorumluluk sağlamak amacıyla yasal çerçevede değişiklik öngörülmesi, ve imar kısıtlamalarının uygulanma sorumluluğunun dağıtılması gerekmektedir. Bu politikalar, şeffaflığı iyice arttıracak ve kamuya ait arazi kullanımı yönetiminin belirsizliğini azaltacaktır. Aynı zamanda, arazi ve diğer doğal kaynakların korunması için daha iyi teminatlar sağlayacaktır. Turizm sektörünün uzun dönemli büyümesi sürdürülebilir hale getirildiği takdirde, bu son gerçekleştirilen azami önem taşıyacaktır.

- Bölgedeki kontrollerin/tetkiklerin sayısını ve kalitesini artırarak tüm sektörler (kültürel miras, çevre/etrafa çöp atma, hayvan sağlığı, inşaat sektörü, vb.) için yasanın uygulamaya konması ve yerel faaliyetlerin merkezi otoriteler ile birlikte koordine edilmesi.

II. - Bölgesel SWOT

Güçlü Yanlar	Zayıf Yanlar	Fırsatlar	Tehditler
<i>A – Çevre ve ormanlar</i>			
<p>Önemli doğal ekosistemler ve biyoçeşitlilik: bir Milli Park ve üç Özel Çevre Koruma Bölgesi</p> <p>Sahil alanların da kapsayan güzel ve karakteristik peyzaj</p> <p>Karpaz yarımadasında sosyal fonksiyonları olan geniş orman alanları</p> <p>Yerel çevre koruma STK'larının varlığı</p> <p>Çevresel sürdürülebilirlik, ekolojik ve agro-turizmin ortaya çıkması</p>	<p>Zayıf katı atık ve atıksu yönetimi. Uygun çöp alanlarının olmaması</p> <p>Kontrolsüz bina ve inşaatlar (taş ocakları da dahil)</p> <p>Yangınlar, yasadışı ağaç kesme, yabancı eşek sayısının çokluğu, ormanları etkileyen aşırı otlatma</p> <p>Köylerdeki hayvan yetiştirme yerleri</p> <p>Karpaz doğal kaynakları için sistematik ve kapsamlı tanıtım olmaması</p> <p>Petrol dolum tesisi, çimento fabrikası ve Kalecik'teki elektrik santralinden kaynaklanan kirlilik</p>	<p>AB kaynaklı katı atık yönetim projesi</p> <p>Potansiyel NATURA 2000 bölgeleri ve onlarla ilgili gelecekteki yatırımlar (yollar gibi)</p> <p>Özel turizm ilgi alanları olan yüksek uluslararası talep (trekking, bisiklet, doğaya ilişkin faaliyetler)</p> <p>Sosyal ve ekonomik kalkınma ve çevre koruma projeleri için STK'lar ve belediyelere dış destek (AB, USAID)</p> <p>Yenilenebilir enerjilerin işletilmesi için yüksek potansiyel (güneş, rüzgar, biyomas)</p>	<p>Yeni yatırımlar (iki şeritli yol, marina, vs.) inşaat sektörünü yada yerleşim talebini artırabilir</p> <p>Koruma altındaki yabancı bitkilerin kontrolsüz olarak toplanması</p>

Güçlü Yanlar

Zayıf Yönler

Güçlü Yanlar

Zayıf Yönler

Güçlü Yanlar

Zayıf Yönler

III. –Stratejik Yaklaşım, Hedefler ve Önlemler

1 – Genel Strateji

Karpaz Bölgesi için Yerel Kalkınma Stratejisi Kıbrıs'ın kuzey kesimi için Kırsal Kalkınma Planı Eksen 4 kapsamında (Yerel Yönetişimin Geliştirilmesi – LEADER yaklaşımının oluşturulması) tasarlanmıştır.⁵⁵

KKP Eksen IV altındaki iki önlem⁵⁶, kuzey Kıbrıs'ta LEADER yaklaşımının başlatılması anlamına gelmektedir. LEADER AB kırsal kalkınma politikasının anahtar bileşenlerinden birisidir. LEADER Yerel Kalkınma Stratejileri (YKS) hazırlanarak yerel yönetimi geliştirmeyi ve alan yönetimi açısından yerel aktörlerin kapasitelerini artırmayı amaçlayan metodolojik bir yaklaşımdır.

LEADER yaklaşımının temel prensipleri;

- Homojen bir bölge üzerinde, belirgin bir kimlik ve görünürlük ile, yerel paydaşlar tarafından hazırlanan ve bunların hissedilen gereksinimlerini ve bölgenin iç potansiyelini temel alan, tutarlı entegre ve sektörler-arası bir yerel kalkınma stratejisi oluşturmak. Analizlere, SWOT ve iddialara dayanan strateji, kısa dönemli sonuçlara sahip olan dinamik bir kalkınmayı teşvik etmeyi amaçlayan ve KTT yerel topluluğu içerisinde insiyatif teşvik eden operasyonel önlemler şeklinde hazırlanmaktadır.
- KTT merkezi otoriteleri ile dikey diyalogu artırırken aynı zamanda her alanda ortaklıkların⁵⁷ dahil edilmesi. Yerel aktörlerin kendi bölgelerinin kalkınmasına katılmaları; orta/uzun dönemde sürdürülebilir doğru ekonomik, sosyal ve yönetim dinamiklerinin başlatılmasına; tecrübe paylaşmak, kaldıraç işlevi görmek ve daha geniş bir stratejik hedefe sahip proje sinerjilerini teşvik etmek amacıyla bu bölgelerdeki aktörler arasında ağ oluşturulmasına katkıda bulunmaktadır.

Mekana dayalı kırsal kalkınma faaliyetine odaklanmakta olan Karpaz bölgesi Yerel Kalkınma Stratejisi için genel gerekçe; sosyo-ekonomik açıdan yoksun bölgeler ile çevresel ve sosyo-ekonomik fırsatlar arasında bağlantı kurmak, mevcut faaliyetler üzerine yapılandırma ve en iyi uygulamaları yaygınlaştırmak ve buna ek olarak yeni programlar ve projeler belirlemektir.

Bölge analizlerinde saptanan gereksinim ve fırsatların yansıması olarak, bölgenin Stratejisinin amacı :

Yerel katılım ve yönetimi canlandırmak için bölgenin değerlendirilmemiş çevre ve tarihsel / kültürel miras potansiyelini kullanmak ve bölgenin ekonomik performansı ve sosyal sürdürülebilirliğini geliştirmektir.

⁵⁵ Kıbrıs'ın kuzey kısmı için Kırsal Kalkınma Planı 2008 – 11 (Mayıs 2010 ikinci güncelleme)

⁵⁶ Önlem 4.1, kamu-özel ortaklıkları oluşturmak ve yerel kalkınma stratejilerini hazırlamak için kapasite geliştirme faaliyetleri teklif edilecektir ve Önlem 4.2, yerel eylem grupları, yerel düzeyde oluşturulan ve bireysel olarak yapılan projelerle somutlaştırılan stratejiye göre, seçilen bölgelerde yerel kalkınma stratejilerini uygulayacaktır ve Kıbrıs'ın kuzey kesimi için KKP'nin 3 eksenini içerisinde belirtilen kırsal kalkınma politikasının esaslı hedeflerine ulaşmayı amaçlayacaktır.

⁵⁷ "Topluma-dayalı kalkınma komiteleri" veya AB'de "Yerel Eylem Grupları" olarak adlandırılan ortaklıklar, başlıca yerel aktörleri temsilen yerel otoritelerin temsilcilerini içermektedir (belediyeler, KTT otoritelerinin yerel ofisleri, bankalar ve odalar, aynı zamanda muhtarlar, sivil toplum kuruluşları, işletmeler ve bireyler).

Kalkınma süreçleri, özel bir coğrafi alan ve zamana özgü ve tipik olan ilgili faktörlerin değişik bir birleşimini içermektedir ve bu nedenle yerel düzeyde ele alınmalıdır. Bu stratejiyi uygulamak için üç öncelik teklif edilmiştir:

- 1. Öncelik:** Tarım sektörünün rekabet gücünün desteklenmesi ve faaliyetlerin çeşitlendirilmesinin, özellikle turizm ve el sanatları sektörlerinde, teşvik edilmesi,
- 2. Öncelik:** Doğal ve tarihi varlıklarını geliştirerek, Karpaz bölgesinin imajının pekiştirilmesi
- 3. Öncelik:** Yaşam kalitesini artırarak bölgenin sosyal uyumunun pekiştirilmesi

LEADER, bölgenin tüm yapısal zayıflıklarını ele almayacaktır. Bununla beraber, temel prensip olarak Karpaz Bölgesi paydaşları LEADER programlarını, bazı temel potansiyel sektörlerle doğru enerji akışını sağlayarak yerel kalkınma koşullarını başlatmak amacıyla kullanmak istemektedir.

LEADER tabandan tavana yaklaşımı dolayısı ile yerel aktörlerin daha iyi bir şekilde seferber edilmesi ve yönlendirilmesi ile YKS'nin Karpaz Bölgesi'nde uygulanması, çeşitli destek programları (AB, UNDP, USAID ve TC. Yardım Heyeti) arasında daha iyi bir koordinasyon sağlayacak bir araç oluşturmaktadır.

1. Öncelik: Tarım sektörünün rekabet gücünün desteklenmesi ve faaliyetlerin çeşitlendirilmesinin, özellikle turizm ve el sanatları sektörlerinde, teşvik edilmesi,

Karpaz bölgesi ekonomisi, temel olarak, düşük nitelikli ve sınırlı çeşitte ve kalitede çıktılar sunan bağız izole ve örgütlenmemiş bireysel ekonomik aktörlere sahip tarım ve turizme dayalıdır. Konjoktürel ekonomik çöküş ile bağlantılı bu yapısal problemler ekonomik görünümün çekiciliğini yok etmektedir. Bu özel çerçevede, LEADER, yerel ürünlerin rekabet gücünü artırmak ve üretim maliyetlerinde düşüş sağlayan kaldıraç görevini yaratmak amacıyla paydaşlar arasında işbirliğini teşvik edecektir. Tarım salı işleme faaliyetleri ve el sanatları da pazarlama kalitesine özel bir dikkat gösterilerek desteklenmelidir. Standartlaşma, markalaşma ve reklam dahil profesyonel bir pazarlama geliştirmeyi amaçlayan tüm projeler teşvik edilecektir. Özellikle, ürün ve bölge arasında güçlü bir bağı destekleyenler.

Bu iddiaların gerçekleştirilmesi için kullanılacak olan kaldıraç görevi:

- AB gıda güvenliği, kalite ve çevre gerekliliklerine riayet eden tarım salı üretimi, işlemeyi ve pazarlamayı geliştirmek, ve enerji ve su kaynaklarının korumak
- Yerel ürünlerin bölgesel pazarlamasını özellikle öne ç kararak mesleki becerilerin artırılması yoluyla ekonomik aktörler arasında işbirliğini teşvik etmek
- İstihdamın ve kırsal bölgenin çekiciliğinin artmasına katkıda bulunan faaliyetlerin çeşitlendirilmesinin desteklenmesi

2. Öncelik: Doğal ve tarihi varlıklarını geliştirerek, Karpaz bölgesinin imajının pekiştirilmesi

Karpaz bölgesi, Kıbrıs'ın kuzey kesiminin en ünlü doğal mirasına ve birçok göze çarpan kültürel varlığa sahiptir. Bununla beraber, bu değerli miraslar ihmal edilmiş ve tehdit altındadır. Her ne kadar LEADER, analizlerde bahsedilen başlıca yapısal problemleri ele almak için kullanılamasa da, program, nüfus ve ziyaretçiler arasında bölgeyi kuşatan istisnai çevre hakkında farkındalık yaratmak için kullanılmalıdır. Bu öncelik altında hedeflenecek faaliyetler; ilgili alanların tanıtımı, farkındalık faaliyetleri ve ziyaretçilerin daha iyi karşılanmasını sağlayacak küçük altyapı tesislerinin kurulması ile ilgili faaliyetlerdir. Ayrıca, bölgenin çekiciliğini güçlendirmek amacıyla bölgenin mevcut imajı ile bağlantılı anahtar alanları geliştirmeyi amaçlayan bazı sembolik projeler ele alınmalıdır. Bu projeler, üç Natura 2000 alanının içerisinde uygulanmalı veya Karpaz bölgesinin en göze çarpan tarihi alanları ile bağlantılı olmalıdır (örn; Kantara kalesi ve/veya Ayias Trias bazilikası).

Bu iddiaları gerçekleştirmek için kullanılacak olan kaldıraç görevi:

- Kültürel ve doğal alanlarda küçük altyapılar ve tesisler kurularak ziyaretçilerin daha iyi karşılanması.
- Başlıca doğal ve kültürel varlıkların tanıtımının kalitesini ve görünürlüğünü iyileştirerek nüfusun ve ziyaretçilerin farkındalığını artırmak.

3. Öncelik: Yaşam kalitesini artırarak bölgenin sosyal uyumunun pekiştirilmesi

Tecrit edilmişliğinden dolayı, Karpaz bölgesinin belediyeleri, sosyal/sağlık ile ilgili bazı önemli eksiklikler ile, aynı zamanda zayıf bir katı ve sıvı atık yönetimi ile karşı karşıyadır. Bu arada, 2008'den beri, KTİ'nun diğer belediyeleri gibi Karpaz bölgesindekiler de kendilerine bağlanmış köylere ve nüfusa karşı yeni sorumluluklar üstlenmek durumundadırlar. Bu yeni durum, hem yerel paydaşlar arasında, hemde aynı zamanda yerel ve merkezi otoriteler arasında yerel yönetişimin iyileştirilmesini gerektirmektedir. Bununla beraber, özellikle Karpaz bölgesinin en uzak bölgelerinde bu yeni işbirliklerini oluşturmak kolay değildir. Komşuluk ilişkilerini artırma gerekliliği ile ilgili olarak anahtar yerel paydaşlar arasında farkındalık yaratmaya başlamak amacıyla, bu öncelik içerisinde sadece yaşam kalitesini artırmayı amaçlayan ve belediyeler ve köyler arasında işbirliği içerisinde sunulan projelerin desteklenmesi teklif edilmiştir.

Bu iddiaları gerçekleştirmek için kullanılacak olan kaldıraç görevi:

- Yerel paydaşlar arasında işbirliğini teşvik ederek sosyal ve sağlık koşullarının iyileştirilmesi
- Bölgesel tutarlılığın ve sinerjilerin pekiştirilmesi

Karpaz Bölgesi için Yerel Kalkınma Stratejisi

Stratejik Hedef	Öncelikler	Operasyonel Hedef	Önlemler
<p>Yerel katılım ve yönetimi canlandırmak için bölgenin değerlendirilmemiş çevre ve tarihsel / kültürel miras potansiyelini kullanmak ve bölgenin ekonomik performansın ve sosyal sürdürülebilirliğini geliştirmektir.</p>	<p>Tarım sektörünün rekabet gücünün desteklenmesi ve faaliyetlerin, özellikle turizm ve el sanatları sektörlerinde, çeşitlendirilmesinin teşvik edilmesi,</p>	<p>AB'de güvenliği, kalite ve çevre gerekliliklerine riayet eden tarımsal üretimi, işlemeyi ve pazarlamayı geliştirmek, ve enerji ve su kaynaklarının korumak</p>	<p>Çiftçiliğin, hayvancılığın ve tarımsal işleminin iyileştirilmesi</p>
		<p>Yerel ürünlerin bölgesel tanıtımına özellikle vurgu yapan mesleki becerilerinin artırılması yoluyla ekonomik aktörler arasında işbirliğini teşvik etmek</p>	<p>Ekonomik operatörler arasında işbirliğinin teşvik edilmesi</p>
		<p>İstihdamın ve kırsal bölgenin çekiciliğinin artmasına katkıda bulunan faaliyetlerin çeşitlendirilmesinin desteklenmesi</p>	<p>Yeni ve mevcut kırsal turizm işletmelerinin güçlendirilmesi</p>
	<p>Doğal ve tarihi varlıklarını geliştirerek, Karpaz bölgesinin imajının pekiştirilmesi</p>	<p>Kültürel ve doğal alanlarda küçük altyapılar ve tesisler kurarak ziyaretçilerin daha iyi karşılanması</p>	<p>Bölgenin tanıtılması ve doğal/kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi</p>
		<p>Başlıca doğal ve kültürel varlıkların tanıtımının kalitesini ve görünürlüğünü iyileştirerek nüfusun ve ziyaretçilerin farkındalığını artırmak</p>	
	<p>Yaşam kalitesini artırarak bölgenin sosyal uyumunun pekiştirilmesi</p>	<p>Yerel paydaşlar arasında işbirliğini teşvik ederek yerel toplumun yaşam kalitesinin ve KB'nin çekiciliğinin artırılması</p>	<p>Ekonomi ve kırsal nüfus için bölgenin temel hizmetlerin iyileştirilmesi</p>
		<p>Kamu paydaşları arasında bölgesel tutarlılığın ve sinerjilerin pekiştirilmesi</p>	<p>Yerel yönetimlerin etkinliğinin artırılması ve güçlendirilmesi</p>

Karpaz Bölgesi için Yerel Kalkınma Stratejisi

1. Öncelik		
Tarım sektörlerinin rekabet gücünün desteklenmesi ve faaliyetlerin çeşitlendirilmesinin teşvik edilmesi, özellikle turizm ve el sanatları sektörlerinde		
Operasyonel Hedef	Önlemler	Potansiyel Projeler
<p>AB gıda güvenliği, kalite ve çevre gerekliliklerine riayet eden tarımsal üretimi, işlemeyi ve pazarlamayı geliştirmek, ve enerji ve su kaynaklarını korumak</p>	<p>Çiftçiliğin, hayvancılığın ve tarımsal işleminin iyileştirilmesi</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Tarla makinelerinin (dikim, gübreleme, yabancı ot & zararlılara karşı mücadele, budama, biçme/hasat, saman balyalama, yükleme) ve tesislerinin/donanımlarının iyileştirilmesi. ➤ Yemleme, sulama ve süt sağım makina ve ekipmanlarının iyileştirilerek geniş çaplı koyun ve keçi yetiştiriciliğinin desteklenmesi. ➤ Su tasarruflu su pompalama sistemleri ve/veya tarla sulama sistemlerinin alınımının desteklenmesi. ➤ Çiftlik düzeyinde yenilenebilir enerjilerin kullanımının geliştirilmesi (rüzgar ve güneş). ➤ Hasat-sonrası tesislerinin/olanaklarının ve işleme ekipmanlarının (süt ürünleri dahil) yenilenmesi ve geliştirilmesi.
<p>Yerel ürünlerin bölgesel tanıtımına özellikle vurgu yapan mesleki becerilerinin artırılması yoluyla ekonomik aktörler arasında işbirliğini teşvik etmek</p>	<p>Ekonomik operatörler arasında işbirliğinin teşvik edilmesi</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ El sanatları, tarımsal ürünler, hizmetler (ekipman, yenileme işleri, vb.) gibi yeni ürünler için satış noktaları/atölyelerin kurulmasını ve/veya mevcut ürünler için iyileştirilmelerini desteklemek ➤ Üyelerin gelirlerini artırmak, kalite standartları ile uyumu sağlamak (varsa, ev yapımı işlenmiş ürünler de dahil), maliyet düşürmeyi destekleyen (girdi, makina, vb.) ve bölgesel tanıtım /markalaşma ve pazarlamayı güçlendirmek amacıyla çiftçi üretici organizasyonlarının kurulmasını desteklemek ➤ Yabancı dil, muhasebe ve yönetim, pazarlama ve teknik beceriler gibi konularda eğitim kursları organize ederek iş gücünü farklı alanlarda (kırsal/eko turizm, tarım, tarımsal-işleme ve paketlenme, el sanatları, v.b.) vasıflandırmak ➤ Yapay resifler kurmak (balık stoklarını yeniden artırmak için) ve balıkçı barınaklarını iyileştirmek (balık soğuk depolama ekipmanları, v.b.) için balıkçılık derneklerini desteklemek ➤ Kırsal/ ekolojik/ doğa turizmi paydaşlarının gruplaşma/ dernekleşme/ ağ oluşturmalarını desteklemek ve onların operasyonel kapasitelerini artırmak. Bu durum standartlar/ fiyatlandırma, uluslararası tanıtım/ pazarlama, yönetim, ağ kurma ve turist değişimleri, bölgesel bilgilendirme materyallerinin hazırlanması vb. konularda özel danışma hizmetleri sağlanması ve minibüs vs. gibi ortak turist faaliyetlerine malzeme sağlamak yoluyla yapılabilir
<p>İstihdamın ve kırsal bölgenin çekiciliğinin artmasına katkıda bulunan faaliyetlerin çeşitlendirilmesinin desteklenmesi</p>	<p>Yeni ve mevcut kırsal turizm işletmelerinin güçlendirilmesi</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Mevcut binaların yenilenmesi ve yeni kurulumlar sağlayarak (mutfaklar, enerji tasarrufu ve mikro enerji üretimi vb.) ve turistler için hizmet ve faaliyetlerin çeşitlendirilmesi ile (dalış merkezi, spor amaçlı olta balıkçılığı, at binme, bisiklet, kuş/flora/fauna izleme, kültürel miras ve yiyecek-içecek turları, vs.) turist sezonunun değerini ve süresini artıracak faaliyetleri desteklemek ➤ Olta balıkçılığı veya ağ kurmak için turistlerin tekneye alınması amacıyla güvenlik açısından geleneksel balıkçı teknelerine ekipman sağlanarak balıkçıların gelirlerinin çeşitlendirilmesi

2. Öncelik Doğal ve tarihi varlıklarını geliştirerek, Karpaz bölgesinin imajının pekiştirilmesi		
Operasyonel Hedef	Önlemler	Potansiyel Projeler
<p>Kültürel ve doğal alanlarda küçük altyapılar ve tesisler kurularak ziyaretçilerin daha iyi karşılanması</p>	<p>Bölgenin tanıtılması ve doğal/kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Kıbrıs'ın kuzey kesiminden (sınır noktaları dahil) KB'ye turist girişinin kolaylaştırılması ve yerel halkın ulaşım olanaklarını iyileştirmek amacıyla anahtar turizm noktalarından kamu/özel ulaşımın organizasyonunu, bilgilendirmesini ve entegrasyonunu desteklemek. ➤ Temizlik kampanyaları, uygun/ uyarı levhaları, yeniden kullanılabilir atık malzemelerin toplanması pilot uygulamalar, çevre dostu faaliyetler örnek uygulaması, vb. gibi eğitim, bilgilendirme ve demonstrasyon faaliyetleri ile çevre bilincini desteklemek ve denizle ilgili korunan alanlar da dahil, biyolojik çeşitliliği muhafaza etme amaçlı (kaplumbağalar, foklar, kuşlar, vb.) koruma projelerini desteklemek. ➤ Temel koruma unsurlarının (tel örgüler vb.), yeni veya iyileştirilmiş bilgi noktalarının ve temel bilgilendirme materyellerinin tedarik edilmesi gibi tarihi alanların korunmasını ve değerlendirilmesini amaçlayan projelerin kamu/özel ortak finansmanın n desteklenmesi. ➤ Bölgesel varlıklarla: doğa, kültür ve meslek (yerel ürünler, el sanatları, gelenekler) ile mantıksal olarak ilintili festivaller, halk dansları gösterileri ve özel sportif ve kültürel etkinlikler gibi etkinliklerin finansmanı. ➤ Yeşil Karpaz imajını tanıtmayı amaçlayan bir politika/plan oluşturularak KB'nin "bölgesel pazarlama"sını teşvik etmek (Geleneksel ürünler, kıymetli çevre, tarih/ kültürel miras ve insan faktörü, aynı zamanda bunların kendi aralarındaki ilişkileri de). ➤ Görünürlük ve KB içerisinde ve dışı ile ağ oluşturmaya artırmak için tasarlanan inisiyatifleri desteklemek.
<p>Başlıca doğal ve kültürel varlıkların tanıtımının kalitesini ve görünürlüğünü iyileştirerek nüfusun ve ziyaretçilerin farkındalığını artırmak</p>		

Karpaz Bölgesi için Yerel Kalkınma Stratejisi

3. Öncelik Yaşam kalitesini artırarak bölgenin sosyal uyumunun pekiştirilmesi		
Operasyonel Hedef	Önlemler	Potansiyel Projeler
Yerel paydaşlar arasında işbirliğini teşvik ederek yerel toplumun yaşam kalitesinin ve KB'nin çekiciliğinin artırılması	Ekonomi ve kırsal nüfus için bölgenin temel hizmetlerin iyileştirilmesi	<ul style="list-style-type: none">➤ Sağlık Merkezlerine hayat kurtaran donanıma sahip ambulansların, daha iyi tıbbi ve laboratuvar ekipmanlarının sağlanması➤ Kırsal Karpaz'da halkın internete erişimini desteklemek (internet kafe ve köy salonlarına donanım satın alınması, vb).➤ Belediyelere çöp kamyonu ve kutuları konusunda ihtiyaç analizi desteği verilmesi ve bu ekipmanların satın alınmasının finansmanı.➤ Köy septik tanklarının hasar değerlendirmesinin desteklenmesi, zarar görmüş tankların restorasyonu/değiştirilmesinin finansmanı ve septik çamur ve tarımsal işleme atıkları için bir arıtma tesisi kurulmasının desteklenmesi.➤ Küçük ölçekli sosyal amaçlı binaların oluşturulmasının ve iyileştirilmesinin finanse edilmesi ve "sağlık, yaşlı bakımevi ve kreş" gibi sosyal faaliyetlerin başlatılması.➤ Kreş ve yaşlı bakımı faaliyetleri ile ilgili sosyal konularda eğitim sağlamak➤ Turizm ile ilgili altyapının gerçekleştirilmesinin ve iyileştirilmesinin finanse edilmesi (önemli çekim alanlarındaki erişim yolları, bilgi noktaları, park alanları ve turist karşılama alanları, yürüyüş/bisiklet yolları, vb).
Kamu paydaşları arasında bölgesel tutarlılığın ve sinerjilerin pekiştirilmesi	Yerel yönetimlerin etkinliğinin artırılması ve güçlendirilmesi	<ul style="list-style-type: none">➤ Merkezi otoriteler, belediyeler ve diğer yerel paydaşlar (muhtarlar, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör operatörleri, vb.) arasındaki katılımcı işbirliği ve koordinasyon mekanizmalarının iyileştirilmesi amacıyla belediyeler ve diğer paydaşlara kapasite geliştirme ve dış destek sağlanması. Böylelikle, bölgenin yerel yönetişimi gelişecektir.➤ Bu Yerel Kalkınma Stratejisi'nde ifade edilen bölgesel kalkınma inisiyatiflerini uygulamayı ve koordine etmeyi amaçlayan, böylelikle stratejinin sürdürülebilirliğini sağlayacak ve yerel kamu ve özel paydaşlarını içeren bir Karpaz Bölgesi yerel kalkınma komitesinin kurulmasının desteklenmesi.➤ Planlama ve strateji hazırlama, önceliklendirme, proje dizaynı ve uygulaması gibi konularda belediye personeline, aynı zamanda diğer yerel kalkınma komitelerine ve STK'lara eğitim verilmesi.➤ Arazi kullanımı planlamasının geliştirilmesi, aynı zamanda imar kısıtlamalarını uygulama sorumluluğunun dağıtılması amacıyla merkezi ve yerel otoriteler arasında ortak sorumluluk sağlamak için politikalar oluşturulması. Hassas olan doğal ve kültürel/tarihi mirası korumak ve değerlendirmek ve ilgili yatırımlara öncelik vermek amacıyla sağlam bir bölgesel planlama politikasının (Master Planı) uygulamaya konması.➤ Bölgedeki kontrollerin/tetiklerin sayısını ve kalitesini artırarak tüm sektörler için yasa uygulamasının güçlendirilmesi (kültürel miras, inşaat sektörü, etrafa çöp atmak ve kanun dışı göplük, hayvan sağlığı, kanun dışı balıkçılık vb.).

2. Eylem Planı

KB Yerel Kalkınma Stratejisi'nin genel hedefi; kırsal ekonominin geliştirilmesini ve çeşitlendirilmesini teşvik ederek (sürdürülebilir tarım ve turizmin ve kırsala dayanan işletmeler için potansiyelin geliştirilmesi) ve doğal/kültürel çevre tarafından sunulan avantajların azami mertebeğe çıkarılarak Karpaz Bölgesi'nin doğal, kültürel ve üretim potansiyelinin geliştirilmesidir.

KB YKS'si üç öncelik ve alt önlem çerçevesinde oluşturulmuştur:

Öncelik 1: Tarım sektörünün rekabet gücünün desteklenmesi ve faaliyetlerin, özellikle turizm ve el sanatları sektörlerinde, çeşitlendirilmesinin teşvik edilmesi

Önlem 1.1: Çiftçiliğin, hayvancılığın ve tarımsal işlemin iyileştirilmesi

Önlem 1.2: Ekonomik operatörler arasında işbirliğinin teşvik edilmesi

Önlem 1.3: Yeni ve mevcut kırsal turizm işletmelerinin güçlendirilmesi

Öncelik 2: Doğal ve tarihi varlıklarını geliştirerek, Karpaz bölgesinin imajının pekiştirilmesi

Önlem 2.1: Bölgenin tanıtılması ve doğal/kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi

Öncelik 3: Yaşam kalitesini artırarak bölgenin sosyal uyumunun pekiştirilmesi

Önlem 3.1: Ekonomi ve kırsal nüfus için temel hizmetlerin iyileştirilmesi

Önlem 3.2: Yerel yönetimlerin etkinliğinin artırılması ve güçlendirilmesi

Önlem 1.1 Çiftçiliğin, hayvancılığın ve tarımsal işlemenin iyileştirilmesi

Önlemin kod numarası:

1.1

Müdahalenin mantığı

Karpaz bölgesi ekonomisi, temel olarak, düşük nitelikli ve sınırlı çeşitte ve kalitede çıktılar sunan bazı izole ve örgütlenmemiş bireysel ekonomik aktörlere sahip tarım ve turizme dayalıdır. Bu yapısal problemler, konjonktürel ekonomik çöküş ile birleştiğinde, ekonomik görünüm cazibesini kaybetmektedir.

Üretim son yıllarda düşen bir ivme izlese de, tarım Karpaz bölgesinin temel ekonomik faaliyet alanıdır. Temel ürünler; arpa, süt ve et (koyun ve keçi) ve belirli alanlarda zeytin, patates, harnup, üzüm ve baldır.

Çiftliklerin küçük ve parçalı yapıda olması ve teknolojinin düşük seviyede kullanımı nedeni ile üretim düşüktür. Diğer ana kısıtlar; pazarlara ulaşımın zor olması (özellikle ihracat için) ve düşük hijyen kalitesi, gıda standartlarının, markaların olmaması ve düzgün paketlenmemesi ile özdeşleşmiş olan küçük ölçekli işletmelerdir. Bu yapısal engeller, su sıkıntısı (tekrarlayan kuraklık ve sulama yetersizliği), yetersiz ekipman ve altyapı ve düşük ticari kapasite/fırsatlar nedeni ile daha da artmaktadır. Bu ilkel çiftçilik yapısının sonucu olarak, geçimlik düzeyde gelir elde edilmektedir.

Tarım, en önemli ekonomik faaliyet olarak, Karpaz kırsalının sosyo-ekonomik kalkınmasına değerli bir katkı sağlayacaktır. Çiftçilerin, rekabet güçlerini ve üretimdeki verimliliklerini artırıp, AB hijyen ve güvenlik standartlarına uyum sağlamaları gerekmektedir. Buna ilaveten, aynı zamanda, güvenlik ve kalite standartlarının temin ederken, pazarlama ve işleme yöntemlerini iyileştirerek, tarım ve hayvancılık ürünlerine değer katmalıdırlar.

Bahsi geçen kısıtları ortadan kaldırmak amacıyla, bu önlem, kalite standartları ile uyumlu (varsa, ev yapımı işlenmiş ürünleri de dahil), maliyet düşürmeyi destekleyen (girdi, makina, vb.) ve bölgesel tanıtım/markalaşma ve pazarlamayı güçlendirmek amacıyla üretici organizasyonlarının kurulmasını teşvik etmek için tasarlanmıştır.

Hedefler

Önlemin genel hedefi

AB gıda güvenliği, kalite ve çevre gerekliliklerine riayet eden tarımsal üretimi, işlemeyi ve pazarlamayı geliştirmek, ve enerji ve su kaynaklarını korumak

Özel hedefler

Teklif edilen eylem (veya proje) aşağıdaki hedeflerden bir veya daha fazlasına hitap etmelidir:

- Hayvancılığın rekabet gücünün artırılması ;
- Çiftliklerin rekabet gücünün artırılması ;
- Sulama suyunun kullanımının azaltılması ;
- İş güvenliği ve/veya çevre gerekliliklerine uyum sağlamak için çiftliklerin geliştirilmesi;

- Gıda güvenliği ve/veya ürün pazarlama kalitesinin sağlanması için çiftliklerin geliştirilmesi;
- Hasat sonrası kayıplarının azaltılması ve üretim katma değerinin artırılması.

KTİ'deki çiftliklerin ortalama büyüklüğünün genelde ufak olduğu dikkate alınarak ve bahsedilen hedefleri yerine getirme şansını artırmak amacıyla, bu önlem, üreticilerin üretici grupları olarak gruplaşmasını desteklemektedir.

İlgili sektörler

- Hayvancılık (koyun ve keçiler, arslar)
- Yıllık mahsuller (tahıllar, patatesler, diğer sebzeler);
- Çok yıllık mahsuller (zeytin bahçeleri, üzüm bağları ve diğer bahçeler)
- Hasat sonrası

Uygun faaliyetler

Faaliyet türleri: Önlem 1.1'in özel hedefleri ile uyumlu tüm faaliyetler uygundur. Önlem 1.1 kapsamında, faaliyetleri oluşturan kalemler aşağıdakilerdir (ayrıntılı liste değildir):

1 - Hayvancılık

- Sağım (sağım odaları, mobil süt sağım üniteleri, vb.)
- Soğuk süt depolama (süt soğutma tankları)
- Otomatik yemleme, sulama ve havalandırma
- Gübrelerin ağıl/ahırdan alınması ve tarlaya dağıtımı
- Hayvanların idaresi (elektrikli çitler)
- Bal üretimi ve işleme
- Güvenlik ve kalite kontrolü (küçük laboratuvar ekipmanları)

için ekipman ve makinelerin satın alınması .

2 - Tarla ve sera makineleri

- Ekim ve dikim
- Yabani ot & zararlılara karşı mücadele
- Biçme
- Hasat
- Saman balyalama
- Yükleme

için makina ve ekipman alımı .⁵⁸

3 Sulama sistemleri

⁵⁸ Traktör kapsam dışıdır.

Mevcut su pompalama sistemlerinin⁵⁹ ve/veya mevcut sulama sistemlerinin iyileştirilmesi.

- Elektrikli dalgıç pompalar (kuyular için) veya elektrikli su üstü/yüzey pompalar (su hazneleri için), ters ozmoz su arıtma ekipmanları, filtreler, gübreleme enjektörleri, elektrik panelleri ve bağlantıları, solenoid vanalar, pompalar ve solenoid vanalar faaliyete geçirmek için otomatik kontrol panelleri.
- Su tasarruflu tarla sulama sistemleri (damlama sulama, mikro-yağmurlama, faskiyeli sulama, vb. gibi)

satın alım ve kurulumu.

Sera sulama sistemleri (pompalar, ters ozmoz su arıtma ekipmanları ve su filtreleri, gübre-sulama birimleri, su bariyerleri, borular ve lateralleri, vb.)

4 Yenilenebilir enerjiler

Çiftlik düzeyinde elektrik gereksinimi için rüzgar ve güneş enerjisi üretim aygıtlarının satın alım ve kurulumu.

5 Hasat sonrası

Tarım ürünleri için; kabul, depolama, tartma, temizleme, sınıflandırma, saklama, tavlama, paketlenme, etiketlenme, işleme ve soğuk hava deposu ekipmanlarının alımı ve kurulumu.

Yararlanıcılar

Çiftçiler ve hayvancılar (gerçek veya tüzel kişiler) veya Karpaz Bölgesi'nde kurulmuş veya yerleşik Üretici Grupları⁶⁰.

AB ortak göstergeleri için nicel hedefler

Gösterge Türü	Gösterge	Hedef
Çıktı	Desteklenen faaliyet sayısı	
	Toplam yatırım hacmi	
Sonuç	Gelişmiş teknolojiden yararlanan çiftçi sayısı	
	Gelişmiş teknolojiden yararlanan kadın sayısı	
	Gelişmiş sulama sistemlerinin kurulmuş olduğu alanın dönüm olarak büyüklüğü	
	Desteklenen yatırımlar yoluyla işbirliği sürecinde yer alan kurum sayısı	
Etki	Satın Alma Gücü Standardı olarak net katma değer	
	Yaratılan net tam zamanlıya eşdeğer ilave iş olanakları	

Diğer Önlemlerle bağlantılar

Bu önlem, önlem 1.2 ve 1.3 ile bağlantılıdır.

⁵⁹ Yeni kuyuların açılması kapsam dışıdır.

⁶⁰ Kıbrıs'ın kuzey kesimi için Kırsal Kalkınma Planı'nın (2008-2011) içerisinde tanımlandığı gibi.

Önlem 1.2 Ekonomik aktörler arasında işbirliğini teşvik etmek

Önlemin kod numarası:

1.2

Müdahelenin mantığı

Karpaz Bölgesi'nde tarım, doğal kaynaklar, peyzaj ve kültürel mirasın birbirine bağlılığının n adanın diğer kesimlerine göre daha güçlü olması; tarım, balıkçılık ve turizm sektörlerini, bölgenin şimdiki ve gelecekteki en önemli ekonomik sektörleri haline getirmektedir.

Tarım, dağınık arsalara sahip ve aralarında üretim, pazarlama ve işleme anlamında çok az işbirliği olan küçük münferit çiftliklere dayalıdır. Örgütlenme eksikliği pazara erişimi zorlaştırmakta (özellikle ihracat için), maliyetleri artırmakta ve düşük katma değer yaratmaktadır (az işleme, düşük hijyen ve gıda standartlarının ve aynı zamanda marka adı ve uygun paketlemenin olmaması).

Karpaz'da, geleneksel balıkçılık sınırlıdır. Barınaklar, çok yetersiz altyapıya ve donanım şartlarına sahiptir. Bu barınaklardan hiçbirinin özel balık ürünleri boşaltma, depolama ve satış tesisleri, ayrıca tekne bakımı için tesisleri yoktur. Aynı zamanda; su, yakıt ve buz tedariği mevcut değildir. Balıkçılar, balık stoklarının türlerinin azalması ile karşı karşıyadır.

Kırsal ve eko-turizmin arz ettikleri turistlerin talebini karşılamamaktadır; sektörün, doluluk oranını artırmaya ve ekonomik açıdan tutarlı/yaşayabilir olmak amacıyla turist sezonunu uzatmaya ihtiyacı vardır. Karpaz'daki Kırsal turizm operatörlerinin veya potansiyel olanların, yabancı dil yetenekleri ve internet bilgisi, ürünlerinin niteliği ve pazarlama ve tanıtım konularında ciddi eksiklikleri bulunmaktadır. Karpaz turizm operatörleri (konaklama, restoran ve turist hizmetleri), sağlam bir pazarlama planına gereksinim duymaktadır.

KB'de, tarım, tarımsal işleme, turizm ve balıkçılık sektörlerinin başlıca sıkıntılılarına; kalite standartlarına uyumu geliştirmeyi, maliyetin düşürülmesini teşvik etmeyi, yeni ve daha uygun teknoloji ve yöntemlerin uygulanmasını başlatmayı, ve bölgesel tanıtımı ve pazarlamayı güçlendirmek için yeterli büyüklük yaratmayı amaçlayan kolektif faaliyetler yoluyla kârlı olarak karşı konulabilir. Bu nedenle, KB'de yerel düzeyde sürdürülebilir bir kalkınmayı sağlamak amacıyla gereken temel unsurlar:

- farklı sektörlerde (tarım, balıkçılık, kırsal turizm, vb.) faaliyet gösteren mevcut üretici gruplarının ve birliklerinin faaliyetlerinin güçlendirilmesi, aynı zamanda bunlar arasında işbirliğini teşvik etmek;
- Yeni üretici organizasyonlarının kurulmasının teşvik edilmesi.

Bu yapılar, maliyet tasarruflu üretimi sağlayarak yerel ürünlerin ve üreticilerin rekabet edebilirliğini artıracaktır. Ayrıca, üyeleri arasında bilgi ve eğitim yayımını kolaylaştıracaktır.

Önlem 1.2'nin hedefleri

Genel hedef

Ekonomik operatörler arasında işbirliğinin teşvik edilmesi yoluyla ekonomik faaliyetleri ve beşeri potansiyeli geliştirmek.

Özel hedefler

- Üyelerin gelirlerini artırmayı, kalite standartlarına uyumu (ilgili işe, küçük ev sanayi/ev yapımı işlenmiş ürünler dahil), maliyetin düşürülmesinin teşvik edilmesini (girdiler, makineler), ve bölgesel promosyon/markalaşma ve pazarlama ı güçlendirmeyi amaçlayan çiftçi/üretici organizasyonlarının kurulmasının teşvik edilmesi;
- Yerel kırsal/eko/doğa turizmi paydaşlarının gruplaşmasının/işbirliğinin/ağ oluşturmasının teşvik edilmesi ve operasyonel kapasitelerinin artırılması;
- Balıkçıların gelirlerini sağlamlaştırmak/gelir sağlamak;
- Tarım ve turizm sektörlerindeki ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesi;
- Görünürlüğün ve KB dışı ile ağ oluşturulmasının artırılması için tasarlanmış inisiyatiflerin desteklenmesi;
- İşgücünün, çeşitli alanlarda vasıflandırılması (kırsal/eko-turizm, tarım/tarım dışı işleme ve paketlenme, el sanatları, vb.).

İlgili sektörler

- Tarım/Hayvancılık
- Turizm/El sanatları
- Balıkçılık

İlgili faaliyetler

1. Tarım/Hayvancılık

- Mevcut üretici gruplarının ve birliklerinin kurumsal ve operasyonel kapasitelerinin güçlendirilmesi;
- Yeni üretici gruplarının/birliklerinin oluşturulması;
- Muhasebe ve yönetim, pazarlama ve teknik beceriler gibi konularda eğitim tedarik edilmesi.

2. Turizm

- Yabancı dil, muhasebe ve yönetim, pazarlama ve teknik beceriler gibi konularda eğitim tedarik edilmesi;
- Standartlar/fiyatlandırma, uluslararası promosyon/pazarlama, yönetim, ağ oluşturma ve turist gezi rotaları üzerine danışmanlık hizmetleri sağlanması. Diğer bölgelerle (Kuzey Batı Bölgesi gibi) sinerjiler ve ağlar geliştirilerek sunulanların çeşitlendirilmesi için bilgi ve rehberlik sağlanması ;
- Bölgesel bilgilendirme materyellerinin hazırlanması ;
- Minibüsler, fotovoltaik güneş panelleri gibi ortaklaşa işletilen turistik faaliyetler için ekipman tedarik edilmesi.

3. Balıkçılık

- Teknik konularda eğitim kursları;
- Yapay resiflerin kurulması ;

- Ortaklaşa kullanılan ekipmanların tedarik edilmesi ve kurulması.

Yararlanıcılar

Karpaz Bölgesi'nde kurulmuş olan ve açıklama 1'de belirtilen asgari üye sayısına sahip, Çiftçiler/Hayvancılar/Balıkçılar/Turizm operatörlerince kurulmuş mevcut ve yeni yasal Birlikler/Kooperatifler ve Üretici Grupları.⁶¹

AB ortak göstergeleri için nicel hedefler

Gösterge Türü	Gösterge	Hedef
Çıktı	Kurulan üretici organizasyonlarının/birliklerinin sayısı	
	Desteklenen faaliyet sayısı	
	Toplam hibe harcama miktarı	
	Proje eylemleriyle başvuran girişimci sayısı	
Sonuç	Ortak işletme için alınan kalem sayısı	
	Düzenlenen eğitim kurslarının sayısı	
	Verilen eğitim gün sayısı	
	Eğitim verilen kişi sayısı	
	Tesis edilen yapay resif sayısı	
	Donatılan barınak sayısı	
	Ekipman sağlanan tekne sayısı	
Etki	Yaratılan net katma değer	
	Kalite kodlarına/standartlarına uyum sağlayan girişimci sayısı	
	Toplam turist sayısı	

Diğer Önlemler ile bağlantılar

Bu önlem, önlem 1.1, 1.2 ve 2.1 ile bağlantılıdır.

⁶¹ Kıbrıs'ın kuzey kesimi için Kırsal Kalkınma Planı'nın (2008-2011) içerisinde tanımlandığı gibi.

1. Satış için hazırlık yapmak, işlemek ve toptancılara arzetmek, ve üretim bilgisi elde etmek için (özellikle hasat ve stoklara dayalı) ortak kurallar oluşturmak dahil ortak üretim standartları uygulamaya koymak ve üretim çıktılarını ortaklaşa pazarlamak amacıyla kurulan ve en az 6 çiftçiden (açıklama no 12'de belirtildiği gibi) oluşan bir grup.

2. Üretici gruplarının, tüzel kişiliğe sahip olmaları veya yürürlükteki kanunlar altında haklar uygulamak ve yükümlülükler almak için yeterli yasal kapasiteye sahip olmaları gerekmektedir. Bu önlemin amacı kapsamında; Kooperatifler, Limited Şirketler ve Ortaklık Şirketleri uygun addedilmektedir. Demokratik yönetimi sağlamak amacıyla, üretici grubunun hiçbir üyesi oy kullanma hakkının %20'sinden fazlasına sahip olamaz. Buna ek olarak, üyelerin %20'si, oy kullanma hakkının %50'sinden fazlasına sahip olamaz.

3. Grubun, tüm üyeler tarafından imzalanmış bir tüzüğü olmalıdır. Tüzükte yer alması gereken asgari şartlar: (a) Ortak üretim kuralları, özellikle ürün kalitesi ile ilgili veya Entegre Ürün Yönetimi veya Organik Çiftçilik uygulamalarının kullanım ile ilgili unsurlar; (b) Genel kurul, her yıl, üyelerin üretici grubu aracılığıyla işleyebileceği/satış yapabileceği asgari bir üretim kotası belirlemeli; (c) Üretici grubunun üretici adına satış yapması prensibini temel alan ortak pazarlama kuralları; (d) Üyelerin hisseleri ve bunların elde ettiği ciroya göre, üretici grubunun kâr ve zararlarının üyeler arasında bölüştürülmesi için kurallar; (e) Özellikle hasat ve stoklara dayalı, üretim bilgisi edinmek üzerine ortak kurallar; (f) Üyelikten çekilme durumunda uyulması gereken kurallar; asgari üyelik süresi ve üretici grubuna sunulması gereken ihbarname/ler; (g) Yeni üyelerin üretici grubuna kabul edilmesi ile ilgili kurallar;

Önlem 1.3 Yeni ve mevcut kırsal turizm işletmelerinin güçlendirilmesi

Önlemin kod numarası:

1.3

Müdahelenin mantığı

Bu önlem, özellikle, toplum işlerini ve sosyal ekonomiyi içeren yeni istihdam kaynaklarının geliştirilmesi için yeni kırsal turizm işletmelerinin kurulmasına ve/veya güçlendirilmesine olan gereksinimi ele almaktadır.

KB, kırsal bölgelerindeki işsizliğin ciddi boyutta olmasından etkilenmektedir. Geleneksel tarımsal üretim, yeterli gelir yaratmamaktadır. Dolayısıyla, kırsal alanlarda ve köylerde ekonomik faaliyetleri çeşitlendirmek çok büyük önem taşımaktadır; girişimciliği teşvik edecek ve KB'nin ekonomik yapısını geliştirecek, ve böylelikle yeni istihdam fırsatları yaratmaya katkıda bulunacaktır. KB'de, eko/kırsal turizm sektöründe, ve/veya yerel kırsal kalkınmaya katılımcı bir yaklaşım için, yakın zamanda, ortaya çıkan girişimci ve kurulan birlik sayısı artmıştır. Bu da, yeni inisiyatifler oluşturmak ve aynı zamanda mevcut bağlantılar arasında daha güçlü bağlar kurmak için değerli bir temel sunmaktadır.

İlgili yerlerde sunulan turizm hizmetleri çeşitlerinin genişletilmesi/artırılması ve iyileştirilmesi ve yenilikçi/entegre pazarlama, eko/kırsal turizm sektörü için oldukça faydalı olacaktır. Sektör, aynı zamanda, KB'deki mevcut ilgili ve çekici kaynakların (sahiller, ÖÇKB'ler, tarihi ve dini alanlar) uygun şekilde geliştirilmesinden de faydalanacaktır.

Geleneksel, kültürel ve doğal miras üzerine kurulabilecek mikro işletmelerin ve el sanatları ile ilgili faaliyetlerin geliştirilmesi, ve yerel ekonomiyi çeşitlendirmek için gereken profesyonel becerilerini geliştirmek için gençlere eğitim sağlanması gibi diğer faaliyetler de desteklenmelidir. Bunlar, Karpaz Bölgesi'nin daha güçlü ve özgün/tek bir imajla tanıtılmasına yardımcı olacaktır.

Hedefler

Genel hedef

Yeni işletmeler kurularak ve mevcut olanların sürdürülebilir yönetimini iyileştirerek, istihdamı artırmaya ve kırsal alanların uygun şekilde bakımına katkıda bulunan kırsal/eko-turizm faaliyetlerinin rekabet gücünün artırılması.

Özel hedefler

- Mevcut binaların yenilenmesi ve yeni kurulumların (mutfaklar, enerji tasarrufu ve mikro enerji üretimi vb.) sağlanması yoluyla turizm sezonunun değerini ve uzunluğunu artıracak faaliyetleri desteklemek;
- Turistler için yeni hizmetlerin ve eğlence faaliyetlerinin oluşturulması ;
- Yerel gıdaların ve el sanatlarının kırsal/eko turizm kapsamında geliştirilmesi;
- El sanatları, tarımsal ürünler ve hizmetler için mevcut satış noktalarının/atölyelerin geliştirilmesi ve/veya yenilerinin kurulması;

- İlgili koruma alanı yakınındaki kırsal/eko-turizm sektörünün geliştirilmesi;
- Kırsal/eko-turizm faaliyetlerinin yönetim kalitesinin ve sürdürülebilirliğinin artırılması (yenilenebilir enerjilerin kullanım, su tasarrufu, minimum kalite çizelgesini uygulamak, vb.)
- Geleneksel kırsal yapıların korunması ve değerlendirilmesi;
- Yerel insan kaynaklarını iyileştirmek ve kadınların/gençlerin turizm sektörüne katılımını kolaylaştırmak.

İlgili sektörler:

- Kırsal/eko konaklama ve yiyecek içecek
- Kırsal turizmi tamamlayıcı kırsal/eko-turizm yan faaliyetleri
- Kırsal/eko-turizm sektörüne sağlanan hizmetler
- İnsan kaynakları gelişimi

Uygun faaliyetler

- Mevcut çiftlik/köy binalarının turizm amaçlı⁶² renovasyonu/geliştirilmesi, mobilya ve ekipman⁶³ sağlanması.
- Turizm ürünleri yönetimi/pazarlaması için özel eğitimler ve danışmanlık hizmetlerinin sağlanması (yabancı dil dahil).
- Turizm ile ilgili yeni inisiyatiflerin oluşturulması (dalış merkezi, sportif olta balıkçılığı, binicilik, bisiklet, kuş/flora/fauna gözlemleri, kültürel miras ve yiyecek içecek turları, vb).
- Turistlere sportif olta balıkçılığı hizmeti sunmak üzere geleneksel balıkçı teknelerinin seyir güvenliğini artıracak ekipmanların sağlanması.
- Geleneksel ve kültürel ilgi alanlarının (eski mahzenler, zeytinyağı değirmenleri, harnup ambarları, un değirmenleri, şarap/zivania tatma odaları, vb.) kırsal turizm amaçlı kullanımı için restore edilmesi ve/veya donanım sağlanması.
- Mevcut geleneksel çiftlik/köy binalarının turizm amaçlı⁶⁴ renovasyonu/geliştirilmesi, mobilya ve ekipman⁶⁵ sağlanması.
- Deniz kıyısına minimum 1 km uzaklıkta olan ve en az 6 odalı olan mevcut kırsal/eko-turizm tesisleri için yüzme havuzu inşa edilmesi.
- Kırsal/eko-turizme yönelik ekipman alımı.⁶⁶
- Tipik “niş” çiftlik ürünleri (nar, üzüm, hurma, narenciye, ceviz, bal, vb.), yiyecek (pekmez, macun, samarella, pastırma, zeytinli ve hellimli gibi özellikli ürünler), yiyecek dışındaki ürünler (sabunlar, kremler, yağlar, vb.), ve elsanatları için depolama/paketleme/etiketleme/laboratuvar ekipmanlarının satın alınması.

⁶² Kırsal turistik pansiyonlar ve küçük oteller (azami 10 yataklı), geleneksel restoranlar, yerel ürünler ve el sanatları için atölyeler ve satış noktaları.

⁶³ Mobilya, mutfaklar, güneş-fotovoltaik ve mikro ölçekli rüzgarla enerji üretimi, vb.

⁶⁴ Kırsal turistik pansiyonlar ve küçük oteller (azami 10 yataklı), geleneksel restoranlar, yerel ürünler ve el sanatları için atölyeler ve satış noktaları.

⁶⁵ Mobilya, mutfaklar, güneş-fotovoltaik ve mikro ölçekli rüzgarla enerji üretimi, vb.

⁶⁶ Mobilya, mutfaklar, güneş-fotovoltaik ve mikro ölçekli rüzgarla enerji üretimi, vb.

- Entegre turist paketlerinin oluşturulması ve pazarlanması⁶⁷ (minimum 5 operatörü kapsayan).
- Konaklama ve yiyecek içecek için gönüllülük bazında kalite standartlarının geliştirilmesi/uyarlanması.

Yararlanıcılar

Tüm faaliyetler için yararlanıcılar:

Kırsal turizm sektöründe ekonomik/sosyal faaliyet gösteren gerçek ve tüzel kişiler (şirketler, ortaklıklar ve kooperatifler, STK'lar) .

Nicel göstergeler

Gözterge Türü	Gösterge	Hedef
Çıktı	Desteklenen eylem sayısı	
	Toplam yatırım hacmi	
Sonuç	Pazarlama eylemlerinden yararlanan şirket sayısı	
	Turizm tesislerine kurulan toplam elektrik gücü (güneş panelleri ve mikro ölçekli rüzgar türbinleri)	
	Projeler yoluyla kırsal alanlarda yaratılan yeni yatak sayısı	
	Eğitilen girişimci sayısı	
	Kırsal turizm yoluyla ürünlerini satan çiftlik sayısı	
Etki	Yeni turizm tesislerinde ağırlanan turist sayısı	
	Logo/kalite yönetmeliğini uygulayan girişimci sayısı	
	Kadın veya gençlerin kırsal turizmde çalışanlar içerisindeki yüzdelik payı (< 40 yaş.)	
	Yaratılan net tam zamanlıya eşdeğer ilave iş olanakları	

Diğer önlemler ile bağlantılar:

Bu önlem, önlem 2.1, 1.1 ve 1.2 ile bağlantılıdır.

Önlem 2.1 Bölgenin tanıtılması ve doğal/kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi

Önlemin kod numarası:

2.1

Müdahelenin mantığı

“Eko” ve “Kırsal” turizm, Avrupa'nın kırsal bölgelerinde gelişen başlıca sektörlerdir. Karpaz Bölgesi Kıbrıs'ın en doğal ve el değmemiş bölgelerinden birisidir ve kırsal alanların sürdürülebilir kalkınması açısından çok önemli varlıklar olan doğal, tarihi ve kültürel miraslar (özellikle kiliseler ve arkeolojik alanlar) ile iyice donatılmıştır. Bu

⁶⁷ Konaklama, yiyecek içecek, rehberli ve yürüyüş turları, web portalı/kırsal turizmin sunduklarını pazarlamak için acente, ve diğer yan faaliyetler.

varlıkların kullanımı; turizmi, doğal ve kültürel faaliyetleri geliştirebilir ve KB'nin çekiciliğinin artmasını sağlayabilir.

Bu nedenle, doğal, kültürel ve kırsal mirasın korunması ve geliştirilmesine yönelik destek sağlanmalıdır. Turist/turizm hizmetleri ile ilgili birkaç inisiyatif şimdiden mevcuttur (özel turizm operatörleri ve siyasi parti temelli birlikler tarafından ele alınan), ancak, KB, ulusal ve uluslararası düzeyde markalaşma/pazarlama inisiyatifleri için sunulanların eşit kalitede olmaması, yetersiz tanıtım, ve entegre çabaların olmamasından muzdardır. Başka bir ifadeyle, KB, henüz entegre bir "destinasyon yaklaşımı" ile gelişmemiştir. Bölgede mevcut olan hizmetlerin/yan faaliyetlerin sıralamasının/listesinin çeşitlendirilmesine yardımcı olarak doğal ve tarihi mirasın uygun şekilde geliştirilmesi, kırsal turizmin varlığını önemli ölçüde destekleyebilir.

Dolayısıyla, anahtar gerekçe; Natura 2000 alanlarının kamusal şerefiye değerinin ve bozulmamış plajların geliştirilmesine özellikle dikkat çekerek yüksek tarihi ve doğal değere sahip alanlar (somut uygulamalar teşvik ederek) açısından nüfusun farkındalığının artırılmasıdır. Buna ek olarak, tarihi/kültürel alanların çekiciliğini korumak ve artırmak için özel bir çaba gösterilmelidir.

Önlem 2.1'in hedefleri

Genel hedef

Ziyaretçiler için KB'nin çekiciliğinin her yönden artırılması, kırsal alanlarda bulunan önemli doğal ve kültürel varlıklar hakkında nüfusun ve ziyaretçilerin farkındalığının artırılması, aynı zamanda turistler için ek eğlence fırsatlarının teşvik edilmesi.

Özel hedefler

- Söz konusu olan önemli çevresel konular (plajlara çöp atılması, biyolojik çeşitliliğin korunması, enerji tasarrufu, vb.) hakkında yerel sakinlerin ve ziyaretçilerin çevre bilincinin desteklenmesi
- KB'de bulunan yüksek değerli doğal kaynakların (Beşparmak dağları ve Karpaz ÖÇKB'leri) muhafaza edilmesine ve geliştirilmesine katkıda bulunmak
- Kırsal alanlarda bulunan tarihi ve kültürel alanların korunmasını ve geliştirilmesini amaçlayan kamu/özel girişimlerinin desteklenmesi
- KB'nin imajın, doğa ile doğrudan teması ve kırsal turizm sektöründe sürdürülebilir yönetim uygulamalarına dayalı bir eko-turizm destinasyonu olarak tanıtmak amacıyla, KB'nin bölgesel pazarlamasının özel ve profesyonel araçlar vasıtasıyla teşvik edilmesi.
- İnsan kaynaklarının ve kamu/özel ortaklıklarının iyileştirilmesi

İlgili sektörler:

- Kırsal turizme yönelik yan/ek faaliyetler ve hizmetler
- Çevre bilinci ve eğitim
- Kırsal ve geleneksel/kültürel miras
- Kırsal çevrenin ve doğal kaynakların geliştirilmesi

- Bölgesel pazarlama ve insan kaynakları gelişimi

Uygun faaliyetler

- Okullardaki çocuklara (ilk ve orta öğretim), çevresel konular ve temizlik faaliyetleri hakkında eğitim tedarik edilmesi;
- Çevre kampanyalarının organizasyonu (plajlar ve ormanlar gibi yerlerin temizlenmesi, biyolojik çeşitliliği korumak amacıyla bilinci artırma kampanyaları, vb.);
- Çevre temizliği için bilgi sağlayıcı ve farkındalık yaratıcı materyellerin, ve uyarı levhalarının üretimi;
- Sürdürülebilirlik konular ve teknolojileri üzerine demonstrasyon faaliyetleri ve yeniden kullanılabilir atıkların ayrıştırılmış olarak toplanması, kompostlama, geri dönüşüm için pilot projeler;
- Biyolojik çeşitliliği (kaplumbağalar, foklar, kuşlar, vb.) muhafaza etmeyi amaçlayan koruma projelerinin desteklenmesi;
- Kırsal alanlarda bulunan küçük tarihi varlıkların⁶⁸ restorasyonu;
- Tarihi alanların ve anıtların⁶⁹; restorasyon, çit çekilme ve tanıtım⁷⁰ yoluyla muhafaza edilmesi ve korunması;
- Geleneksel yerel el sanatlarının korunması ve tanıtılması⁷¹;
- Koruma altındaki doğal alanlar (ÖÇKB/NATURA 2000, Ulusal Parklar,) için çöp kutuları ve ayrıştırılmış atık toplama konteynerleri tedarik edilmesi;
- Turistik noktaların çekiciliğini⁷² ve erişilebilirliğini⁷³ artırmak;
- Web portalı, küçük kitaplar, el broşürleri, belgeseller, filmler gibi tanıtım materyellerinin geliştirilmesi;
- Bölgesel düzeyde gerçekleştirilen etkinliklerin organizasyonunun iyileştirilmesi (festivaller, halk oyunları, spor ve kültürel, vb.);
- Farklı dillerde açıklayıcı tabelaların oluşturulması;
- YKS bölgesi için entegre bir logo oluşturulması ve bunun pazarlama planı üzerine çalışma ve uyarılama;
- Bölgenin doğal ve kültürel/tarihi miraslarının korunması ve geliştirilmesi üzerine eğitim sağlayarak belediye personel kapasitelerinin artırılması.⁷⁴

Yararlanıcılar

Belirtilen tüm faaliyetler için yararlanıcılar:

⁶⁸ Eski ve geleneksel zeytinyağı değirmenleri, harnup ambarları, mağaralar, un fabrikaları, ve geleneksel eski evler, vb.

⁶⁹ Camiler, kiliseler, mezarlar, su kemerleri, vb.

⁷⁰ Sinyalizasyon, bilgi levhaları, turist karşılama noktaları, bilgilendirme materyelleri, vb.

⁷¹ Yerel etnografya müzelerinin kurulması, belgelenmesi ve eğitimin sağlanması, satış noktalarının oluşturulması, vb.

⁷² Yürüyüş yolları, bisiklet yolları, piknik alanları, kuş/flora/fauna gözlemlenebilirlik noktaları, vb.

⁷³ Güzergahların bakımı, küçük ve asfaltlanmamış otopark yerlerinin tedarik edilmesi, vb.

⁷⁴ Planlama ve strateji hazırlama, önceliklendirme, proje dizaynı ve uygulaması gibi konularda teoritik ve işbaşı eğitimler.

- Destek için başvuru yapıldığı tarihte ekonomik/sosyal faaliyet gösteren tüzel kişiler (şirketler, ortaklıklar ve kooperatifler, STK'lar) .
- Belediyeler

Nicel göstergeler

Gösterge Türü	Gösterge	Hedef
Çıktı	Desteklenen faaliyet sayısı	
	Anahtar projelere katılan toplam katılımcı sayısı	
	Eğitim verilen kişi sayısı	
Sonuç	Projelerden yararlanan tarihi alanların sayısı	
	Temizlik faaliyetleri düzenlenen toplam alan	
	Eğitim verilen kişi sayısı	
	Bilgilendirme tabelalarının sayısı	
	Desteklenen yatırımlar yoluyla işbirliği sürecine katılan kuruluş sayısı	
Etki	Web sitelerini ziyaret eden kişi sayısı	
	Yaratılan net tam zamanlı ya eşdeğer ilave iş olanakları	

Diğer Önlemler ile bağlantılar:

Bu önlem, önlem 1.1, 1.2, 1.3 ve 3.1 ile bağlantılıdır.

Önlem 3.1 Ekonomi ve kırsal nüfus için temel hizmetlerini iyileştirilmesi

Önlemin kod numarası:

3.1

Müdahelenin mantığı

Kıbrıs'ın başlıca kent merkezlerine uzaklığı nedeniyle Karpaz'ın izole olmasından dolayı, yerel nüfusun sosyal (özellikle sağlık) ve kültürel tesislere ve hizmetlere erişimi sınırlıdır. Temel hizmetler mevcuttur, ancak, düşük kaliteleri temel bir problem olarak ortaya çıkmaktadır. Mesafelerden dolayı, kırsal alanlardaki küçük sağlık merkezlerinin geliştirilmesi özel bir önem taşımaktadır. İnternet şebekelerinin eksikliği, yerel toplumun ve özellikle gençlerin gerekli bilgilere erişimini sınırlamaktadır. Bölgede, atık (katı ve sıvı) yönetimi yetersizdir ve özellikle köylerde olmak üzere, ciddi çevresel sorunlar ve halk sağlığı problemleri yaratmaktadır.

Bu konuda, diğer bir ciddi sıkıntı da yerel nüfus arasında çevre bilincinin eksik olmasıdır. Buna ilaveten, birçok belediye ve köyün durumu kötüye gitmektedir, kirlidir ve çekici olmamakla birlikte bölgenin zayıf imajını ifade etmektedir.

Bu faktörler, yerel halkın (özellikle yaşlıların) yaşam kalitesini kötü yönde etkilemekte, gençleri kentsel alanlara göç etmeye zorlamakta, ve turistler ve ziyaretçiler için bölgenin çekiciliğini azaltmaktadır.

Bu önlemin mantığı; temel hizmetlerin geliştirilmesinin desteklenmesi yoluyla kırsal alanların yaşam kalitesinin ve çekiciliğinin artırılmasıdır. Bu önlem kapsamında; kırsal altyapılara erişimin, sağlık hizmetlerinin, eğlence/dinlendirme olanaklarının ve kültürel hizmetlerin iyileştirilmesi, etkin bir katı atık ve atık su yönetimi, yerel paydaşlar arasında işbirliği ve çevre bilinci yer almaktadır.

Hedefler

Genel hedef

Yerel paydaşlar arasında işbirliğini teşvik ederek yerel toplumun yaşam kalitesinin ve KB'nin çekiciliğinin artırılması

Özel hedefler

- Sağlık Merkezleri için hayat-kurtarıcı ekipmanlara sahip ambulansların, daha iyi tıbbi ve laboratuvar ekipmanlarının tedarik edilerek sağlık hizmetlerinin kalitesinin artırılması.
- Karpaz'ın kırsal kesimlerinde internet hizmetlerine erişimin geliştirilmesi (internet cafe'ler ve köy salonları için bilgisayar donanımı alması, vb.).
- Kırsal alanların sağlık koşullarının iyileştirilmesi (atık ve su yönetimi).
- Sosyal ve kültürel faaliyetlerin geliştirilmesi, özellikle yaşlılar, gençler ve çocuklar için
- Kırsal yerleşimlerin güzelleştirilmesinin desteklenmesi.

İlgili sektörler

- Sosyal hizmetler
- Kültür
- Sağlık tesisleri ve altyapı
- İnsan kaynakları gelişimi

Uygun faaliyetler

- Tıbbi ekipmanlar, laboratuvarlar ve iyi donanımlı ambulanslar tedarik edilerek kırsal toplumlarda sağlık hizmetlerinin tıbbi altyapısının iyileştirilmesi;
- Kütüphaneler, toplum merkezleri, sosyal kulüpler gibi halka açık yerlerde internet bağlantısı olan bilgisayar odalarının oluşturulması ve yerel halkın bilgisayar ve internet kullanımı üzerine eğitilmesi;
- Belediyelerin katı atık yönetim sistemleri için gereksinim belirleme çalışmalarının hazırlanması, ve katı atık dökülmesi için entegre projelerin uygulanması ;
- Belediyelerin, köy fosseptikleri gereksinimlerini belirleme çalışmalarının hazırlanması, hasarlı fosseptiklerin yenilenmesi/değiştirilmesi, septik balçıklar ve tarımsal işleme atık suları için arıtma tesislerinin kurulması;
- İçme suyu arıtma tesislerinin kurulması ;
- Yaşlılar, gençler, kadınlar ve çocuklar için sosyal ve kültürel merkezlerin kurulması ;
- Köy meydanlarının ve ana caddelerinin güzelleştirilmesi.

Yararlanıcılar

- Belediyeler,
- Kâr amaç gütmeyen sivil toplum kuruluşları,
- Üniversiteler

AB ortak göstergeleri için nicel hedefler

Gösterge Türü	Gösterge	Hedef
Çıktı	Desteklenen eylem sayısı	
	Toplam yatırım hacmi	
	Köylerin güzelleştirilmesi ile ilgili yatırımların hacmi	
Sonuç	Tıbbi ekipman, laboratuvar ve ambulans tedarik edilen sağlık merkezi sayısı	
	Kurulan bilgisayar ve internet merkezi sayısı	
	Tedarik edilen çöp kamyonu ve çöp kutusu sayısı	
	Yenilenen veya değiştirilen foseptik sayısı	
	Aritılmış içme suyu verilen ev sayısı	
	Kurulan sosyal ve kültürel merkezlerin sayısı	
	Güzelleştirme çalışmalarının yapılmış olduğu köy sayısı	
Etki	Sağlık merkezleri ve ambulanslardan yararlanan kişi sayısı	
	İnternet odalarını kullanan kişi sayısı	
	Halkın, belediyelerin katı atık ve atıksu yönetimi hizmetlerinden memnuniyet derecesi	
	Halkın içme suyu ile ilgili memnuniyet derecesi	
	Sosyal ve kültürel merkezlerin hizmetlerini kullanan kişi sayısı	
	Net göç oranı	

Diğer önlemler ile bağlantılar

Bu Önlem, Önlem 2.1, 3.2, 1.1, 1.2 ve 1.3 ile bağlantılıdır.

Önlem 3.2 Yerel yönetimin etkinliğinin artırılması ve güçlendirilmesi

Önlemin kod numarası:

3.2

Müdahelenin mantığı

YKS eylemlerinin uygulanması, başarısı ve gelecekteki sürdürülebilirliği, çoğunlukla, yerel paydaşların sahiplenmesi ile bağlantılı iyi yönetişime dayalı olduğundan, yerel yönetimler, kırsal kalkınma için hayati bir rol oynamaktadır.

Bu nedenle, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi ve kapasitelerinin geliştirilmesi, YKS'nin etkin olarak uygulanması için anahtar ön koşuldur. KB, yönetim açısından bazı temel problemlere sahiptir:

- yeterli yasa uygulamasının ve arazi kullanım (fiziksel) planlamasının olmaması, doğal ve kültürel mirasın korunmasını ve geliştirilmesini, doğal kaynakların sürdürülebilirliğini ve gıda güvenliğini olumsuz etkilemektedir;
- sorumluluk ve yetki karmaşası ve yerel ve merkezi paydaşlar arasında koordinasyon ve işbirliği eksikliği olması, kırsal alanlardaki kalkınma eylemlerinin pürüzsüz olarak gerçekleşmesine, sinerjilere ve yerel sahiplenmeye engel olmaktadır;
- yerel paydaşların teknik kapasitelerinin yetersiz olması.

Destek, yerel bölgesel tutarlılığı ve paydaşlar arasında sinerjileri güçlendirmek amacıyla sağlanmalıdır. Bölgedeki tüm güçleri birleştiren yerel işbirliği ve ortaklıkların kurulması, YKS'nin başarılı olması için asli şart olarak görülmektedir. Hem YKS'nin uygulamasının başarılı olması, hem KBB'nin sürdürülebilir kalkınması, bu problemlerin çözümlenmesine bağlıdır.

Hedefler

Genel hedef

Bölgesel uyumu ve yerel paydaşlar arasında sinerjileri güçlendirmek

Özel hedefler

- Yerel yönetimlerin kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesi
- Sağlam bir mekansal planlama politikasının uygulamaya konması
- KB'de yerel yönetimi geliştirmek
- Tüm sektörler için yasa uygulamasının güçlendirilmesi

İlgili sektörler

- Yönetişim
- İnsan kaynakları gelişimi
- Yerel yönetimler

Uygun faaliyetler

- Bölgenin hassas olan doğal ve kültürel/tarihi miraslarının korunması ve değerlendirilmesi ve ilgili yatırımlara öncelik tanınması amacıyla alana dayalı master planlarının hazırlanması ;
- Planlama ve strateji hazırlama, proje dizaynı, yönetimi ve uygulaması gibi konularda belediye personeline eğitim tedarik edilmesi;
- Bu Yerel Kalkınma Stratejisi'nde ifade edilen bölgesel kalkınma inisiyatiflerini uygulamaya ve koordine etmeyi amaçlayan, böylelikle stratejinin sürdürülebilirliğini sağlayacak ve yerel kamu ve özel paydaşları içeren bir KB yerel kalkınma komitesinin kurulmasının desteklenmesi;

- Bölgesel karar alma sürecinde yerel katılımı artırmak amacıyla yerel ve merkezi otoriteler (Muhtarlar, çeşitli sivil toplum kuruluşları, özel sektör işletmecileri, vb.) arasında düzgün bir danışma ve koordinasyon mekanizması tanımlamak ve oluşturmak;
- Bölgedeki kontroller/tetkikler için kapasite geliştirme (inşaat sektörü, etrafa çöp atma ve yasa dışı çöp atma, hayvan sağlığı, yasa dışı balıkçılık, vb.).

Yararlanıcılar

Belediyeler, merkezi kamu otoriteleri, kâr amaç gütmeyen hükümet-dışı kuruluşlar/sivil toplum kuruluşları,

AB ortak göstergeleri için nicel hedefler

Gösterge Türü	Gösterge	Hedef
Ç	Desteklenen eylem sayısı	
	Toplam yatırım hacmi	
Sonuç	Hazırlanan master planı sayısı	
	Eğitim verilen belediye personel sayısı	
	Kurulan yerel kalkınma komitesinde yer alan paydaş sayısı	
	Yerel ve merkezi otoriteler arasında koordinasyon sağlamak amacıyla kurulan komite sayısı	
Etki	Doğal kaynakların kullanımı ve etrafa çöp atma bakımından yasa dışı eylemlerin sayısı ve boyutu	
	Uygun bir yönetim mekanizmasına kavuşturulmuş olan koruma altındaki doğal alanların büyüklüğü ve kültürel/tarihi varlıkların sayısı	

Diğer önlemler ile bağlantılar

Önlem 3.2, bütün önlemlerle bağlantılıdır ve bu önlemin başarılı uygulaması, diğer tüm önlemlerin pürüzsüz olarak uygulanmasını ve KB YKS'sinin bir bütün olarak sahiplenilmesini kolaylaştıracaktır.

3 – Diğer stratejiler ile uyum

Karpaz Bölgesi için yerel kalkınma stratejisi, ilgili/farklı sektörler için yerel yasal çerçeve ve KTt merkezi otoritelerince⁷⁵ hazırlanan anahtar stratejik dokümanlarla önerilen oryantasyon/yönlendirme ile uyumludur.

KB'deki kalkınma sürecinin etkin bir biçimde gerçekleşmesini sağlamak için bu strateji ulusal ve uluslararası finansman programları ile tamamlayıcı olarak öngörülmektedir. Amaçlanan, Yerel Kalkınma Stratejisi'nde tanımlanan hedefleri desteklemek ve başarmak için kaynakların en iyi şekilde kullanılmasıdır.

Bu doküman, birtakım projelerle işbirliği içerisinde hazırlanmıştır:

⁷⁵ Kıbrıs Türk Toplumunu Katılımlı Atık Yönetimi Master Planı (Ekim 2007); KTt Su Master Planı (2004); Kıbrıs'ın kuzey kesimi için Turizm Master Planı (2000);

AB tarafından finanse edilen; Bitkisel Üretim ve Hayvancılık Projeleri, NATURA 2000, KOBİ Projesi – STK Projeleri – Mesleki Eğitim Projesi. Ve, USAID tarafından finanse edilen EDGE-Kobi Centre.

IV. - Ortaklık

Bu YKS'nin başarıyla hazırlanması sırasında farklı sektörlerden gelen birtakım yerel kamu ve özel paydaşların katkıları ve katılımları görülmüştür. (Bölüm V'e bakınız – Danışma Süreci)

Bu paydaşlar, henüz resmi bir Yerel Kalkınma Komitesi (YKK) oluşturmamıştır. YKS basıma verilmiştir.

VI – Danışma süreci

Karpaz Stratejisi'nin ilk taslağının hazırlanması, Ocak 2010 ile Eylül 2010 arasında tamamlanmış olup, Kırsal Kalkınma Destek Ekibi kolaylaştırıcılığı altında gerçekleştirilmiştir. Metodoloji gittikçe gelişen adımlarla hazırlanmaktadır:

Aşama I – Farkındalık Kampanyası. Başlangıç olarak LEADER yaklaşımının yeniliğinden dolayı, KKDE tarafından bir bilinçlendirme kampanyası başlatılmış olup temel basamakları aşağıdaki gibidir:

14 Ekim 2009: KB'deki belediyeler için LEADER yaklaşımı eğitimi

İskele, Büyükkonuk, Mehmetçik, ve Yenierenköy belediye başkanları, Belediyeler Birliği Genel Sekreteri ve bölgedeki belediyelerin bazı çalışanları toplantıya katılmış ve katılımcılara LEADER yaklaşımı hakkında bir sunum yapılmıştır. Toplantıya toplam 8 kişi katılmıştır.

05 Kasım 2009: Girne, Güzelyurt ve İskele kaymakamları ile danışma toplantıları

Merkez Kaymakam ve Girne, Güzelyurt ve İskele kaymakamlarının katılım ile LEADER kavramı ve YKS süreci ile ilgili danışma toplantısı düzenlenmiştir. Kaymakamlara LEADER yaklaşımı hakkında bir sunum ve KBB ve KB için YKS hazırlama süreci sunumu yapılmış ve süreç tartışılmıştır.

06 Şubat 2010: Karpaz Bölgesi için LEADER yaklaşımı ve YKS süreci hakkında Farkındalık Semineri

KKDE, KTİ tarım otoritesi ile işbirliği içerisinde Karpaz bölgesi için LEADER yaklaşımı ve YKS süreci hakkında farkındalık semineri düzenlemiştir. Bu seminere Tarım Bakanı, bazı bölge milletvekilleri, belediye başkanları, muhtarlar, üretici kuruluşları temsilcileri ve STK temsilcileri katılmıştır. Seminere toplam 39 kişi katılmış ve KKDE tarafından KB için LEADER yaklaşımı ve YKS hazırlama aşamaları hakkında sunumlar yapılmıştır.

Aşama I'nın sonuçları;

- Leader yaklaşımı (hedefler, beklenen sonuçlar)
- Karpaz Bölgesi için süreç ve metodolojinin

ana paydaşlar tarafından kapsamı olarak anlaşılmasıdır.

AŞAMA II – Veri toplama ve danışma. Bu aşama KKDE'nin Karpaz Bölgesi hakkında belge ve istatistik toplamasını ve aynı zamanda saha ziyaretleri ile paydaşların belirlenmesini ve ana paydaşlar ile yüz yüze görüşmelerin yapılması çalışmalarını içerir.

Aşama II'nin sonuçları; veri ve dokümantasyonun analizi ve sektörel SWOT toplantıları hazırlıklarıdır.

AŞAMA III – Bölge Analizi taslak çalışması süreci

Taslak çalışması sürecinde Karpaz Bölgesi profili hazırlığı için bir çok sayıda Çalıştay ve Danışma Toplantısı uygulaması yer almıştır. Gerçekleşen ana basamaklar;

07 Nisan 2010: Karpaz Bölgesi için tarım ve balıkçılık üzerine SWOT çalıştay

Sektördeki ana paydaşlardan, merkezi kurumlardan, belediyelerden, üretici kuruluşlarından, STKlar ve özel sektörden 34 temsilci çalışmaya katılmıştır. Çalıştay sırasında KKDE

tarafından LEADER yaklaşımı ve sektörün durumu hakkında iki adet PPT (powerpoint) sunumu yapılmış ve KKDE'nin moderatörlüğü ile küçük gruplar halinde paydaşlarla birlikte tarım ve balıkçılık açısından bölgenin güçlü yönleri, zayıf yönleri, fırsatlar ve tehditler belirlenmiştir.

08 Nisan 2010: Karpaz bölgesi için çevre ve ormancılık üzerine SWOT çalışması

Sektördeki ana paydaşlardan, merkezi kurumlardan, belediyelerden, STKlar ve özel sektörden 19 temsilci çalışmaya katılmıştır. Çalıştay sırasında KKDE tarafından LEADER yaklaşımı ve sektörün durumu hakkında iki adet PPT (powerpoint) sunumu yapılmış ve KKDE'nin moderatörlüğü ile küçük gruplar halinde paydaşlarla birlikte çevre ve ormancılık açısından bölgenin güçlü yönleri, zayıf yönleri, fırsatlar ve tehditler belirlenmiştir.

15 Nisan 2010: Karpaz bölgesi için turizm ve kültür üzerine SWOT çalışması

Sektördeki ana paydaşlardan, merkezi kurumlardan, belediyelerden, STKlar ve özel sektörden 41 temsilci çalışmaya katılmıştır. Çalıştay sırasında KKDE tarafından LEADER yaklaşımı ve sektörün durumu hakkında iki adet PPT (powerpoint) sunumu yapılmış ve KKDE'nin moderatörlüğü ile küçük gruplar halinde paydaşlarla birlikte turizm ve kültür açısından bölgenin güçlü yönleri, zayıf yönleri, fırsatlar ve tehditler belirlenmiştir.

Aşama III'ün sonuçları;

- Leader yaklaşımının (hedefler, beklenen sonuçlar) ve Karpaz Bölgesi için süreç ve metodolojinin paydaşlar tarafından kapsamı olarak anlaşılması
- Sektörel paydaşlar arasında ilk temasın oluşturulması ve Miras, Turizm ve El Sanatları, Çevre ve Ormancılık, Tarım ve Balıkçılık ve Nüfus ve Yönetişim için sektörel SWOT elemanları ön belirleme çalışması
- Paydaşlar arasından odak grup (focus group) çalışması üyelerinin belirlenmesi (sektörün öncelik ve faaliyetlerinin uygun bir şekilde belirlenmesi için zaman ve çaba ayarmaya istekli, yönetilebilir paydaşlar grubu)
- Taslak bölge analizi çalışması.

AŞAMA IV – Bölge profilinin taslak çalışması, önemlerin ve Yerel Kalkınma Stratejisi'nin tamamlanması

Sektör öncelikleri ve faaliyetlerinin belirlenmesi amacıyla aşağıdaki ana toplantılar gerçekleştirilmiştir.

02 Temmuz 2010: Turizm ve Kültür Odak Grup Toplantısı

KB'nin turizm ve kültür sektörlerindeki öncelik ve faaliyetlerini belirlemek amacıyla bir odak grup toplantısı düzenlenmiş ve bu odak grup toplantısına 12 paydaş katılmıştır. Toplantıda, KKDE tarafından katılımcılara SWOT, önerilen öncelikler ve faaliyetler sunulmuş ve katılımcıların geri bildirimleri alınmıştır.

06 Temmuz 2010: Tarım ve Balıkçılık Odak Grup Toplantısı

KB'nin tarım ve balıkçılık sektörlerindeki öncelik ve faaliyetlerini belirlemek amacıyla bir odak grup toplantısı düzenlenmiş ve bu odak grup toplantısına 6 paydaş katılmıştır. Toplantıda, KKDE tarafından katılımcılara SWOT, önerilen öncelikler ve faaliyetler sunulmuş ve katılımcıların geri bildirimleri alınmıştır.

08 Temmuz 2010: Çevre ve Ormancılık Odak Grup Toplantısı

KB'nin çevre ve ormancılık sektörlerindeki öncelik ve faaliyetlerini belirlemek amacıyla bir odak grup toplantısı düzenlenmiş ve bu odak grup toplantısına 13 paydaş katılmıştır. Toplantıda, KKDE tarafından katılımcılara SWOT, önerilen öncelikler ve faaliyetler sunulmuş ve katılımcıların geri bildirimleri alınmıştır.

Aşama IV'ün sonuçları;

- Belirlenen sektör öncelik ve faaliyetleri
- Bölgesel profilin taslağının hazırlanması
- Stratejik çalıştay için her odak grup içerisinde Sınırlı Odak Grup temsilcisi olarak 3 üye seçilmesi

KTt Otoriteleri ile Danışma Süreci

Aşağıdaki merkezi ve yerel otoriteler, YKS ile ilgili yorumlarını bildirmiştir:

17.09.2010, Esnaf ve Zanaatkarlar Odası - Bahadır Mahmutoğulları (Dış ilişkiler koordinatörü)

29/09/2010, Tatlısu Belediyesi - Hayri Orçan (Başkan)

29/09/2010, Mehmetçik Belediyesi - Beyazıt Adalier (Başkan), Cevdet Kertuğ, Meryem Onbaşı

30/09/2010, Yenierenköy Belediyesi - Özay Öykün (Başkan), Ömür Demir, Sami Şarafat, Pınar Selengin, Altan Hürtaş

30/09/2010, Büyükkonuk Belediyesi - Gülay Komili

01/10/2010, Dipkarpaz Belediyesi - Mehmet Demirci (Başkan), Arzu Purzul

01/10/2010, İskele Belediyesi - Mehmet Erkul (Başkan danışmanı), Birkan Bedensel, Tahir Kaya,

20/10/2010, Merkez Kaymakamı (Gürsel Selengin), İskele Kaymakamı (Bünyamin Merhametsiz)

20/10/2010 Yerel Yönetimler Dairesi - Meriç Taydemir (Müdür)

17/09/2010, Ticaret Odası - Janel Burcan, Çiğdem Aksu

17/09/2010, Sanayi Odası - Mustafa Gündüz, Gizem Menteş

17/09/2010, Esnaf ve Zanaatkarlar Odası - Bahadır Mahmutoğlu (Uluslararası İşler Koordinatörü)

04/11/2010, Eski Eserler ve Müzeler Dairesi - Emine Pilli (Müdür), Elçin Kubilay (Arkeolog), Emine Sivri (Arkeolog), Mehmet Soforoğlu (Arkeolog), Hasan Tekel (Arkeolog)

4/11/2010, Şehir Planlama Dairesi - Hülya Davulcu (mimar, Nurhan Aremek (şehir planlamacı), Layik Topcan Mesutoğlu (Müdür Yrd.), Lynda Thorn (Danışman)

4/11/10, YAGA - Mehmet Yıldırım (Müdür Yrd.), Bengü Mındıkoğlu (Danışman)

22/11/2010, Kültür Dairesi - Candaş Yolga (Müdür Yrd.), Bedia Kale, Yusuf Örs

23/11/2010, Telekomünikasyon Dairesi - Ali Ayrıl (Transmisyon Teknik Şube Amiri)

23/11/2010, Turizm Planlama Dairesi - Turgut Muslu (Müdür), Y. İbby Geceyatmaz, Efsun Salel

24/11/2010, Çalışma Dairesi -Yusuf Önderol (Müdür)

24/11/2010, Turizm Tanıtım ve Pazarlama Dairesi - Derviş Gezer (Müdür), Şanel Tağmaç

24/11/2010, Devlet Planlama Örgütü -Ali Korhan (Müsteşar)

25/11/2010, Tarım ve Doğal Kaynaklar Bakanlığı - Nazım Ergene (Müsteşar), Mustafa Alkaravı (Jeoloji ve Maden Dairesi Müdürü), Güliz Kuset (Orman Dairesi), Ercan Akerzurumlu (Tarımsal Araştırmalar Enstitüsü Müdürü), Hüseyin Ataben (Veteriner Dairesi Müdürü), Hüseyin Hürkal (Hayvancılık Dairesi Müdürü), Ersun Ulucam (Hayvancılık Dairesi), Ali Göksu (Tarım Dairesi Müdürü), Gönen Vurana (Tarım Dairesi), Samiye Kasap (Kırsal Kalkınma Birimi), Niyazi Nizam (Kırsal Kalkınma Birimi), Deniz Solyalı (Kırsal Kalkınma Birimi)

30/11/2010, Çevre Koruma Dairesi - Behram Kamer (Müdür), Hasibe Kusetoğulları

01/12/2010, Karayollar Dairesi - Mustafa Demircioğlu (Müdür)

07/12/2010, Sosyal Hizmetler Dairesi – Cansel Hıdıroğlu (Müdür), Aydan Başkurt (Şube Sorumlusu)

08/12/2010, Sağlık Hizmetleri Dairesi – Dr. Hatice Faydalı (Müdür), Selma Yılmaz (İdare Memuru), Dr. Keziban Akyön (Başhekim), Havva Arslan (Gıda Müh.), Hakan Emiroğlu (Çevre Müh.)

AŞAMA V – Stratejik çalıştay

10 Aralık 2010'da, son bir Stratejik Toplantı düzenlenmiştir. Yerel paydaşlar için Yerel Kalkınma Stratejisi'nin son versiyonunun sunumu yapılmıştır. Toplam 55 kişi toplantıya katılmıştır.

EK 8'de; Yerel Kalkınma Stratejisi'nin hazırlanmasına iştirak eden tüm yerel paydaşların listesi yer almaktadır.

EKLER

Ek 1: Karpaz nüfusu

Ek 2: Karpaz'da İşgücü

Ek 3: Karpaz'ın başlıca tarihi mirasları

Ek 4: Karpaz Festivalleri

Ek 5: KARPAZ Konaklama kapasitesi

Ek 6: Karpaz balıkçı barınakları ve tekneler

Ek 7: Strateji önlemlerinin KKP ile bağlantıları

EK 8: Yerel Kalkınma Stratejisi'nin danışma sürecine iştirak eden yerel paydaşların listesi

Ek 1: Karpaz nüfusu

İSKELE	7613	MEHMETÇİK	3381
İskele Merkez	3977	Mehmetçik Merkez	1484
Altınova	253	Bafra	662
Ardahan	359	Balalan	102
Aygün	373	Kumyali	710
Ağillar	176	Çayırova	423
Boğaziçi	470	BUYUKKONUK	2893
Ergazi	213	Büyükkonuk Merkez	1132
Kurtuluş	94	Kilitkaya	187
Kuzucuk	288	Kaplica	411
Sinirüstü	189	Mersinlik	166
Topçuköy	332	Yedikonuk	853
Turnalar	134	Zeybekköy	33
Yarköy	374	Sazlıköy	103
Ötüken	381	Kantara	8
DİPKARPAZ	2398	YENİERENKÖY	5693
Dipkarpaz Merkez	2026	Yenierenköy Merkez	1673
Kaleburnu	372	Adaçay	75
TATLISU	1379	Avtepe	156
		Boltaşlı	265
		Derince	509
		Esenköy	74
		Gelincik	449
		Kuruova	150
		Sipahi	681
		Taşlıca	107
KARPAZ BÖLGESİ TOPLAM:	23357	Yeşilköy	818
		Ziyamet	736

Kaynak : DPT, 2006 nüfus sayı

Ek 2: Karpaz İş Gücü

Yaş Grubu	Toplam Nüfus			İş Gücü									İş Gücünde Olmayan			Bilinmeyen		
				Toplam			İstihdam			İşsiz								
	T	E	K	T	E	K	T	E	K	T	E	K	T	E	K	T	E	K
Toplam	16361	8502	7859	7179	5287	1892	5902	4675	1227	1277	612	665	8995	3100	5895	187	115	72
15-19	1667	821	846	301	182	119	189	139	50	112	43	69	1343	624	719	23	15	8
20-24	1850	1004	846	1041	724	317	776	589	187	265	135	130	790	264	526	19	16	3
25-29	1957	1054	903	1310	916	394	1059	795	264	251	121	130	624	124	500	23	14	9
30-34	1868	1030	838	1221	892	329	1023	795	228	198	97	101	634	132	502	13	6	7
35-39	1434	815	619	932	724	208	814	667	147	118	57	61	493	85	408	9	6	3
40-44	1522	834	688	937	721	216	811	660	151	126	61	65	572	102	470	13	11	2
45-49	1207	631	576	631	500	131	556	460	96	75	40	35	568	126	442	8	5	3
50-54	1125	585	540	418	343	75	371	315	56	47	28	19	695	239	456	12	3	9
55-59	949	464	485	226	178	48	185	160	25	41	18	23	712	279	433	11	7	4
60-64	694	336	358	85	66	19	70	60	10	15	6	9	601	264	337	8	6	2
65 ve üzeri	2026	894	1132	68	35	33	43	33	10	25	2	23	1934	854	1080	24	5	19
Bilinmeyen	62	34	28	9	6	3	5	2	3	4	4	0	29	7	22	24	21	3

Toplam işsizlik	17,8
Erkek İşsizliği	11,6
Kadın İşsizliği	35,1

Ek 3: Karpaz'ın başlıca tarihi mirasları

Karpaz Bölgesi'ndeki antik yerlerin listesi

İsim	Yer		
Küçük Erenköy – Moulos Bölgesi	Küçük Erenköy	Boltaşlı - Kanakaria Kilisesi	Boltaşlı
Kaplıca - Galounia Eski Şehir Kalıntıları	Kaplıca	Ayios İakovas Kilisesi	İskele
Mersinlik (Flamoudi) Gömü Siti	Mersinlik	Archangelos Kilisesi	Yeni Erenköy
Ağıllar Köyü (Bluşa Manastırı) - Panayia Tochniou manastırı	Ağıllar Köyü	Ay Mavro Kilisesi	Dipkarpaz
Büyükkonuk Kutsal Atölyesi	Büyükkonuk	Panayia - tis Kyros Kilisesi	Sazlı köy
Alt nova – Tunç çağı yerleşim yeri	Alt nova	Dipkarpaz (Anauryis bölgesi) Skuda panagyia Asphendrika Kilisesi	Dipkarpaz
Ergazi (Lonya) Miras Siti	Ergazi	Mersinlik Harnup Deposu VI-40.E.2 P:1	Mersinlik
Kastros - Neolitik Yerleşim Alanı	Dipkarpaz	Tatlısu	
Kuzucuk Köyü – Kuyu ve Su kemerleri	Kuzucuk Köyü		
Kaynakköy Sihari - panayia Apsithiotissa manastırı ve kilise kalıntıları	Kaynakköy		
Dipkarpaz (Aphendrika) - Ay. Georgios Kilisesi	Dipkarpaz		
Yeni İskele - Panayia Theodokos Kilisesi	Yeni İskele		

Karpaz Bölgesi için Yerel Kalkınma Stratejisi

Yeni Erenköy - Prygos' Kilisesi kalıntıları , Ay Thyrsos yakınına	Yeni Erenköy
Dipkarpaz - Ay. Synesios (Ay Georgios) Kilisesi	Dipkarpaz
Dipkarpaz - Panayia Eleousa Kilisesi	Dipkarpaz
Dipkarpaz Panayia Dafnonda Kalıntıları (Kilise)	Dipkarpaz
Dipkarpaz- Agia Athanasia Kilisesi	Dipkarpaz
Sipahi - Agia Trias Bazilikası ve Optomilia'daki diğer yapılar	Sipahi
Kantara Kalesi – Ovgoroz	Kantara

Ek 4: Karpaz Festivalleri

- Mehmeçik Üzüm festivali kuzey Kıbrıs'ın en eski ve en iyi bilinen festivallerinden birisidir. Festival Ağustos ayında gerçekleşir ve köylülere yerel ürünlerini satma fırsatı verir. Festival şu an kısa belgesel filmlerin de gösterildiği bir tanıtım etkinliğine dönüşmüştür.
- Büyükkonuk'taki eko-gün (yılıda iki kez). *Büyükkonuk toplumu* son beş yıldan beri İşletmeler için Ekonomik Kalkınma ve Büyüme (EDGE) programı kapsamında sorumlu turizm kalkınması ve uygun çevresel yönetimi teşvik etmek için USAID tarafından desteklenmektedir. Program, adada iki yıldan bir gerçekleşen, iyi bilinen bir ekolojik turizm festivali düzenlenmesi ve Karpaz imajı için olumlu bir etkisi olması nedeniyle bir başarı olarak görülmektedir. Büyükkonuk eko-köyünün etkili bir tanıtım planı vardır ve farklı web sitelerinde de görülebilir.⁷⁶
- İskele Uluslararası Halk Oyunları Festivali 42 yıldan beri her yıl düzenlenmektedir. Festivalin ana teması halk oyunlarıdır ve İskele halk oyunları ekibi 12 yıldır uluslararası halk oyunları yarışmalarına katılmaktadır.
- Avtepe Lale Festivali (Avtepe) 5 yıldan beri Mart ayında düzenlenmektedir. Köylüler ve tüm Karpaz halkı Kıbrıs'a özgü olan Medoş Lalelerinin açmasını kutlar. Festival Kıbrıs'taki Yeşil Barış Hareketi tarafından düzenlenmektedir.
- Eylül'ün üçüncü haftasında Tatlısu Harnup Festivali (4500 ziyaretçili bir hafta süren bir festival). Yerel ürünlerin satışı, spor etkinlikleri, konserler, halk oyunları, vb.

Festivaller ve özel etkinlikler (spor, kültürel) eğer yerel doğa ve bölgenin becerisi ile uyumlu bir bağlantı kurulabilirse (yerel ürünler, el sanatları, gelenekler, vb.) etkin birer turizm katalizörü (özellikle düşük turizm döneminde) olabilirler. Modern turizm, bölgeyle ilgili olmayan diğer konularda yiyecek ve el sanatlarının bir araya toplayan genel etkinliklerden ziyade daha çok, sahne sanatları, spor etkinlikleri, kırsal tematik atölyeler ve deneyimlerle ilgilenir.

⁷⁶ www.ecotourismcyprus.org/ ; facebook

Ek 5: KARPAZ Konaklama kapasitesi

No.	Sınıflandırma	Otel Adı	Yatak sayısı	Bölge
1	5*	Kaya Artemis	1468	Bafra
2	3*	Majestic Otel	130	Boğaz
3	3*	Boğaz Otel	120	Boğaz
4	3*	Exotic Otel	44	Boğaz
5	3*	Malibu Otel	103	Yenierenköy
6	3*	Theresa Otel	50	Yenierenköy
7	2*	Hotel Mavi Kaplica	KAPALI 64	Büyükkonuk
8	Bungalov	Merit Cyprus garden	KAPALI 198	İskele
9	Apart	Med View	162	İskele
10	Bungalov	Long beach Otel	102	İskele
11	2*	Nitovikla	30	Kumyayı
12	1*	Dipkarpaz View Oteli	26	Dipkarpaz
13	1*	Blue Sea Oteli	28	Dipkarpaz
		Toplam Otel	2263	
14	Pansiyon	Karpaz Arch Houses	24	Dipkarpaz
15	Pansiyon	Kemerli Konak	14	Büyükkonuk
16	Pansiyon	Galifes Guesthouse	8	Büyükkonuk
17	Pansiyon	Aşut Pansiyon	10	Büyükkonuk
18	Pansiyon	Ay Phodios Pansiyon	8	Büyükkonuk
19	Pansiyon	Pine View	50	Büyükkonuk
20	Pansiyon	Villa Lembos	12	Dipkarpaz
21	Pansiyon	Karpaz Taş Evleri	7	Dipkarpaz
22	Pansiyon	Villa Karparis	12	Dipkarpaz
23	Pansiyon	Çebiler Guesthouse	10	Dipkarpaz
24	Pansiyon	Teko's Karpasia Doğa Evi	20	Dipkarpaz
25	Pansiyon	Misafir Guesthouse	6	Dipkarpaz
26	Pansiyon	Karpaz Çiftlik Pansiyon	8	Dipkarpaz
27	Pansiyon	Revaklı Ev Guesthouse	8	Dipkarpaz
28	Pansiyon	Rosagi Guesthouse	10	Mehmetçik
29	Pansiyon	Marisote Guesthouse	8	Kumyayı
30	Bungalov	Burhan'ın Yeri	24	Dipkarpaz
31	Bungalov	Teko'nun Yeri	24	Dipkarpaz
32	Pansiyon	Big Sand Plaza	12	Dipkarpaz
33	Pansiyon	Oasis	18	Dipkarpaz
34	Pansiyon	Livana Hotel Restaurant	26	Dipkarpaz
35	Pansiyon	Sinya Guesthouse	10	Tatlısu
36	Pansiyon	Belediye Bungalovu	47	Tatlısu
37	Bungalov	Turtle beach	20 + çadır mevcut	Dipkarpaz
38	Bungalov	Balcı Plaza	36	Yenierenköy
		Toplam Pansiyon	432	
		Genel Toplam	2695	

Ek 6: Karpaz balıkçı barınakları ve tekneler

Bölgeler	Balıkçı Barınakları	Kayıtlı ticari balıkçı teknesi sayısı	Denetlenen		Toplam
			Ticari Balıkçı Tekneleri	Amatör Tekneler	
			A	B	A+B
	Boğaz	38	34	24	58
	Kumyacı	26	23	3	26
	Taşlıca	2	2	2	4
	Balalan	4	4	4	8
	Yeni Erenköy	58	36	5	41
	Kaplıca	14	7	8	15
	Şelonez	19	15	2	17
	Dipkarpaz(Zafer Burnu)		10	2	12
	Efendiler		2	2	4
	Tatlısu	4	7	4	11
Toplam		165	140	56	196

Ek 7: Strateji önlemlerinin KKP ile bağlantıları

Kırsal Kalkınma Planının hedefleri,

(EC) 389/2006 sayılı Yönetmelikler altında Avrupa Fonları tarafından finanse edilen Kıbrıs'ın kuzey kesimi için kırsal kalkınma planı, tarım ve ormancılık sektörlerinin kalkınmasına, doğal kaynakların korunmasına ve kırsal alanlarda yaşam kalitesinin iyileştirilmesine destek sağlar. (EC) 1698/2006 sayılı Yönetmelik ile tamamen tutarlı olan kırsal kalkınma planının bütüncül hedefi;

Kırsal Kalkınma Planı Önlem Kodları Özeti

Eksen I

Tarım

Karpaz Bölgesi için Yerel Kalkınma Stratejisi

Eksen I

HEDEF	Stratejinin önlemleri	KKP Önlemi	Diğer finansman
Hedef B: <u>Mesleki beceri açıklarını kapatmaya yönelik ekonomik faaliyetleri ve beşeri potansiyeli iyileştirmek</u>	<u>B-1) Yeni işletmelerin kurulmasını kolaylaştırmak ve mevcut işletmelerin güçlenmesini sağlamak</u>	1.4	KOBİ Projesi
	<u>B-2) İnsan kaynakları potansiyelini geliştirmek</u>	1.1	
	<u>B-3) Bölgesel pazarlamayı özellikle öne çıkararak ekonomik aktörler arasında işbirliğini teşvik etmek</u>	1.5	

Eksen III

HEDEF	Stratejinin önlemleri	KKP Önlemi	Diğer finansman
Hedef A: <u>Karpaz'da yaşam kalitesini artırmak</u>	<u>A-1) Bölgedeki temel toplum hizmetleri ve altyapıyı iyileştirmek</u>	3.2.1	
Hedef C: <u>Doğal ve kültürel mirası korumak ve geliştirmek</u>	<u>C-1) Doğal ve kültürel miras koruma ve geliştirme projelerini teşvik etmek/ desteklemek</u>	3.2.2	

Eksen IV

HEDEF	Stratejinin önlemleri	KKP Önlemi	Diğer finansman
Hedef B: <u>Ekonomik aktivite oranlarını artırmak ve beceri eksikliklerini gidermek</u>	<u>B-2) İnsan kaynakları potansiyelini (Belediye personeli) geliştirmek</u>	4.2	
	Hedef D: <u>Yerel yönetişimi güçlendirmek</u>	<u>D-1) Yerel İdareler'in etkinliğinin artırılması ve güçlendirilmesi</u>	